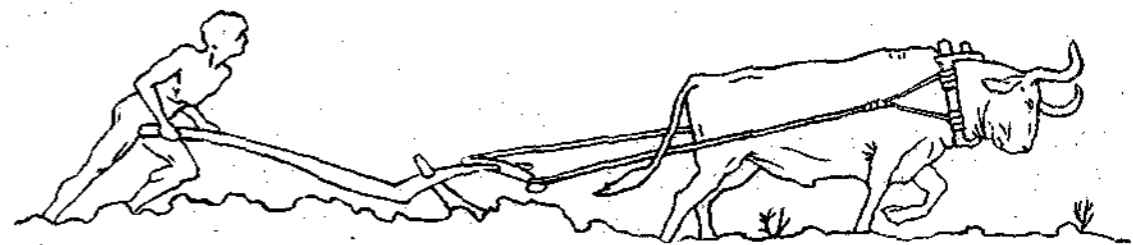

ΦΟΤΟΓΡ. ΜΠΟΥΛΕΟΝΑ

ΒΑΣΙΛΙΚΑ ΤΑΞΙΑ — ΕΠΙ ΤΟΥ ΤΑΥΤΕΥΤΟΥ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔ

ΕΤΟΣ Θ' 30 NO-
ΕΜΒΡΙΟΥ 1908

ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

I

Μεταξύ τῶν ἀνακαλύψεων τῶν τελευταίων χρόνων, μία ἀπὸ τὰς πλέον ἐνδιαφερούσας βεβαίως εἶνε ἐκείνη, ποὺ μᾶς ἀπεκάλυψε τὴν ὑπαρξίν ἀληθινῶν ἡρωϊκῶν βυζαντινῶν τραγουδιῶν. Ὅπως εἰς τὴν Δύσιν γύρω εἰς τὰ ὄνοματά τοῦ Ρολάνδου καὶ τοῦ Σίδ, εἶνε γνωστὸν τώρα ὅτι, περὶ τὸν ἐνδέκατον αἰῶνα, ὀλόκληρος ἐπικὸς κύκλος ἀπετελέσθη εἰς τὴν Ἀνατολήν γύρω εἰς τὸ ὄνομα ἑνὸς ἐθνικοῦ ἡρώος. Ὅπως καὶ εἰς τὴν Δύσιν, ἡ φήμη αὐτοῦ τοῦ ἡρώος διεδόθη μὲ δημοτικὰ τραγούδια ἀνάμεσα εἰς ὀλόκληρον τὸν ἀνατολικὸν κόσμον, ἀπὸ τὴν Καππαδοκίαν ἕως τὴν Τραπεζοῦντα, καὶ ἀπὸ τὴν Κύπρον ἕως εἰς τὰ βάθη τῆς Ρωσσίας καὶ πρὸ πάντων καθωρίσθη εἰς μίαν μεγάλην ἐποποιίαν, τῆς ὁποίας τὸ ἀρχαιότερον χειρόγραφον χρονολογεῖται ἀπὸ τὸν 14^{ον} αἰῶνα, ἀλλὰ τῆς ὁποίας ἡ ἀρχὴ ἀναμφισβητήτως εἶνε ἀρχαιότερα. Ἡ ἱστορία τῶν περιπετειῶν τοῦ Βασιλείου Διγενῆ Ἀκρίτα μᾶς φέρει ἐν πλήρει 10^ῳ αἰῶνι, καὶ ἡ ἱστορία αὕτη εἶνε παραδόξως περιέργος καὶ διδακτικὴ διὰ τὴν σπουδὴν τῆς βυζαντινῆς ζωῆς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης¹.

Καί, πράγματι, δὲν εἶνε ὁ κόσμος τῆς πρωτευούσης καὶ τῆς αἰλῆς ποὺ μᾶς ἐμφανίζεται εἰς τὸ ἡρωϊκὸν αὐτὸ τραγούδι, ἀλλ' ἡ κοινωνία τῶν ἀσιατικῶν ἐπαρχιῶν, τῶν παρὰ τὴν μεθόριον γραμμὴν, ὅπου μεγάλοι φεουδάρχαι πολεμοῦν αἰωνίως ἐν ὀνόματι τοῦ αὐτοκράτορος ἐναντίον

τῶν Μουσουλμάνων. Εἶναι ἡ χώρα τῶν ἀκριτῶν ἢ φυλάκων τῶν ἀκρων, ἡ χώρα τῶν ἀπελατῶν, ἀληθινῶν κλεφτῶν τοῦ μεσαιῶνος, ἡ χώρα τῶν μεγάλων πολεμικῶν κατορθωμάτων, τῶν ἐνεδρῶν, τῶν σφαγῶν, τῶν πολεμικῶν καὶ ἔρωτικῶν περιπετειῶν. Δὲν πρόκειται λοιπὸν ἐδῶ περὶ φανταστικῆς χώρας, ὡς δὲν εἶνε φανταστικὰ τὰ πρόσωπα περὶ τῶν ὁποίων ὀμιλεῖ ἡ ἐποποιία¹. Ἐνα μικρὸν στρατιωτικὸν βιβλίον τοῦ 10^{ου} αἰῶνος, περὶ Τακτικῆς πραγματείας, μᾶς περιγράφει μὲ γραμμὰς συγγινητικᾶς τὴν σκληρὰ ἀγωγημένην ζωὴν, ποὺ διήρχοντο εἰς τὰς παράμεθόριους ἐπαρχίας, εἰς τὰ σύνορα τοῦ Ταύρου ἢ τὰ στενὰ τῆς Καππαδοκίας, ὑπὸ τὴν διηκετὴ ἀπειλὴν τῆς ἀραβικῆς εἰσβολῆς, μὲ τὴν ἀδιάκοπον φροντίδα νάνταποδίδου εἰς τὸν ἀπιστον ἐχθροπραξίαν ἀντὶ ἐχθροπραξίας, ἐφοδον ἀντὶ ἐφοδου, λεηλασίαν ἀντὶ λεηλασίας. Εἰς τὴν χώραν ἐκείνην ἡ ζωὴ ἦτο μᾶλλον ἐνεργητικὴ, ζωηρὰ καὶ κτηνώδης παρὰ μέσα εἰς τὰς μαλθακὰς κομψότηας τῶν αὐτοκρατορικῶν ἀνωτέρων, καὶ κατὰ φυσικὴν συνέπειαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀκαταπαύστων ἀγῶνων ποὺ τὴν περιέβαλλον πάντοτε, ἐλάμβανεν ὄψιν ἡρωϊκὴν καὶ ἱπποτικὴν. Ἡ ζωὴ τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα εἶνε ἡ τοῦ φεουδαλικοῦ παλατινοῦ (paladin féodal) καὶ ἡ ζωὴ αὕτη ποὺ διήγον πράγματι, καθὼς αὐτός, πολλοὶ μεγάλοι κύριοι τοῦ 10^{ου} αἰῶνος, εἶνε

¹ Ἐν καὶ ὁ συγγραφεὺς προτιμᾷ, στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ κεμένου, τὸν ὄρον Ἀκρίτης ἐπρωτίμῃσιν τὸ ἐνηχότερον καὶ γνωστότερον εἰς τὸ πανελλήνιον Ἀκρίτας. Σημ. Μ.

² Ἀναγινώσκωμεν μ' ἐνδιαφέρον περὶ τῆς ἱστορίας αὐτῆς τὸ βιβλίον τοῦ κ. Μπρεγιέ, «Ἐνας μυθιστορικὸς ἡρῶς εἰς τὴν βυζαντινὴν φιλολογίαν», Κλερμόν-Φερράν, 1904.

¹ Ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου παρόβαλλε τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Σάθα εἰς τὴν ἐκδοσὴν τῶν «Ἀθλῶν τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα», Παρίσις 1875. Πιστεύει, ὅτι ἀναγνωρίζει εἰς τὸν Διγενῆ τὸν μέγαν Δομεστικὸν Πανθήριον ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Δούκα, ἡ ὁποία διέπρεψε κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ 10^{ου} αἰῶνος ὑπὸ τὴν βασιλείαν τοῦ Ρωμανοῦ Λεκαπηνοῦ.

γεμάτη ἀπὸ γραφικῆς λεπτομερείας περὶ τῶν ἡθῶν καὶ τῶν ἰδεῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

II

«Τὸ ὄνομα τοῦ ἥρωος τῆς ἐποποιίας, λέγει πολὺ δοθῶς ὁ Ἔσλιν, μᾶς δεκνύει τὴν καταγωγὴν καὶ τὴν ἀποστολὴν του, καὶ τίποτε, καλλίτερον ἀπὸ τὸνομα αὐτὸ δὲν ἤμποροῦσε νὰ μᾶς καταστήσῃ γνωστὸν τὸν τόπον τῆς σκηπῆς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ποιήματος¹».

Τὸν Διγενῆ ἐκείνον τὸν ἀνδρείον ὅστις τὴν κλῆσιν ἔλαβεν ταύτην ἐκ τῶν γονέων ἔθνικος ἦν ἀπὸ πατρὸς ἐκ τῆς φυλῆς τῆς Ἄγαρ, Ρωμαῖος δὲ ἀπὸ μητρὸς ἐκ γένους τῶν Δουκάδων, διὰ τοῦτ' ἐπεκλήθητε Διγενῆς ὁ υἱὸς τῶν καὶ βαπτισθεὶς ἐν ὕδατι ἁγίας κολυμβήθρας, Βασιλεὺς ὀνόμαστο ἔξαετῆς ὑπάρχων. Καὶ ὡς ἐρρεῖ ἀνεθρέφετο εἰς ἅπασαν ἡμέραν καὶ φοβερός γενόμενος δι' ὀλίγου τῆ γνώσει Ἀκρίτης ὀνομάσθη γὰρ, ὡς τὰς ἀκρας φυλάσσει. Πάππος δ' αὐτοῦ Ἀνδρόνικος ἀπὸ τῶν Κινναμάδων, ὃς τέθνηκεν ἐξόριστος βασιλικῆ προσταξί. Ρωμανοῦ τοῦ κανευτυχῆς διὰ τινος προσλήψεως πολὺς γὰρ κληρὸς ἦν αὐτῶ καὶ πλῆθος πολὺ πλούτου καὶ μέγας ἐφημιζετο παρὰ πάντας ἀνθρώπους. Μάμμην εἶχε στρατήγισσαν ἐκ γένους τῶν Δουκάδων, θεῖος τε εἶχε θανμαστὸς, ἀδελφοὺς τῆς μητρὸς του, ἃ καὶ μονομαχήσαντες διὰ τὴν ἀδελφὴν των, τὸν ἀμηρῶν ἐνίκησαν τὸν ἑαυτοῦ πατέρα.

Ἡ ἱστορία τοῦ γάμου τῶν γονέων τοῦ Διγενῆ εἶνε τὸ θέμα τοῦ πρώτου τραγουδιοῦ, πὺ σήμερον ἀποτελεῖ τὰ τρία πρώτα ἔξομα τοῦ ποιήματος. Βλέπομεν ἐκεῖ πῶς ὁ ἀμηρῶς Μουσούρ, ἀφοῦ ἤρπαξεν εἰς μίαν λεηλασίαν τὴν κόρην ἑνὸς Ἑλλήνου στρατηγοῦ, ἐρωτεύεται τὴν αἰχμάλωτον του, καὶ διὰ νὰ τὴν νυμφευθῆ ἀσπάζεται τὸν χριστιανισμόν, καὶ πῶς κατὰ τοὺς λόγους τοῦ ποιητοῦ:

«Ὅτι κοράσιον εὐμορφον, μὲ τὰ τερινά της κάλλη φουσαῖα ἐκατέλυσεν περιφρημα Συρίας.

Τοιαῦται περιπέτεια δὲν ἦσαν σπάνια καὶ δὲν ἐξέπλησσαν κανένα εἰς χώραν κειμένην εἰς τὰ σύνορα τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου. Ἐν τούτοις οἱ μικτοὶ αὐτοὶ γάμοι ἐνέπνεον πάντοτε κάποιαν ἀνησυχίαν:

Ἄν ὁ νυμφίος ἔστω σοι παρόμοιος τοῦ κάλλους, ἂν ἔχει ἔξιν γνωματῶν τῶν ἐγγενῶν Ρωμαίων! Φοβοῦμαι, τέκνον μου καλόν, μὴ ἀστερον ὑπάρχη καὶ θυμωθῆ ὡς ἔθνικος καὶ ζῆν σὲ οὐ προκρίνη!

Ἐν τούτοις τὴν φορὰν ταύτην οἱ φόβοι τῆς μητέρας ἦσαν μάταιοι. Μεταξὺ τῶν δύο συζύγων ἐβασίλευσε πλήρης ὁμόνοια καὶ ἐκ τῆς ἐνώσεως τοῦ Μουσουλμάνου μὲ τὴν κόρην τῶν Δουκάδων ἐγεννήθη ὁ θανμάσιος ἥρωος, τοῦ ὁποῦοι αἱ περιπέτεια γεμίζουν τὴν ἐποποιίαν.

¹ Ἔσλιν, Δοκίμιον περὶ τοῦ βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ, Παρίσιος 1907 σ. 213.

Καὶ πρῶτον, ἰδοὺ ἡ εἰκὼν τοῦ νέου εἰς τὸ ποίημα.

Κόμην ξανθὴν, ὑπόσγουρον καὶ ὄμματα μεγάλα, πρόσσωπον ἄσπρον, ροδινόν, κατάμυρα ὀφρύδια, στήθος ὡς κρύσταλλον κροῦθ' ὀργυίας ἔχον μήκος. Βάλλει χλαμύδιν ἐλαφρὸν διὰ τὸν καταφυγτὴν καὶ ἄνω τούτου κόκκινον μετὰ χρυσῶν λουριῶν· εἶχε δὲ οἴζας χυμευτὰς μὲ τὸν μαργαριτρίν ἢ βραχίλεα δὲ αὐτοῦ ἔγηνεν ἄμπαρ μόσχου, τρανοὶ μάργαροι ἐν αὐτῇ ἦσαν ἐμπληγμένοι καὶ τὰ κομπία ἔστραπτον ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ· τὰ ὑπόδηματα αὐτοῦ χρυσοῦ ὀφραϊσμένα, τὰ δὲ γε πτερυσιτῆρια μετὰ λιθομαργάρων, ἀντὶ δὲ ἔργον τοῦ χρυσοῦ εἶχε μαγνήτας λίθους.

Τοιοῦτον τὸ πρόσωπον. Ἰδοὺ τώρα καὶ οἱ ἄλλοι του. Μόλις δωδεκαετῆς ὄνειρεύεται κατορθώματα. Εἰς τὸ κυνήγιον ὅπου συνοδεύει τὸν πατέρα του, φονεύει μίαν ἀρκτον διὰ τοῦ γρόνθου του, σὺλλει εἰς δύο μίαν ἔλαφον, τὴν ὁποῖαν καταφθάνει τρέχων, φονεύει ἕνα λέοντα μὲ ἕνα κτύπημα τοῦ ξίφους του καὶ οἱ σύντροφοὶ του πλήρεις θανμασμοῦ ἀναγνωρίζουν εἰς τὰ θαύματα αὐτὰ ἕνα θεόπεμπτον ἥρωα:

Οὗτος οὐκ ἔστιν ἀνθρώπος ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου, τούτον ὁ θεὸς ἔστειλεν διὰ τοὺς ἀπελάτας καὶ τρέμει θέλουσιν αὐτὸν εἰς χρόνους τῆς ζωῆς του.

Καὶ, πράγματι, ἐφόσον αὐξάνει ὁ νέος, ἡ δόξα τῶν περιφήμων ἀπελατῶν δὲν τὸν ἀρίνουν ἡσυχον. Ἀνυπομονεῖ νὰ τοὺς γνωρίσῃ, νὰ τοὺς νικήσῃ, νὰ ὑπερβῆ τὰ κατορθώματά των.

Πότε ἰδῆτε, ὀφθαλμοί, τοὺς ἀνδρείους ἐκείνους;

Ζητεῖ νὰ εἶρη τὸ μέσον νὰ γίνῃ ἀπελάτης καὶ μετὰ τόλμης μεταβαίνει πρὸς ἐπίσκοπον τοῦ ἀρχιληστοῦ.

Στὸ λησταρχεῖον ἐνδοθεν τὸ φοβερόν καὶ ξένον.

Καὶ εἶρε, λέγει τὸ τραγοῦδι,

Καὶ εἶρε τὸν Φιλόπαππον ὄτ' ἔκειτο εἰς κλίνην, πολλῶν θηρίων δέρματα εἶχεν ἐπάνω κάτω καὶ κύβας ὁ νεώτερος Βασιλεὺς Ἀκρίτης προσκυνήσατο αὐτὸν καὶ ἐχαίρεισέ τον. Καὶ ὁ γέρον Φιλόπαππος οὕτως τοῦ ἀπεκρίθη· «καλῶς ἦλθε, νεώτερε, ἂν οὐκ ἔση προδότης». Καὶ τότε ὁ Βασιλεὺς οὕτως ἀνταπεκρίθη: «προδότης ἐγὼ δὲν εἶμαι, ἀλλὰ ζητῶ γενέσθαι ἀρετὴ ἐν τῇ δε τῇ μονῇ μεθ' ὧμῶν ἀπελάτης». Ὁ γέρον δὲ ὡς ἤκουσε, οὕτως ἀπηλογήθη· «ἂν κανχᾶσαι, νεώτερε, ἔσεσθαι ἀπελάτης, τὴν ράβδον ταύτην ἔπαρον καὶ κάτελθε εἰς βίγλαν καὶ ἂν νηστεύσαι δύνασαι ἡμέρας δεκαπέντε, μηδ' ὕπνον εἰς τὰ βλέφαρα λάβης τῶν ὀφθαλμῶν σου καὶ μετὰ ταῦτα ἀπελθὼν τοὺς λέοντας ἂν κτείνης, καὶ πάντων τὰ δερμάτια ἂν φέρῃς ὄδε πάντα καὶ πάλιν ἂν δύνασαι εἰς βίγλαν καταβῆναι, ὅταν περνοῦν οἱ ἀρχοντες μετὰ πολλοῦ τοῦ πλήθους.

Καὶ τότε ὁ Βασιλεὺς ὁ Διγενῆς ἐκείνος ἐπῆρε τὸ ραβδίον του καὶ εἰς τὸ μέσον ἦλθε τοὺς μὲν ραβδέας ἔκρουε, τοὺς δ' ἄλλους σφονδυλέας καὶ πάντων ὑπελύθησαν αἱ χεῖρες τῶν ἀνδρείων καὶ ἐπάρας ὁ Διγενῆς ἐκείνων τὰ ραβδία ἔφθασε πρὸς τὸν γέροντα λέγων αὐτῶ τοιαῦτα· «δέξαι ραβδίον, Φιλόπαππε, πάντων τῶν ἀπελάτων καὶ ἂν οὐδὲν ἀρέσει σοι καὶ σοὶ τὸ θέλω ποίσειν!»

Μετὰ τὸν πρῶτον τούτον ἄθλον, ὅλοι ὑποκλίνονται ἔμπρὸς εἰς τὸν ἥρωα καὶ μετ' ὀλίγον διὰ τῆς ἀνδρείας του ἀποικῆ εἰς ὄλην τὴν γειτονικὴν χώραν ὑπέροχον φήμην.

Μετὰ τὰς πολεμικὰς περιπετείας ὡς ἔλθωμεν τώρα εἰς τὰς ἐρωτικὰς τοιαύτας.

Ὁ στρατηγὸς Δούκας, διοικητῆς μᾶς ἐπαρχίας τῆς αὐτοκρατορίας, ἔχει κόρην, τὴν Εὐδοκίαν, θαῦμα καλλονῆς:

Εἶχε κόρην πανεύμορφον κλημένην Εὐδοκίαν, ἥς πάντοτε τὸ ὄνομα ἦκουεν ὁ Ἀκρίτης εἶχε γὰρ κάλλος ἀπειρον, παραδόξον τὸ γένος.

Πολλοὶ ἱππῶται εἶχαν ἔως τώρα ζήτησι τὴν χεῖρα τῆς νεάνιδος. Ἄλλ' ὁ πατὴρ τῆς Εὐδοκίας εἶνε ἀνθρώπος ζηλότυπος καὶ ἐπίφοβος. Ἐγγιλεί ἐπιμελῶς τὴν κόρην του εἰς τὸν γυναικωνίτην εἰς ὠραῖον δωμάτιον περικοσμοῦμενον ὑπὸ μωσαϊκῶν, καὶ ἡ πρᾶξις αὐτῆ ἀξίζει νὰ σημειωθῆ, διότι αἰσθάνεται κανεὶς εἰς αὐτὴν τὴν γειτνίασιν τοῦ μουσουλμανικοῦ κόσμου καὶ τὴν ἐπιρροὴν πὺ ἐξήσκει εἰς τὰ βυζαντινὰ ἥθη. Ὅλοι λοιπὸν ἐκείνοι πὺ ἀπέβλεψαν εἰς τὴν χεῖρα τῆς ὠραίας κόρης καὶ ἐδοκίμασαν νὰ τὴν ἀπαγάγουν, ἐπλήρωσαν μὲ τὴν ζοὴν των τὸ θράσος των. Ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐξορύχθησαν καὶ ἡ κεφαλὴ ἀπεκόπη κατὰ διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ. Ὁ Διγενῆς ἐν τούτοις δοκιμάζει καὶ αὐτός. Καὶ εἶναι μία σκηπὴ χαριτωμένη ἡ πρώτη συνάντησις τῶν δύο νέων. Κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα τῆς ὠραίας, ὁ Διγενῆς ψάλλει διερχόμενος ἕνα ἐρωτικὸν τραγοῦδι καὶ ἡ Εὐδοκία, γοητευμένη, ψιθυρίζει εἰς τὴν βᾶϊαν τῆς:

Βαῖτσα μου, παρακύψε καὶ ἴδε ἡδὸν νέον.

Καὶ ὅταν ἡ βᾶϊα τῆς ἀπεκρίθη:

Ἄν ἤθελεν αὐθέντης μου, κυρά μου, ὁ πατὴρ σου εἰς τὸ λαβεῖν αὐτὸν γαμβρόν, ὃν οὐκ ἔχει ὁ κόσμος!»

Ἡ νεάνις, τῆς ὁποίας ἡ καρδία κατεκτήθη ἤδη, ἔμενε νὰ παρατηρῆ διὰ τῆς ὀπῆς τοῦ παραθύρου ἐκείνον τὸν ὁποῖον ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς λατρεύει. Μετ' ὀλίγον ὁ Διγενῆς γίνεται τολμηρότερος καὶ ἐξαπατήσας τοὺς φρουροὺς εὐρίσκει μέσον νὰ ὀμιλήσῃ πρὸς τὴν Εὐδοκίαν.

Παράκωπον, τῆς λέγει,

Παράκωπον, φῶς μου γλυκὺ, ἴδεις με σοῦ τὰ κάλλη, ἵνα εἰς τὴν καρδίαν σου ἡ ἀγάπη σου ἔλθῃ· εἰμὶ γὰρ νέος, ὡς ὄρας, οὐκ οἶδα τι εἶναι ὁ πόθος, καὶ ἂν ὁ πόθος μου, ξανθὴ, εἰσέλθῃ εἰς τὴν ψυχὴν σου, ὁ πατὴρ σου ὁ στρατηγὸς καὶ ὄλον σου τὸ γένος βέλη ἔαν γενήσονται καὶ ξίφη τε ὀμοίως.

Βέβαιος περὶ τῆς καρδίας τῆς Εὐδοκίας, ὁ Διγενῆς ἀποφασίζει νὰπαγάγῃ τὴν ὠραίαν του. Τὴν νύκτα, κάτω ἀπὸ τὸ παράθυρόν της, ἔρχεται κρυφίως νὰ ψάλλῃ συνοδευόμενος ἀπὸ τὴν λύραν του. Εἰς τὴν πρόκλησιν τῆς σερνεάτας ἡ νεάνις ἐμφανίζεται εἰς τὸ παράθυρόν της, ἀλλὰ διστάζει εἰσεῖτι νὰκολουθήσῃ τὸν Διγενῆ καὶ ὁ διάλογος μεταξὺ τῶν δύο ἐραστῶν εἶνε περιπα-

θέστατος. Ἡ Εὐδοκία φοβεῖται διὰ τὸν ἀγαπημένον της τὰς συνεπείας τῆς παρατόλμου περιπετείας καὶ ἐρυθριά ὀλίγον διὰ τὸν ἔρωτα αὐτὸν πὺ τὴν κάμει νὰ λησμονήσῃ τὴν παρθενικὴν ἐπιφύλαξιν της. Τέλος ἐνδίδει εἰς τοὺς ὄρους τοῦ ἱππῶτου, ὁ ὁποῖος τῆς δοκίμειται αἰώνιον ἔρωτα. Καὶ ἡ νεάνις κύπτει ἀπὸ τὸ χρυσοῦν παράθυρον, ὁ δὲ νέος τὴν λαμβάνει εἰς τὰς ἀγκάλας του ὄρθιος ἐπάνω εἰς τὸν θαυμαστὸν του μαῦρον. Ἡ πέρικα πετᾷ, τὸ γεράκι τὴν ἀρπάζει, καὶ ἀσπάζονται γλυκὰ, χαίροντες καὶ δακρύνοντες συγχρόνως.

Ἀμα ἀντελήφθησαν τὴν ἀπαγωγὴν, μεγάλη συγκίνησις ἐπικρατεῖ εἰς τὸ παλάτιον τοῦ στρατηγοῦ. Μὲ τοὺς ὀπλοφόρους του καὶ τοὺς υἱοὺς του, ἐκείνος ὀρμᾷ εἰς καταδίωξιν τοῦ ἀπαγωγέως. Ἄλλ' ὁ Διγενῆς, ἄμα τὸν ἐπλησίασαν, μάχεται ὡς λέων, διασκορπίσας τοὺς ἀντιπάλους του. Ἐπειτα, ἀποτεινόμενος ἱπποτικῶς πρὸς τὸν πατέρα τῆς Εὐδοκίας, λέγει πρὸς αὐτόν:

Εἶχον με, κόρη στρατηγέ, μετὰ τῆς θυγατρὸς σου, συγχώρησον, αὐθέντα μου, μηδὲν με καταμέμνη· οἱ ἄγουροὶ σου χωρικοὶ τοῦ κροῦειν καὶ λαμβάνειν, μικρὸν αὐτοῖς ἐπαίδευσά, τοῦ μὴ λαθεῖν ἐκείνους. Καὶ πλέον μηδὲν λυπηθῆς, καλὸν γαμβρόν ἐπήρες εἰς κόσμον ἂν ἐγύρευες, κάλλιον οὐκ εὐρίσκει· οὐ γὰρ εἰμὶ ἐξ ἀγενῶν, οὐδ' ἀπὸ τῶν ἀνάνδρων, καὶ ἂν ποτε προστάξῃ με εἰς τινὰς σου δουλείας τότε βεβαιωθεῖς ἂν οἶον γαμβρόν ἐπήρες».

Ὁ στρατηγός, καλὸς κατὰ βάθος ἡγεμῶν, δίδει εἰς τὸν νέον τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς του, καὶ μὴ ἐπιθυμῶν νὰ λεχθῆ ποτε ὅτι ὁ Διγενῆς ἀπήγαγε γυναῖκα ἄνευ περιουσίας:

καὶ μὴ λέξωσιν ἅπαντες οἱ συνομήλικοί σου καὶ κόρην γὰρ ἀφήρασας καὶ προῖκα οὐ λαμβάνεις καὶ θανμαστὸν οὐδὲν ἔστιν, ἀλλὰ αἰσχρὴν ἔχεις

σπεύδει νὰ τοῦ ἀπαριθμήσῃ τὴν μεγαλοπρεπῆ προῖκα πὺ δίδει εἰς τὴν κόρην του. Ἡ ἀπαριθμῆσις τῆς προικὸς αὐτῆς οἴκει ἐνδιαφέρον φῶς περὶ τῆς πολυτελείας, πὺ ἐβασίλευε εἰς τὰς μεγάλας ἐκείνας φεουδαλικὰς οἰκογενείας τῶν βυζαντινῶν ἐπαρχιῶν:

λάβης δὲ καὶ τὴν προῖκά σου ἐκ ταύτης τῆς ἡμέρας κεντηνάγια εἴκοσι νομίσματα παλαῖα, βεσιάγια τιμητὰ πεντακοσίας λίτρας καὶ κτήματα πολυεῖσοδα ζῆτην ἐμὴν θυγατέρα μετὰ πάντων τῶν ὄπ' αὐτῶν εὐρισκομένον ζῶων, πρωτεῖα τετρακόσια, στερᾶτορας οὐδοῖντα, μαγεῖρους δεκατέσσαρας, ὀμοίως καὶ μαγαίπους καὶ ἔτερα ψυχάρια ἑκατὸν καὶ πενήντα, καὶ ἔβδομηκοντα αὐτῆς παγκάλιστας βαίτσας¹, ἐγκόλπια πολύτιμα ἃ ἔχει τῆς μητρὸς της καὶ στέφανον ὀλόχρυσον μετὰ τιμῶν λίθων. Καὶ ταῦτα μὲν ἐπέλαχον τῇ θυγατρὶ μου μόνη, δώσωμεν καὶ προτίμησιν τῶν ἄλλων μου παιδίων. Πείσθητί μου, καλὲ γαμβρέ, καὶ ἔλθε πορευθῶμεν ταχέως πρὸς τὸν οἶκόν μου παραμυθίας χάριν, ἴδη σε κ' ἡ στρατήγισσα μετὰ μεγάλου πόθου, εὐχαριστήσῃ καὶ θεόν, καὶ χαίρει εἰς τὸν κόσμον.

¹ Παγκαλλίτας ὑπηρετίας.

Ἄλλα, μεθ' ὧν τὰς ὑποσχέσεις, ὁ Διγενὴς—καὶ τοῦτο εἶνε χαρακτηριστικόν—δυσπιστεῖ περὶ τῆς εὐλαβείας τοῦ στρατηγοῦ καὶ ὑποπτεύεται ἐκ μέρους του κάποιαν ἀπιστίαν. «Φοβοῦμαι μήπως εὖρω θάνατον ἐλαίσχυντον, ἐπειδὴ ἐφέρθη πρὸς ἐσὲ ὡς ἐχθρὸς καὶ ὡς προδότης».

Μόνον ἂν θέλης, πενθερέ, ποιήσωμεν τοὺς γάμους, ἔλθετε εἰς τὸν οἶκον μου μετὰ τῶν συγγενῶν σου.

Προτιμᾷ λοιπὸν νὰ ὀδηγήσῃ τὴν Εὐδοκίαν εἰς τοὺς γονεῖς του διὰ νὰ τελέσῃ τοὺς γάμους του, ἢ δὲ ἐπιστροφή του εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν γίνεται ἀφετηρία ἀναπτύξεως μαγευτικῆς πολυτελείας. Μόλις ἔφθασαν εἰς τὸν οἶκον των, ὁ πατήρ του Ἀκρίτα, ὁ ἀμηνῶν πέμπει τοὺς γυναικαδέλφους του εἰς τὸν στρατηγὸν παρακαλῶν αὐτὸν νὰ παρευρεθῇ εἰς τοὺς γάμους. Οὗτος δέ:

Καὶ δέδωκεν χάρισμα τῷ θαυμαστῷ Ἀκρίτῃ ἵππους ἀρίστους δώδεκα καὶ παμμεγέθεις μαύρους μετὰ βλατιῶν¹ ἐκλεκτῶν ἐπάνω σκεπασμένους χυμενὰ σελλοχάλινα μετὰ χρυσοῦν σφυρίδων, ἱεροκας ἂν δώδεκα μονάτους, Ἀβασγίκοις² δώδεκα πάρδους³ διαλεκτοῦς, δοκίμασμένους πάνυ, ὡς καὶ βαίτους δώδεκα καὶ δώδεκα τζουπάδας, καὶ χυμενὰ ἱμάτια πολυτίμα τε ἔργα.

Δύο εἰκόνας χυμενῆς³ ἁγίων Θεοδώρων εἶχον λιθάρια ἀτίμητα, λυχνίας, ὑακίνθους, κοντάρια ἀράβια παγκάλλιστα ὡς δέκα, καὶ τοῦ Χοσροῦ το σπαθὶ τὸ περιφημισμένον καὶ λέοντα τὸν ἔφερον, θηρίον ἡμερωμένον (ἡ κόρη αὐτοῦ ἔχαιρεν καὶ αὐτὸς ὁ Ἀκρίτης) καὶ κτήματα ἀρίθμητα ἐπέδωκεν νὰ ἔχουν.

Εἰς τὴν μνηστὴν ἢ οἰκογένειαν τοῦ Διγενῆ προσφέρει καὶ αὐτὴ μεγαλοπρεπῆ δῶρα, κοσμήματα ἡγεμονικά, λεπτὰ πολυτίμα ὑφάσματα χρυσομετάξινα με εἰκόνας παριστώσας φανταστικά ζῶα, καὶ νέους ἀκολούθους ἐνδεδυμένους περσικὰ ἐνδύματα.

Καὶ ὁ γάμος, λέγει ὁ ποιητής, διήρκεσε τρεῖς μῆνας. Καὶ τριμηναῖον γὰρ καιρὸν ἐκτελοῦσι τὸν γάμον.

Ἄλλ' ὁ Διγενὴς δὲν ἐφησυχάζει εἰς τὴν εὐτυχίαν του. Ἄλλ' ἀφοῦ

Δίηγε σὺν τῇ γαμετῇ τερπόμενος καὶ χαίρων τὰ κάλλη τὰ παμφίλτα τῆς ὥραιας τρυγόνος,

Κατόπιν ἀμέσως:

Ἐπῆρε τὴν καλὴν του καὶ τοὺς καλοὺς ἀγούρους του κ' ἐξῆλθεν εἰς τὰς ἀκρας, καὶ τοὺς τόπους κατέλαβεν ἐκείνους τοῦ πατρὸς του κ' ἔσπευδε τοὺς δλουχερῶς ἀτάκτους ἀφανίσαι, κ' εἰς τὰς κλεισούρας ἔτρεχεν καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἀκρας, διὰ τοῦτ' ἐπανόμαστο Ἀκρίτης τὸ ἐπίκλην πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἔτρωσεν πολλοὺς δ' ἔπεμψ' εἰς Ἄδην. Καὶ τότε τὰ ρωμαϊκὰ μέρη τῶν ὁδοδόξων ἐν εἰρήνῃ, ἐτύγχανον, ἔχοντα ὡς προστάτην καὶ φύλακα καὶ βοηθὸν καὶ πρόμαχον ἐκείνων ἐκ πάντων πολεμίων τε καὶ φόνων τῶν ἀπείρων.

¹ Ἐφιππίων.

² Λεοτορδάλεις.

³ Σμαλτωμένας.

Μετ' ὀλίγον ἢ φήμη τῆς ἀνδρείας του καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας παρέχει εἰς τὴν αὐτοκρατορίαν, φθάσει μέχρι τῆς Ἀδλῆς. Ὁ βασιλεὺς ἔρχεται νὰ τὸν ἐπισκεφθῇ αὐτοπροσώπως εἰς τὴν μακρυνὴν δεσποτείαν του εἰς τὸν Εὐφράτην. Εἰς ἀμοιβὴν τῆς ἀνδρείας του, τὸν ὀνομάζει πατρικίον καὶ μαργράβον τοῦ ἀποδίδει ὅλα τὰ δημευθέντα κτήματα τοῦ πάππου του καὶ πλήρης θαυμασμοῦ διὰ τὸν θαυμάσιον αὐτοῦ στρατιώτην: «Εἶθε, λέγει, ἡ Ρωμανία νὰ εἶχε τέσσαρας ἄνδρας ὡς αὐτόν!»

Εἰς τὸ ἐξῆς ἢ μία περιπέτεια διαδέχεται τὴν ἄλλην εἰς τὴν ζωὴν τοῦ παλατινοῦ. Ἀληθῆς πλανόδιος ἱππότης, διατρέχει τὸν κόσμον, καὶ παντοῦ ὅπου ἐμφανίζεται, τὸ ὄνομά του καὶ μόνον ἀρκεῖ νὰ ἐνσπείρῃ τὸν τρόμον. Οἱ Ἀραβες τρέπονται εἰς φυγὴν ἐνώπιόν του. Ὅπως ὁ Σείγφρειδ, μετὰ τὸν ὁποῖον ὁμοιάζει κατὰ πολὺ, καταβάλλει τὸν δράκοντα, τοῦ ὁποῖου αἱ τρεῖς κεφαλαὶ ἐξεμοῦν φλόγας καὶ ἀστραπὰς καὶ κάθε κίνησις του σείει τὴν γῆν, ὡς κρότος κερανοῦ· διανοῖ μετὰ τὸ ξίφος του τοὺς λέοντας, τρέπει εἰς φυγὴν τοὺς ἀπελάτας, ζῶν εὐχαρίστως μακρὰν τοῦ κόσμου, μόνος μετὰ τὴν λατρευτὴν γυναῖκα του, εἰς μίαν Ἐδέμ πλήρη σκιάς καὶ ρυαίων. Καὶ οὕτω διηγείται ὁ Διγενὴς τὰ τῆς παραδείσου ἐκείνης:

Πρὸς θαυμαστὸν τινα λοιπὸν λειμῶνα προσελθόντες, ἐκεῖ τὴν τέταν ἔστησα καὶ τὴν ἰδίαν κλίτην, κύκλωθεν ταύτην ἐμβαλὼν φυτῶν παντοίων εἶδη, τὸ ἔδαφος τοῖς ἀνθεσι λαμπρῶς πεποικιλμένον, τὸ δὲ χοῦμα πρὸ ὀφθαλμῶν εὐήδοον ὑπῆρχε ἄλλο ἢ ἄν δασύτατα καὶ πανηγύρεις δένδρων, οἱ κλάδοι ἔβαλλον φαιδρῶς, συνήπτοντο ἀλλήλους ἢ εὐωδία τῶν καρπῶν συνέριζεν τοῖς ἀνθοῖς, ἀμπέλους ἐπέδυνον τὰ κλείωνα τῶν δένδρων, κάλαμοι ἐπεφύοντο εἰς ὕψος ἐπισημένοι, καὶ ἄνθη ὠραιότατα ἐπάνω τοῦ ἔδαφους ὑπερκοσμοῦ ἔθαλλε φαιδρῶς, καὶ ῥόδα σὺν τοῖς ἴοις. Ὑδωρ ψυχρὸν ἀνέβρυσεν ἐν μέσῳ τοῦ λειμῶνος, καὶ πανταχοῦ διέτρεχεν ἐκείνῳ τε τῷ τόπῳ χαράδραι δὲ δεξαμεναὶ ἐν τῇ πηγῇ ὑπῆρχον, ἦν γὰρ τὸ ὕδωρ κάτοπτρον τῶν ἀνθῶν καὶ τῶν δένδρων, τὸ μὲν γὰρ ἦν ἀληθινόν, τὸ δ' ἕτερον λευκῶδες. Ὅρνέων γένη ἱκανὰ ἐνέμοντο τῷ ἄλλοι, ταῖνες χειροσῆθεις τε καὶ ψιττακοὶ καὶ κύκνοι οἱ ψιττακοὶ κρεμάμενοι ἀπὸ τοῖς κλάνοις ἦδη, οἱ κύκνοι ἐν τοῖς ὕδασι νομῆν προσεποιούντο· ταῖνες δὲ τὰς πτέρυγας κυκλοῦντες εἰς τὰ ἄνθη, ἀντέλαμπον ταῖς πτέρυξι ταῖς τῶν ἀνθῶν τε χροῶς· αἱ δὲ λοιπαὶ ἐλευθερὸν πτερόν γὰρ κεκτημέναι, ἔπαιζον ἐποχοῦμεναι ἐν κλάνοις τε τῶν δένδρων καὶ λιγυρῶς ἐπάδουσαι ὑπὲρ Σειρήνων μέλη· αἱ δὲ ἀγλαΐζόμεναι τῇ τῶν πτερῶν κοσμήσει. Τὸ κάλλος δὲ τῆς εὐγενούς κόρης ὡς ἔξαστραπτον κρεῖττον ταῶν ἑλαμπε καὶ τῶν φυτῶν ἀπάντων ἤλιον γὰρ τὸ πρόσωπον καὶ χροῶν ἐμμεῖτο, κτλ.

Τὸ μέγα κάθος ὅμως ποῦ ὁ Διγενὴς αἰσθάνεται διὰ τὴν Εὐδοκίαν δὲν ἀποκλείει διόλου ἄλλας περιπέτειας. Ἡ νεότης, λέγει ἀποφθεγματικῶς ὁ ποιητής:

Ἦδονῆς χροῖμα πέφυκεν ἀμαΐζουσα νεότης καὶ ἐπιτέρεται αἰεὶ εἰς πόθον τῆς φιλίας. Δόξαν ταύτης λογίζεται ὑπὲρ τῆς βασιλείας καὶ ὑπὲρ πλοῦτον τοῦ λαμπροῦ καὶ ὑπὲρ τιμῆς πάσης· διὰ τοῦτο θάδιος τε πᾶς νέος ὀλισθαίνει, εἰ καὶ νομίμῳ γυναικὶ καλλίστῳ ἀρμοσθεῖ· ἐνθα γὰρ λάμπει ὁ ἥλιος, ἐκεῖ προστρέχουν πάντες.

Καὶ ὁ Ἀκρίτας τὸ ἀπέδειξε. Μίαν ἡμέραν, ὀλομόναχος, διατρέχων ἔφιππος τὰ σύνορα τῆς Συρίας, συνήτησε μίαν νέαν Ἀραβίαν, τὴν ὁποίαν ἔνας Ἕλληνας εὐγενῆς, αἰχμάλωτος τῶν ἀπίστων, εἶχεν ἐξαπατήσει, ἀπαγάγει καὶ ἔπειτα ἐγκαταλείπει. Ὁ Διγενὴς τὴν ἀνακουφίζει, τὴν παρηγορεῖ μετὰ κάποιαν ἴσως ὑπερβολὴν μερίμνης καὶ τοῦτο διότι ἡ νεάνις εἶναι ὠραία, καὶ ἐνῶ, παραλαβὼν αὐτὴν ἐπάνω εἰς τὸν μαῦρον του τὴν ἐπαναφέρει εἰς τὸν ἐραστὴν της, ἀνεπαισθήτως δισθάνεται τὸν πόθον νὰ εἰσχωρῇ εἰς τὴν καρδίαν του.

Ὅχι εἶχον ὅστις γένομαι, πῶς ὅλος ἐφλεγόμεν, τοῦ ἔρωτος ὀλοχερῶς ἐμοὶ προσσηθέντος καὶ πάσας μου καταλαβὼν μέλει τὰς αἰσθήσεις· ἐν κάλλει τε τοὺς ὀφθαλμούς, ἐν τῇ ἀφῆ τὰς χεῖρας τὸ στόμα τοῖς φιληθήσασιν καὶ ἀκοῇ τοῖς λόγοις· πλὴν ἅπαντα γέγονασιν ὅσα κατὰ τοῖς ἔργοις καὶ ἐμάνθη ἢ ὁδὸς ἀπὸ τῆς ἀνομίας, ἐκ συνουσίας τοῦ Σατάν. ψυχῆς τε ἀμελείας, εἰ καὶ πολλὰ ἀνθίστατο ἡ κόρη πρὸς τὸ ἔργον καὶ εἰς θεὸν ὀρκίζουσα καὶ εἰς εὐχὰς γονέων ἄλλ' οὐδ' ἄντικειμενος, ὁ σκότους τε προστάτης ἐχθρὸς τε καὶ πολέμιος τοῦ ἡμετέρου γένους, αὐτὸν γὰρ παρεσκεύασε θεὸν ἐπιλαθέσθαι καὶ τῆς ἀνταποδόσεως τὴν φοβερὰν ἡμέραν.

Μετὰ τὸ σφάλμα βεβαίως ὁ Ἀκρίτας ἔχει τύψεις συνειδήτος, ἐν τούτοις κρίνει προτιμότερον νὰ τηρήσῃ φρόνιμον σιωπὴν περὶ τοῦ γεγονότος. Σπεύδει νὰ νυμφεύσῃ τὴν νεάνίδα πρὸς τὸν ἀπαγωγέα της, παρασιωπήσας ὅτι ἔπρεπε νὰ μὴ εἴπῃ ἐκ φόβου μήπως ὁ νέος ζητήσῃ εὐκαιρίαν σκανδαλοῦ. Ὅταν δὲ ἐπανήλθε πλησίον τῆς γυναικὸς του, σπεύδει φρονίμως νὰ μεταφέρῃ τὸ στρατόπεδόν του διὰ νὰ μὴ μάθῃ ἐκείνη τίποτε ἀπὸ τὴν ἀπιστίαν του.

Ἄλλ' ἡ σὰρξ τοῦ ἱππότη εἶναι ἀσθενῆς καὶ ὁ Σατανᾶς ἐνεδρεῖ πάντοτε διὰ νὰ πειράξῃ τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Διγενὴς ἔλαβε τούτου πείραν, ὅταν εὐρέθῃ ἀπέναντι τῆς Μαξιμῶς. Ἡ Μαξιμῶ εἶναι πολεμίστρια παρθένης, ἀδάμαστος ἀμαζῶν, τὴν ὁποίαν οἱ νικηθέντες ἀπὸ τὸν Διγενῆ ἀπελάττει καλοῦν εἰς βοήθειαν ἐναντίον τοῦ ἥρωος καὶ ἡ ὁποία:

Ἴππον ἐμβαλλίκευεν ἄσπρον ὥσπερ χιόνα· τὰ τέσσαρα ὀνύχια τοῦ δηλωθέντος ἵππου μετὰ τοῦ κόκκου ἐτύγχανον ἅπαντα βεβαμμένα. Λαοκίον θαυμαστότατον καὶ καταχρωμένον ἐπάνω εἰς τὸ λαοκίον ἱμάτιον ἐφόρει, πολυτίμον καὶ θαυμαστὸν διὰ λιθομαργάρων ἐν τῇ χειρὶ ἐφέρετο πάνυ ὠραιωμένον κοντάριον ἀραβικόν, βένητον χρυσομένον, σπαθία περὶ τὴν ὀσφύν, ἀρτάχην εἰς τὴν σέλλαν, ἀσπίδα ἀργυρῆν κρατῶν γυφωθὲν χρυσομένην μέσον δὲ εἶχε λέοντα ὀλόχρυσον ἐκ λίθου.

Ἡ γυναῖκα αὐτὴ κατήγετο ἀπὸ τὰς ἀνδρείας ἐκείνας ἀμαζόνων, τὰς ὁποίας ὁ Ἀλέξανδρος ἔφερον ἀπὸ τὴν χώραν τῶν Βραχμάνων. Εἶχε τὴν μεγάλην ἐνεργεικότητα τῆς φυλῆς της καὶ διήρχετο τὴν ζωὴν της εἰς τὴν μάχην. Ὅταν ἡ Βαλκυρία αὐτὴ ἦλθεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Εὐφράτου διὰ νὰ προκαλέσῃ τὸν Διγενῆ εἰς μονομαχίαν, αὐτός, ὡς εὐγενῆς ἱππότης, φέρεται καταφανεῶς φιλοφρονῶς πρὸς τὴν ὠραίαν ἀντίζηλόν του.

Κατὰ τὴν πρώτην φορὰν ἀρκεῖται νὰ καταβάλλῃ τὸν ἵππον της, κατὰ τὴν δευτέραν ἐπίθεισιν τὴν ἀφοπλίζει μετὰ μίαν ἐλαφρὰν πληγὴν καὶ ἡ Μαξιμῶ νικημένη, πλήρης θαυμασμοῦ διὰ τὴν καλλονὴν καὶ τὴν γενναϊότητα τοῦ νικητοῦ της, προσφέρεται εἰς τὸν δαμάσαντα αὐτὴν ἄνδρα, ὅπως ἡ Βροννίλδη προσφέρειται εἰς τὸν Σείγφρειδ. Καὶ λέγει πρὸς τὸν Διγενῆ:

Λόγον ἐθέμην ἐξ ἀρχῆς πρὸς τὸν δεσπότην πάντων μὴ συνελθεῖν ποτὲ ἀνδρὶ, μὴ παρθεναῖον φθέραι, μέχρις ἂν τις τῶν ἀνδρῶν νικήσῃ κατὰ κράτος καὶ πρὸς ἀνδρείαν εὐεθεθῇ στεροτέρως μου τότε καὶ τοῦτο μὲν ἐφύλαξα ἕως ἀγίως φθε, καὶ τὰς ὁρέξεις ἐφυγον καθαρὰς τῆς σαρκὸς μου.

Εἰς τὴν ἐξομολόγησιν ταύτην ὁ Διγενὴς καὶ ἄρχαζ ἀνθίσταται, ἀλλ' ἡ νεάνις εἶναι ὠραία, θωπευτικὴ καὶ τρυφερά:

Ὅχι εἶχον ὅστις γένομαι, καθόλου ἐφλεγόμεν πάντα λοιπὸν ἐσπούδαζα φυγεῖν τὴν ἀμαρτίαν, καὶ ἐμάντων κατηγορῶν, ταῦτα ἐλογίζομαι· «ὦ δαίμων, διατὶ ἔρξες πάντων τῶν ἀλλοτρίων, πηγὴν ἔχων ἀδόλοτον, ὅλην μεμερισμένην;» ταῦτα διαλεγόμενος καθ' ἑαυτὸν, ὁ φίλοι, ἡ Μαξιμῶ τὸν ἔρωτα ἐξῆπτεν εἰ μᾶλλον τοξένουσα ταῖς ἀκοαῖς λόγους παγγλυκατάτους, ἦτο γὰρ νέα καὶ καλὴ, ὠραία καὶ παρθένη, ἠτήθη οὖν ὁ λογισμὸς βεβήλω ἐπεθύμει.

Καὶ τὴν φορὰν αὐτὴν ἀποφεύγει ἐπιμελῶς νὰ διηγηθῇ τὴν περιπέτειάν του εἰς τὴν σύζυγόν του, καὶ ὅταν ἡ Εὐδοκία ζηλότυπος, τὸν ἐπιπλήσσει διὰ τὴν μακρὰν βραδυτητα πλησίον τῆς Μαξιμῶς, ὁ ἥρωος δι' ἐνός εὐφυοῦς ψεύδους, πρᾶναι τὰς ὑποψίας τῆς προσφιλεστάτης του. Ἐὰν ἐβράδυνε τόσον πολὺ, τοῦτο προήλθε διότι ἐβοήθησε τὴν πληγωθεῖσαν ἀντίπαλόν του, μὴ ἐπιθυμῶν νὰ λέγεται δολοφόνος γυναικῶν.

Μετὰ τὰ κατορθώματα αὐτὰ καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς χώρας ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς της, ὁ Ἀκρίτας ἔρχεται νάναπαυθῆ καὶ ἀπολαύσῃ τὴν δόξαν του εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς παλάτιον ποῦ ἔκτισεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Εὐφράτου.

Διήρχετο ἐκεῖ εὐτυχεῖς ἡμέρας ὡς ἐν παραδείσῳ καί,

Οἱ μεγιστάνες γὰρ φημί καὶ οἱ σατράπαι πάντες φιλοτιμίας ἔστελλον, χαρίσματα τε πλείστα· ὁσαύτως καὶ οἱ ἀρχόντες ὅλης τῆς Ρωμανίας ἔστελλον δῶρα θαυμαστά καὶ μετ' εὐγνωμοσύνης· ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἔστειλε καθ' ἐκάστην μεγίστας τοῖνον δωρεὰς τῷ θαυμαστῷ Ἀκρίτῃ.

Και αὐτοὶ οἱ ἀπελάττει ἀνεγνώριζον τὴν ἔξουσίαν του, καὶ ὁ φέρον τὴν σφραγίδα τοῦ Ἀκριτά ἠδύνατο νὰ ταξειδεύῃ ἀφόβως διὰ μέσου θαλάσσης τῆς Ἀνατολῆς. Οὕτως, σεβαστὸς ἀπὸ ὅλους, ὁ Διγενὴς ἦτο :

Τύπος ἀγράντων γέγονε, ὑπογραμμὸς ἀνδρείων παιδαγωγὸς φρονήσεως καὶ κλέος σωφροσύνης.

Ἐξ ἑυτυχῆς, πλούσιος καὶ εὐτυχῆς μεταξὺ τῆς σύζυγος καὶ τῆς μητρός του, ὑποταγμένος εἰς τοὺς αὐτοκράτορας, ἐλεήμων πρὸς ὅλους, καὶ μὴ ἔχων εἰμὴ μίαν μόνον λύπην, ὅτι δὲν εἶχε κληρονόμον τοῦ ὀνόματός του. Τότε ἀνηπάγη ἀπὸ τὸν θάνατον, εἰς τὴν ἡλικίαν τῶν τριώκοντα ἐτῶν ἐτῶν, αἱ δὲ τελευταῖαι λέξεις ποῦ ἀνταλλάσσει μὲ τὴν σύζυγόν του ἐπάνω εἰς τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην του ἔχουν, ἐν τῇ λεπτότητι τῆς τρυφερότητός των, κατὰ τὸ ἐκτάκτως συγκινητικόν. Ὁ Βασίλειος ἐνθυμίζει εἰς τὴν Εὐδοκίαν πόσον τὴν ἠγάπησε :

Ἄκουσον, φῶς μου τὸ γλυκὺ, φωνῆς μου τελευταίας ἀπέναντί μου καθίσον καὶ χροτάσον με βλέπειν, ἄλλοτε οὐ θεάσεις με τὸν σὲ πολλὰ ποθοῦντα.

Καὶ τρυφερῶς τὴν συμβουλεύει νὰ μὴ ἀποροφηθῇ ἀπὸ τὸ πένθος τῆς, ἀλλὰ νὰ ἔλθῃ εἰς νέον γάμον. «Δὲν θὰ δυνηθῆς, τῇ λέγει, νὰ μείνῃς χήρα. Τὸ γνωρίζω, ἡ νεότης σου θὰ σὲ ἐξαναγκάσῃ ἀλλὰ μὴ ζητήσης περιουσίαν ἢ γένος. Ἐκλεξε ἕνα ὠραῖον Ἰπλότην, γενναῖον καὶ τολμηρόν, καὶ μαζί του, ὅπως καὶ πρίν, θὰ ἐξακολουθήσῃς νὰ βασιλεύῃς εἰς τὸν κόσμον, γλυκεῖα ψυχὴ μου». Ἀλλ' ἡ Εὐδοκία δὲν θέλει τίποτε νεοσύνη, «ἐὰν ὁ Διγενὴς ἀποθάνῃ» θάποθάνῃ μαζί του. Καὶ ἡ Θεῖα Πρόνοια εἰσακούει τὴν εὐχὴν τῆς. «Οἱ δύο ἐνδοξοὶ νέοι, λέγει ὁ ποιητὴς, ἀρῆσαν νὰ πτερυγίσουν μαζί αἱ δύο ψυχαὶ των».

Παγκόσμιον πένθος διαδέχεται τὴν εἶδησιν τοῦ θανάτου τοῦ ἥρωος. Ἀπ' ὅλην τὴν Ἀνατολήν, οἱ μεγαλειότεροι δεσπότες σπενδύουν εἰς τὴν ἐπιθανάτιον κλίνην του καὶ ὅλοι ἀνακράζουσιν δακρύνοντες ¹ «Γῆ, σεισοῦ, κλάψε κόσμε, ἦλιε κρύψου, σκέπασε τίς ἀχτίνες σου φεγγάρι σκοτεινιάσε, ὡς σβύση τὸ φῶς σου ἀστέρια σπινθηροβόλα σβύσετε ὅλα, γιατί τὸ λαμπρὸ τὸ ἀστὲρὶ ποῦ ἔλαμπε ἐπάνω στὸν κόσμο, ὁ Βασίλειος Διγενὴς, ὁ βασιλεὺς τῆς νεότητος, καὶ ἡ γυναῖκα του, ἡ δόξα τῶν γυναικῶν, τὴν ἴδιαν ὠραν ἀφήκανε αὐτὴ τῇ γῇ κ' οἱ δύο των». Καὶ τὸ ποίημα τελειώνει μὲ τὴν περιγραφήν τῆς κηδείας, εἰς τὴν ὁποίαν, κατὰ τὴν συνήθειαν, ἕνα μακρὸν μυρολόγι ψάλλει τὰς ἀρετάς, τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν φήμην τοῦ ἀποθανόντος ἥρωος.

¹ Εἰς τὴν ἐκδοσὶν τοῦ Κ. Σάθα καὶ Λεγρόν τὴν ὁποίαν ἔχουμε ὑπ' ὄψιν, ὑπάρχει χάσμα τοῦ τελευταίου μέρους τοῦ ποιήματος ὡς ἐκ τούτου μεταφράζομεν τοὺς στίχους τοῦ ποιητοῦ εἰς τὸ πεζὸν ἐκ τοῦ γαλλικοῦ κειμένου.

III

Τοιαύτη ἡ ἐπιπέδη ἱστορία τοῦ Βασιλείου Διγενῆ Ἀκριτά. Ἀλλ' ὅσον καὶ ἂν εἶναι ἐνδιαφέρουσα ἢ διήγησις τῶν περιπετειῶν του, εἶνε σπουδαιότερα ἢ ἀναζητήσις ἐντὸς τοῦ ποιήματος τῶν χαρακτηριστικῶν σημείων, διὰ τῶν ὁποίων ἐκδηλοῦται κατὰ τὰς ἰδέας καὶ τὰ ἦθη τῆς ἐποχῆς. Ὁλος ὁ βυζαντινὸς κόσμος ἀποκαλύπτεται εἰς αὐτὸ μὲ τὰς ἀπροσδοκίτους ἀντιθέσεις του, κράμα κτηνωδίας καὶ λεπτότητος, βιαιῶν παθῶν καὶ τρυφερᾶς ἀβρότητας, μὲ τὴν φιλοπαυρίαν του ἐπίσης, τὴν θρησκείαν του καὶ τὴν πολυτέλειάν του, πᾶν ὅτι τέλος καθιστᾷ τὸσον πρωτότυπον καὶ τὸσον περιεργον τὸν ἐξαφανισθέντα αὐτὸν πολιτισμόν.

Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον μᾶς κάμνει ἐντύπων εὐδὴς ἐξ ἀρχῆς, εἶνε τὸ βαθύ αἰσθημα ποῦ ἔχει ὁ ποιητὴς τοῦ βυζαντινοῦ ἐθνισμοῦ. Ἐναντίον τῶν βαρβάρων, ἐναντίον τῶν ἀπίστων, ὁ ἦρωας του ἐμφανίζεται ὡς ὁ ὑπερασπιστὴς τῆς αὐτοκρατορίας καὶ τῆς χριστιανοσύνης. Διὰ τοῦτο ὁ βασιλεὺς τὸν ἐπαινεῖ περισσότερο ἢ διὰ τὴν ἀνδρείαν του καὶ πράγματι, εἰς τὴν σκέψιν τοῦ Διγενῆ, ἡ ὀρθοδοξία καὶ ἡ Ρωμανία εἶνε δύο ὅροι ἀδιαχώριστοι. Ἡ διαφύλαξις τῶν συνόρων, χωρὶς εἰς τὸ ἐξῆς ὁ ἡγεμὼν νὰ δαπανᾷ δι' αὐτὴν, ἢ ὑποταγῆ τῶν ἀπίστων καὶ ἡ ὑποχρέωσις αὐτῶν νὰ πληρώνουν φόρον εἰς τὸ Βυζάντιον, ἢ ἐν εἰρήνῃ διαβίωσις τῆς ὀρθοδόξου καὶ ρωμανικῆς χώρας ἐναντίον πάσης ἐπιθέσεως, τοιαῦτα εἶνε αἱ μεγάλαι ὑπηρεσίαι, τὰς ὁποίας ὁ ἀήτητος Ἀκριτὰς παρέχει καὶ θέλει νὰ παράσῃ εἰς τὴν μοναρχίαν.

Ἐνεκα τούτου πρὸ πάντων τόνομά του ἔμεινε δημοφιλὲς εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ ἔνεκα τούτου, μετὰ πολλὰ ἔτη βραδύτερον, ἐπιθυμῶν νὰ ἐξυμνήσῃ ἐπαξίως τὸν μέγαν αὐτοκράτορα Μανουὴλ Κομνηνόν, ἕνας ποιητὴς τοῦ 12^{ου} αἰῶνος δὲν θὰ εὖρη ὠραιότερον ὄνομα νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν παρὰ τὸ τοῦ «νεοῦ Ἀκριτά».

Αἱ σχέσεις, τὰς ὁποίας διατηρεῖ ὁ Διγενὴς μὲ τὸν αὐτοκράτορα κύριόν του δὲν εἶνε ὀλιγώτερον ἀξιοσημειωτοὶ διὰ τὴν γνῶσιν τῶν ἠθῶν τῆς ἐποχῆς. Ἀναμφισβητήτως, ὁ μέγας αὐτὸς φεουδαλικὸς δεσπότης εἶνε ὑπὸ κτήριος ἢ ὑποταγῆ εἰς τὸν βασιλέα εἶνε μία ἐκ τῶν ἀρετῶν, τὰς ὁποίας ἐπαινεῖ ὁ ποιητὴς καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἀναφέρει κάπου ὡς καλὸς αὐλικὸς ὅτι ἡ «εὐμένεια τοῦ ἡγεμόνος ἀρκεῖ διὰ ν' ἀνταμείψῃ τὴν ἀξίαν του» ὅταν ὁ μονάρχης τὸν προσκαλεῖ νὰ ὑπάγῃ νὰ τὸν ἴδῃ, ἀπαντᾷ λίαν εὐσεβᾶτως εἰς τὴν αὐτοκρατορικὴν πρόσκλησιν :

ἐγὼ γάρ, λέγει, δέσποτα, σὸς δοῦλος νῦν τυγχάνω, καὶ εἰ ποθεῖς, ὡς ἔγραψας, ἰδεῖν ἀχρηστον ἄνδρα, λάβε ὀλίγους μετὰ σοῦ καὶ ἔλθε' στὸν Εὐφράτην, κάκει μὲ δρεῖ, δέσποτα, τὸν σὸν ἀχρεῖον δοῦλον καὶ γὰρ πτοοῦμαι, βασιλεῦ, πολλοῦ τοῦ στρατοπέδου, μήπως ἀπάξωνται τινας ἐκ τούτων μὲ τοῦ ψέγειν, καὶ λυπηθεῖς χάρισσάμι γῶρας ἐκ τῶν χειρῶν μου.

Εἰς τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις αἰσθάνεται κανεὶς τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ μεγάλου ἐπαρχιωτοῦ βαρόνου, ὁ ὁποῖος περιφρονεῖ καὶ φοβεῖται τοὺς ἀνθρώπους τῆς ἀλλῆς, καὶ ὡσαύτως, ὑπὸ τοὺς τύπους τῆς ὑποταγῆς, μίαν τσίαν φεουδαλικὴν κακῶς ὑποκρυπτομένην, ἢ ὁποία ἀποκαλύπτεται σαφέστερον ἀκόμη κατὰ τὴν συνέντευξιν μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ ὑπὸ κτήριου του. Φέρονται μεταξὺ των σχεδὸν ὡς ἴσοι καὶ ὁ Διγενὴς ὁμιλεῖ πρὸς τὸν βασιλέα μὲ μίαν ἐλευθεροστομίαν ὅπως χαρακτηριστηνᾶν ἀντὶ νὰ προσληπαρήσῃ τὴν εὐνοίαν του, δίδει εἰς αὐτὸν συμβουλὰς περὶ κυβερνήσεως.

Καλῶς ἔχοιο, δέσποτα, μετὰ καὶ τοῦ στρατοῦ σου, ἐμοὶ γὰρ ἰκανὴ ἐστὶν ἡ συμπάθεια μόνη, τὰς δωρεὰς καὶ τὰς τιμὰς, ὅσοι μοι βοῦλει δοῦναι παράσχου ταύτας, δέσποτα, πένησι στρατιώταις, ἔχει γὰρ ἡ βασιλεία σου ἐξόδους ἀναριθμοῦς ἀξία δὲ ἡ ἀμοιβὴ τῆς δόξης τοῦ σοῦ κράτους ἀγαπᾷ προσηλύτους τε καὶ ἐλευθέρους πεινῶντας, ἐξ ἀδικούντων ρύσθαι τοὺς καταπινομένους, τὰ κατὰ γνώμην κταίσματα συγχώρησιν παράσχου, καὶ μὴ ὀργίζεσθαι τινα πρὸς τοῦτον ἐρευνήσαι ταῦτα γὰρ εἰσι, κράτιστε, ἔργα δικαιοσύνης, μεθ' ἧς καὶ πάντας τοὺς ἐχθροὺς ἔχεις καθυποτάξαι.

Ἐκτὸς τούτου συνιστᾷ εἰς τὴν φροντίδα του — καὶ τοῦτο πράγματι, εἶνε μία ἐκ τῶν μεγάλων μεριμνῶν τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ φεουδαλικοῦ κόσμου τοῦ 10^{ου} αἰῶνος — τὴν τύχην τῶν πτωχῶν στρατιωτῶν καὶ συμπεραίνει μὲ κάποιαν τραχείαν εὐκρίνειαν :

οὐ γὰρ δυνάμειός ἐστι κρατεῖν καὶ κυριεῖν, ἀλλὰ θεοῦ τὸ δῶρημα ἐκ δεξιᾶς ὑψίστου.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ἀναγνωρίζει κανεὶς τὸν ἄνδρα, ποῦ θὰ εἶπῃ ἀλλαχού: «Ὅταν μία ὑπόθεσις εἶνε δικαία δὲν φοβοῦμαι τὸν αὐτοκράτορα». Καὶ ὁ αὐτοκράτωρ εἰς μάτην ζητεῖ νὰ τοῦ δώσῃ τὸν τίτλον τοῦ πατριῶν καὶ τοῦ μαργραβίου. Εἰς τὴν γαιοδοσκοπίαν του (seigneurie) τῶν συνόρων, ὁ Διγενὴς, ὡς ἀληθῆς φεουδαλικὸς βαρόνος, θεωρεῖται σχεδὸν ὡς ἀνεξάρτητος. Εἶδομεν πῶς προσκαλεῖ τὸν ἡγεμόνα νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὰς γαίας του μὲ μικρὰν συνοδείαν καὶ πῶς ὁ αὐτοκράτωρ λαμβάνει μαζί του ἑκατὸν ἄνδρας μόνον ἀλλ' ὅτι εἶνε περιεργότερον, εἶνε ὅτι τοῦτο δὲν εἶνε διόλου πράξις ἀπλῶς φανταστικῆς ἀναγνώσκωμεν εἰς τὸ «Ἀδλοτυπικόν», ὅτι ὁ βασιλεὺς, ὅταν ἐταξείδευε εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ εἰσῆρχετο εἰς τὴν διοίκησιν τῶν συνόρων, ἄφινεν ὀπισθῆν του τὸ μεγαλειότερον μέρος τῆς ἀλλῆς του καὶ ἀνέθετεν εἰς τοὺς Ἀκριτάς τὴν φροντίδα καὶ τὴν τιμὴν ν' ἀποτελοῦν τὴν προφυλακὴν του.

Ὁμοίως ἡ θρησκεία κατέχει μεγάλην θέσιν εἰς τὸ ποίημα καὶ τοῦτο ἀκόμη εἶνε χαρακτηριστικὸν τῆς ἐποχῆς Ἐπανευρίσκομεν εἰς αὐτὸ τὴν ἡγῶ τῶν κηρυγμάτων, διὰ τῶν ὁποίων οἱ βυζαντινοὶ ἱεραπόστολοι προσεπάθουν νὰ ὀδη-

γήσουν τοὺς ἐθνικοὺς εἰς τὴν ὀρθοδοξίαν, ὡς ἐπίσης τὴν ἀνάμνησιν τοῦ ἐκθάμβου θαυμασμοῦ ποῦ ἠσθάνοντο εἰς τὴν θέαν τῆς λαμπρότητος τῆς Ἁγίας Σοφίας οἱ νέοι προσήλυτοι.

«Ἐγὼ, λέγει ὁ ἀμηνῶς Μουσοῦρ, ὁ πατήρ τοῦ Ἀκριτά :

Ἐγὼ, γλυκεῖα μήτηρ μου, εἰς πολλὰς χώρας ἦλθον καὶ πολλὰ κάστω' ἐπέρασα καὶ γραφὰς οὐκ ὀλίγας εἶδον τε καὶ ἐπέρασα ἐν τῇ παρόντι βίῳ καὶ ἅπαντα ψευδᾶ εἰσι καὶ ἀξία γελάτων μόνον δὲ τὰ τῶν χριστιανῶν ἀγαπᾷ ἐκ ψυχῆς μου, καὶ ὁ παράδεισος αὐτὸς εἰς Ρωμανίαν ἐν τῇ πίστιν τὴν ἀληθινὴν οἱ χριστιανοὶ ἔχουν.

Μόλις βαπτισθεῖς, ὁ μουσουλμάνος οὗτος σκέπτεται νὰ προσηλυτίσῃ καὶ ἄλλους προσπαθεῖ νὰ ἀποσπάσῃ τὴν μητέρα του ἀπὸ τὸν Ἰσλάμ κατῆγε δολόκληρον τὴν οἰκογένειάν του γινώσκει ἀπὸ στήθους καὶ ἀπαγγέλει δολόκληρον τὸ Πιστεύω τῆς Νουαίας καὶ συζητεῖ τὸς θεολόγους.

Καὶ δι' ἕνα ἄλλο σημεῖον τὸ ποῦ ἡμεῖς εἰς τὴν ἐπισύρη τὴν προσοχὴν μας, διὰ τῶν εἰκόνων του περὶ τοῦ πλοῦτου καὶ τῆς βυζαντινῆς πολυτελείας. Εἶδομεν ἤδη μερικῶς ἀπὸ τὰς λαμπρότητας μὲ τὰς ὁποίας ἠγάπων νὰ περιβάλλονται οἱ ἀσιαταὶ βαρόνοι, τοὺς ὁποίους ἐξυμνεῖ ἡ ἐποποιία: ἡ περιγραφή τοῦ παλατιοῦ τοῦ Ἀκριτά θὰ μᾶς κάμῃ νὰ γνωρίσωμεν καλλίτερον ὅλην τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν κατοικῶν ὅπου ἔξω οἱ μεγάλοι αὐτοὶ φεουδάρχαι. «Εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Εὐφράτου, μέσα εἰς ἕνα θαυμάσιον κήπον, γεμῆτον ἀπὸ ἀνθη, δένδρα καὶ πτηνὰ, εὐρίσκειται τὸ παλάτιον τοῦ Διγενῆ. Εἶνε πισμῆνον ἀπὸ λίθους διαφόρων χρωμάτων, τὰ ὁποία σχηματίζουν ἐπάνω εἰς τοὺς τοίχους σχέδια χαριτωμένης ποιικιλίας: ἔμπροσθέν του εἶνε ἕνα περίπτερον, ἐπισεφόμενον ἀπὸ τρεῖς ὑψηλοὺς θόλους. Τὸ ἐσωτερικὸν εἶνε πολὺ ὠραιότερον ἀκόμη. Οἱ τοῖχοι εἶνε χρυσοκόλλητοι καὶ λιθοκόλλητοι αἱ στήλαι του εἶνε διάχρυσον γύρω ἀπὸ τὰ παράθυρα περιελλισσονται ὀφιοειδῶς κλάδοι χρυσοῦς ἀμπέλου καὶ οἱ θόλοι εἶνε γεμάτοι ἀπὸ μωσαϊκᾶ ἀλλὰ τὸ θαῦμα εἶνε ἡ μεγάλη στανροειδῆς αἴθουσα, ποῦ εὐρίσκειται εἰς τὸν ὑψηλὸν πύργον. Τὸ διάπεδον εἶνε στρωμένον μὲ πολυτίμους λίθους καὶ εἰς τὸ κέντρον λάμπει μέγας στρογγύλος λίθος :

μέσον δὲ λίθον ἔβαλε μέγιστον, στρογγυλάτον, κατηύραξεν ἐν τῇ νυκτὶ φῶς εἰς τὸν κόσμον ὅλον.

Ὁ ὄροφος εἶνε κοσμημένος ἀπὸ χρυσόν, λίθους καὶ μάρμαρον, αἱ θύραι καλύπτονται ἀπὸ πλάκας χρυσοῦ. Ἐπάνω εἰς τοὺς τοίχους τέλος, μία σειρὰ μωσαϊκῶν παριστᾷ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ Σαμψῶν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Δαβὶδ καὶ δολόκληρον σειρὰν βεβήλων ἀναμνηστικῶν μὲ τὰ βιβλικά αὐτὰ ἐπεισόδια. Ἐβλεπε κανεὶς ἐκεῖ τοὺς ἄθλους τοῦ Ἀχιλλέως, τὴν φυγὴν τοῦ Ἀγαμέμνονος, τὴν Πηλεόπην καὶ τοὺς

μνηστήρας, τὸν Ὀδυσσεῖα πλησίον τοῦ Κύκλωπος, τὸν Βελλεροφόντην καταβάλλοντα τὴν Χίμαιραν καὶ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπὸ τῆς νίκης του κατὰ τοῦ Δαρείου μέχρι τῆς ἀφίξεως αὐτοῦ πλησίον τῶν Βραχυμάνων καὶ τῶν Ἀμαζόνων ἀπωτέρω, ὑπῆρχον σκηναὶ τῆς ζωῆς τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ ἐν συντόμῳ, ὁ Ἀκριτάς διέταξε νὰ παραστήσουν ἐκεῖ ὄλους τοὺς ἀνδρείους, οἱ ὁποῖοι ἔζησαν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου».

Ὅτι ἐνδιαφέρει ἀπὸ τὴν περιγραφὴν, εἶνε ὅτι καὶ αὐτὴ ἀκόμη δὲν εἶνε φανταστικὴ. Εἶνε γνωστὸν, ὅτι ἓνα ἀπὸ τὰ περισσότερα ἀξιοσημείωτα χαρακτηριστικὰ τῆς βυζαντινῆς τέχνης τοῦ 9^{ου} καὶ 10^{ου} αἰῶνος, εἶνε ἀκριβῶς τὸ κράμα αὐτῶν θρησκευτικῶν θεμάτων καὶ τῶν βεβήλων ἐπεισοδίων. Ἡ μυθολογία καὶ ἡ ἱστορία, καὶ αὐτὴ πολλάκις ἢ σύγχρονος ἱστορία παρεῖχον εἰς τοὺς καλλιτέχνους τῆς ἐποχῆς τόσα θέματα ὅσα καὶ τὰ ἅγια βιβλία. Ἀνευρίσκομεν εἰς τὰ χειρόγραφα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ὄλας σχεδὸν τὰς σκηναί, αἱ ὁποῖαι εἰς τὸ ἔπος κοσμοῦν τὸ παλάτιον τοῦ Ἀκριτά, ὡς ἐπίσης, τὰ χαρακτηριστικὰ σημεῖα τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τὸ σύστημα τῆς διακοσμῆσεως ἀντιστοιχοῦν πρὸς πᾶν ὅ,τι γνωρίζομεν περὶ τῆς τέχνης τοῦ 10^{ου} αἰῶνος.

Ἀλλὰ, περισσότερο ἀκόμη ἀπὸ τὰς ἰδέας καὶ τὰ ἥθη, ἐνδιαφέρουν οἱ χαρακτῆρες, ὅπως μᾶς παρουσιάζονται εἰς τὸ ἡρωϊκὸν αὐτὸ τραγούδι.

Βεβαίως, εἰς ὄλας αὐτὰς τὰς πολεμικὰς καὶ ἔρωτικὰς περιπετείας, ὑπάρχει πάντοτε ἓνα βᾶθος κτηνωδίας καὶ σκληρότητος. Αἱ διαρπαγαί, αἱ λεηλασίαι, αἱ σφαγαί, κατέχουν οὐσιώδη θέσιν αἱ ψυχαὶ δευνύονται αἰμοχαρεῖς καὶ ἀνοικτίρμονες αἱ αἰχμαλωτιζόμεναι ἀπὸ τοὺς Ἀραβίας ἑλληνίδες νεάνιδες σφάζονται ἀνηλεῶς, διότι ἀρνοῦνται νὰ ὑπακούσουν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν νικητῶν. Ὡσαύτως, διὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὴν ζηλοτυπίαν τῆς Εὐδοκίας, ὁ Διγενὴς φονεῖ τὴν Μαξιμῶ, ἀφοῦ ὑπῆρξεν ἐραστὴς τῆς. Ἀκαταπαύστως γίνεται λόγος περὶ ἀπαγωγῆς γυναικῶν, μονομαχιῶν, περὶ τρομερῶν ξιφισμῶν, ὁ δὲ ἔρωτος τοῦ χρυσοῦ εἶνε ἓνα ἀπὸ τὰ κρυώτερα ἐλατήρια ποῦ κινοῦν αὐτοὺς τοὺς ἀνθρώπους. Εἶνε βία καὶ ἥθη μᾶς κοινωνίας ἀξέστον ἀκόμη, ὅπου ἡ ἰσχύς δημοιοῦργεῖ τὸ δίκαιον, ὅπου τὸ ξίφος βασιλεύει, κοινωνίας στρατιωτῶν, διὰ τοὺς ὁποίους ἡ ζωὴ εἶνε διηνεκὴς μάχη.

Οἱ τραγεῖς αὐτοὶ ἐν τούτοις πολεμισταὶ ἔχουν λεπτότητα εἰς τὰ αἰσθηματὰ των καὶ κομψότητα εἰς τοὺς τρόπους τῆς ζωῆς των. Ὁ Διγενὴς δὲν εἶνε μόνον στιβαρὸς καὶ ἀήττητος παλαιστής, εἶνε εὐπαιδευτός. Ἐπὶ τρία ὀλόκληρα ἔτη ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν σοφοῦ διδασκάλου, ἔμαθε κάθε εἶδος ἐπιστήμης. Γνωρίζει νὰ ψάλλῃ συνοδευόμενος ἀπὸ τὴν λύραν του τραγούδια ποῦ αὐτοσχε-

διάζει. Γνωρίζει νὰπολαύσῃ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως, νὰ θαυμάσῃ τὰριστοουργήματα τῆς τέχνης, νὰ ἐκτιμῆσῃ τὰς τέρφεις τῆς πολυτελείας. Ὁ ὑπερήφανος αὐτὸς διὰ τὴν δυνάμιν του μαχητῆς γνωρίζει κατὰ τὰς περιστάσεις νὰ εἶνε ἱππότης. Εἶνε εὐτυχὴς νὰ πολεμήσῃ καὶ νὰ νικήσῃ ὑπὸ τὰ βλέμματα τῆς ὄρας του· μία λέξις τῆς κατὰ τὴν μάχην, ἀρκεῖ νὰ τοῦ δώσῃ δυνάμιν καὶ καρδίαν· ὄλα τὰ κατορθώματα ποῦ ἐκτελεῖ δὲν ἔχουν ἄλλον σκοπὸν παρὰ νὰ γίνῃ ἀξίος τοῦ ἔρωτός της. Εἶνε ἱκανὸς λεπτοτέρων ἀκόμη αἰσθημάτων. «Πάντοτε συμπαθῶ, λέγει κάπου, τοὺς ἀνθρώπους ποῦ τρέπονται εἰς φηγήν. Πρέπει νὰ νικᾷ κανεὶς καὶ νὰ μὴ καταχράται τῆς νίκης του καὶ νὰ λαμβάνῃ οἶκτον διὰ τὸν νικημένον ἐχθρόν». Γνωρίζει ποῖον σεβασμὸν ὀφείλει νὰ ἔχη πρὸς μίαν γυναῖκα, ἀκόμη καὶ ἐχθράν. Διαβαίνει τὸν Εὐφράτην, διὰ νὰ προῦπαντήσῃ τὴν Μαξιμῶ, «διότι οἱ ἄνδρες πρέπει νὰ εἶνε φιλόφρονες πρὸς τὰς γυναῖκας». Φεῖδεται αὐτῆς εἰς τὴν μάχην· διότι εἶνε ἐντροπὴ δι' ἓνα ἄνδρα ὄχι μόνον νὰ φονεῖ μίαν γυναῖκα ἀλλὰ καὶ νὰ μάχεται μετ' αὐτήν».

Καὶ κατὰ περισσότερο. Εἰς τὰς καρδίας αὐτὰς τῶν πολεμιστῶν, τόσον κατὰ τὸ φαινόμενον σκληρῶν καὶ ἀναισθητῶν, ὑπάρχει θέσις δι' αἰσθημάτων τρυφερά, διὰ λεπτὰς συγκινήσεις, τὰ χαριέντα ἢ συγκινητικὰ ἐπεισόδια ἀφθονοῦν εἰς τὸ ποίημα, τὰ δὲ πρῶτα ἄσματα ἰδίως περιέχουν τεμάχια ἀπείρου χάριτος.

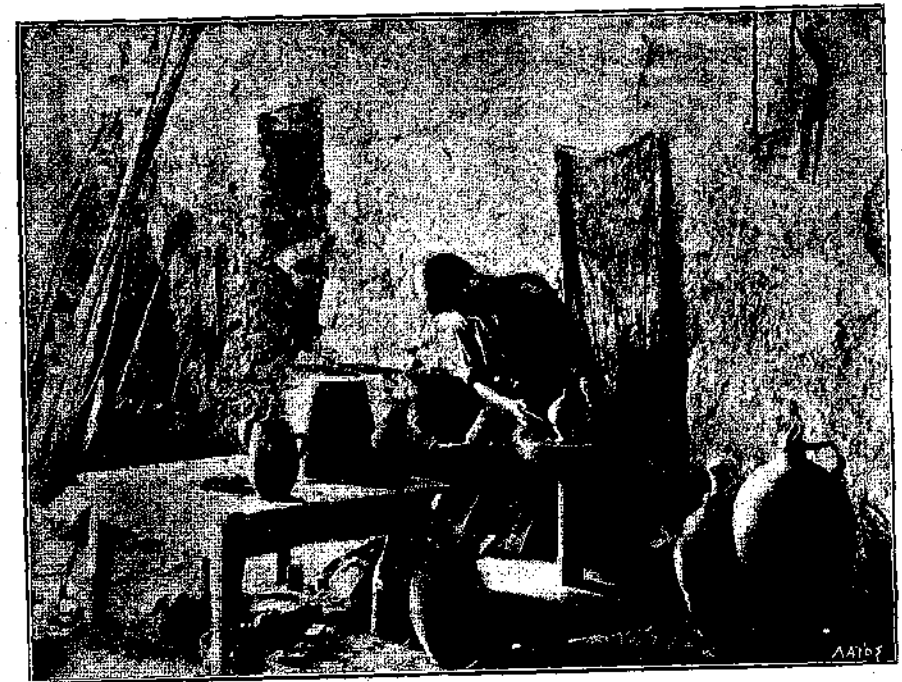
Ἴδου π. χ. ἡ σκηνὴ ὅπου ὁ ἀμνηστὸς Μουσοῦδ ἀποχαιρετίζει τὴν νεαρὰν σύζυγόν του·

«δός μοι λόγον, γλυκύτατε, καὶ δός μοι δακτυλίδιν, καλλίγνωμε, νὰ τὸ φορῶ ὥστε νὰ ὑποστρέψῃς!»
Στενάξας δὲ ἡ πανεύμορφος ἔλεγε πρὸς ἐκείνον·
«βλέπε ἀθῆντα μου χρυσοῦ, μὴ ὄρκους καταλύσῃς, καὶ ἀποδώσῃ σε Χριστὸς ὁ κρῖνον δικαίως πάντα· εἰ τοῦτο πράξω, φίλτατη, ὁ ἀμνηστὸς ἀντέφη, καὶ ἀθετήσω ἔρωτα ὃν εἶχομεν οἱ δύο, ἢ θλίψω τὴν καρδίαν σου, ὁ πανωριστάτης, ἀνταποδόσῃ μοι Χριστὸς, ὁ κρῖνον δικαιοσύνην!»

Καὶ ἀνταλλάσσοντες ὄρκους καὶ τρυφερότητας, ἐφιλοῦντο περιπαθέστατα, ἐν ᾧ αἱ ὄραι διεδέχοντο τὰς ὄρας καὶ μετὰ βίας μόλις ἠδύναντο νὰποσπασθῇ ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, δακρύβρεκτοι, καὶ οὐδόλως φροντίζοντες περὶ τοῦ πλῆθους τῶν ἀνθρώπων, ποῦ εἶχε συναθροισθῇ πέριξ του. Καὶ λαμβάνων τότε τὸν υἱόν του εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἐνώπιον ὄλων, ὁ ἀμνηστὸς τὸν ἔλανε μετὰ τὰ δάκρυά του: «Θὰ με κρῖνῃ ἄρα γε, ὁ θεὸς ἱκανός, ἔλεγε, ἀγαπητόν μου παιδί, νὰ σὲ ἴδω μίαν ἡμέραν ἐφιππον ἐρχόμενον πρὸς συνάντησίν μου; Θὰ αἰσθανθῶ ποτὲ τὴν χαρὰν νὰ σὲ μάθω νὰ χειρίζεσαι τὴν λόγχην τόσον καλά ποῦ νὰ κινήσῃ τὸν θαυμασμὸν τοῦ κόσμου;»
Εἰς τὴν ἐποποιίαν τοῦ Διγενῆ Ἀκριτά ἐσημειώσαμεν πλέον τῆς μίας ἀναπολήσεως τοῦ Ὀμήρου. Εἰς τὸ ἐπεισοδιον αὐτὸ δὲν ὑπάρχει κατὰ τι

ΣΠΕΤΣΑΙ — ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ — ΦΩΤΟΓΡ. Μ. ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

ΣΠΕΤΣΑΙ — ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΑΓΓΕΙΟΠΛΑΣΤΙΚΗΣ — ΦΩΤΟΓΡ. Μ. ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

πού μᾶς ἐνθυμίζει τὸν Ἐκτορα καὶ τὴν Ἄνδρομάχην;

Ἡδύνατο κανεὶς νὰ ἀναφέρει ἄλλα χωρία γεμάτα ἀπὸ τὴν αὐτὴν βαθεῖαν συγκίνησιν, τοὺς χαριτωμένους στίχους μὲ τοὺς ὁποίους ἡ μητέρα τοῦ ἀμφοῦ χαιρετίζει τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ υἱοῦ τῆς ἢ τὴν χαρίεσσαν θρηνηθῆσαν μὲ τὴν ὁποῖαν ὁ Μουσουλιμάνος θέλγει τὴν πλῆξιν τοῦ μακρυνοῦ ταξιδίου του: «Πότε θὰ σχίσω τὰ φοβερὰ βουνὰ καὶ τὰ τρομερὰ στενά γιὰ νὰ γυρίσω στὴν ὄμορφη Ρωμανία; Πότε θὰ ξαναἰδῶ τὴν ὄμορφὴ μου πέρδικα καὶ τὸ ὄραϊο μου λουλοῦδι, τὸν ζηλεμένο γυιό μου; Ποιὸς θὰ μοῦ δώσῃ φτερά, ἀγάπη μου, νὰ πετάξω σιμὰ σου καὶ ν' ἀναπαυθῶ στὴν ἀγκαλιά σου»; Καὶ τέλος ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τῆς ἐπιστροφῆς. Ὅταν ἐγύρισαν στὸ σπίτι τῆς πολυαγαπημένης, ὁ ἀμφοῦς, γεμάτος ἀπὸ χαρὰ, ἐφώναξε καὶ εἶπε: «Γλυκό μου περιστέρι, ἔλα νὰ δεχθῆς τὸ γεράκι σου, ἔλα νὰ παραγορηθῆς τὸν ἀγαπημένο σου ὕστερ' ἀπὸ τὸ μακρυνὸ χωρισμὸ μας». Αἱ ὑπηρετρίαι, ἀκούσασαι τὰς λέξεις ταύτας, ἔσκυψαν εἰς τὰ παράθυρα, καὶ εἰς τὴν θέαν τοῦ ἀμφοῦ, εἶπαν εἰς τὴν νεαρὰν γυναῖκα: «Χαῖρε, χαῖρε, κυρά ὁ ἀφέντης ἐγύρισε». Ἀλλὰ δὲν ἐπίστευσεν εἰς τὰς λέξεις τῶν ὑπηρετριῶν (διότι ὁποιος βλέπει ἔξωφρα νὰ πραγματοποιηθῆται τὸ ἀντικείμενον τῶν πόθων του, φαντάζεται εἰς τὴν χαρὰν του δι' εἶνε παιγνίδι ἐνὸς ὄνειρου) καὶ ἀπήντησε: «Μή-ποὺς βλέπετε φάντασμα;» Ἡθελε νὰ εἴπῃ περισσότερα, δταν εἶδε νὰ εἰσέρχεται ὁ νέος τότε ὀλίγον ἔλειψε νὰ λιποθυμήσῃ καὶ θέτουσα τοὺς βραχιόνάς της γύρω εἰς τὸν λαιμόν του, ἐκρημάσθη ἐπάνω του χωρὶς νὰ εἴπῃ λέξιν, μὲ τὰ μάτια της γεμάτα ἀπὸ δάκρυα. Καὶ ὁ ἀμφοῦς ἐπίσης ἐφαίνετο ὡσάν τρελλὸς ἀπὸ τὴν χαρὰν του. Ἐσφιγγε τὴν νεάνίδα ἐπάνω εἰς τὸ στήθος του καὶ ἔμειναν ἔτσι ἀγκαλιασμένοι πολλὰς ὥρες. Ὁ ἀμφοῦς ἐφιλοῦσε τὰ μάτια τῆς γυναίκος του, τὴν ἐρωτοῦσε περιπαθῶς: «Τί κάνεις, λατρευτὴ ψυχὴ μου, παρηγοριά μου, γλυκό μου περιστέρι, ἀγαπητό μου φῶς, πολύτιμο στολίδι μου;» Καὶ ἡ νέα ἀπευρίνετο: «Καλῶς τὴν τὴν ἐλαῖδα μου, στήριγμα τῆς ζωῆς μου, βάλσαμο τῆς ψυχῆς μου. Δόξα στὸν παντοδύναμο, πού πάλι μᾶς ἐνώνει!» Καὶ ὁ ἀμφοῦς, λαμβάνων τὸν υἱόν του εἰς τὴν ἀγκάλην του, τοῦ ἔλεγε μὲ στοργήν: «Πότε, ὄραϊο μου γεράκι, θὰ ξεδιπλώσῃς τὰ φτερά σου, πότε θὰ κνηγήσῃς τὴν πέρδικα, πότε θὰ δαμάσῃς τοὺς ληστιάς;

Διότι ἓνα πρὸ πάντων αἰσθημα δεσπόζει καὶ κυριαρχεῖ εἰς αὐτὰς τὰς ψυχάς, ὁ παντοδύναμος ἔρωτος, ὁ ἀήτητος ἔρωτος, διὰ τὸν ὁποῖον καμία θυσία δὲν φαίνεται παρὰ πολὺ μεγάλη οὔτε παρὰ πολὺ δύσκολος. «Εἶνε ὄραϊον, λέγει ὁ ποιητής, νὰ ἐκπληροῖ κανεὶς τὸ καθήκον τοῦ ἔρωτος», καὶ ἡ μεγαλειτέρα μομφὴ πού εἴμπορεῖ νὰ ποδώσῃ

κανεὶς εἰς ἓναν ἱππότην, εἶνε ἡ ἔλλειψις προθυμίας καὶ ζήλου πρὸς τὴν ἀγαπημένην του. Νὰ ἐγκαταλείψῃ κανεὶς τὴν οἰκογένειάν του, τοὺς φίλους του, νάντιμετωπίσῃ τοὺς φοβερωτέρους κινδύνους νάψηφίσῃ τὴν θάλασσαν, τὰ ἄγρια θηρία, ὅλ' αὐτὰ δὲν εἶνε τίποτε, δταν ὁ ἔρωτος κυριαρχεῖ.

Βλέπομεν εἰς ὅλ' αὐτὰ πόσον ἡ ἐποποιία τοῦ Ἀκρίτα εἶνε γεμάτη, ἐκτὸς μερικῶν φιλολογικῶν ἀναπολήσεων, αἱ ὁποῖαι εἶνε ἕως παρεμβολαὶ τοῦ τελευταίου συντάκτου, ἀπὸ εἰλικρίνειας, δροσερότητα, νεότητα. Αἱ ψυχαὶ φαίνονται ἀπλαῖ καὶ φαιδραὶ, προσεταὶ εἰς ὅλας τὰς συγκινήσεις, ἱκαναὶ νὰ δονοῦνται ἀπὸ τὴν ὁρμὴν τῆς μάχης, ἀπὸ τὸν πόθον τῆς δόξης, ἀπὸ τὴν φλόγα τοῦ ἔρωτος, ἀπὸ τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως. «Σ' ὄλους τοὺς μῆνες, λέγει τὸ τραγοῦδι, βασιλεῆς εἶνε ὁ Μάης. Εἶνε τὸ παιδ ὄμορφο στολίδι τῆς γῆς, εἶνε τὸ μάτι τῶν φυτῶν, τῶν λουλουδιῶν ἡ λάμψη, εἶνε ἡ σπινθηροβόλος δόξα τῶν χαριτωμένων λειβαδιῶν. Ἐμπνέει τὸν θαυμασίον ἔρωτα, εἶνε ὁ κήρυκας τῆς Ἀφροδίτης. Μὲ τὰ λαμπρὰ λουλούδια του, τὰ ρόδα του, τὰ ἴα του κάνει τὸν οὐρανὸ νὰ ζηλεύῃ τὴ γῆ. Τότε ὁ ἔρωτος φανερώνεται στοὺς ὑπηκόους του καὶ κάθε φίλος τῆς ἡδονῆς παραδίδεται στὴ χαρὰν».

Ὁ ἔρωτος λοιπὸν καὶ ὁ πόλεμος εἶνε τὰ κυριαρχούντα πάθη τοῦ ἱππότη: αἱ περιπέτειαι, οἱ ὄραϊοι ξηφισμοί, ἡ γυναῖκα καὶ ἡ δόξα γεμίζουν τὴν ὑπαρξίν του καὶ τοῦ δίδουν ἀξίαν. Καὶ ἐκεῖ ἀκριβῶς ἐγκεῖται τὸ μέγα ἐνδιαφέρον τοῦ ποιήματος, τὸ ὁποῖον μᾶς ἀποκαλύπτει ἓνα Βυζάντιον ζωντανὸ καὶ ἡρωϊκόν, πολὺ διαφορετικὸν ἀπὸ τὸ ἐπίπλαστον καὶ ψυχρὸν Βυζάντιον πού γνωρίζομεν πρὸ πάντων. Ἀναμφιβόλως, τὸ τελευταῖον αὐτὸ ὑπῆρξε, ἰδίως εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν αὐλήν καὶ εἰς τὸ περιβάλλον τῶν αυτοκρατόρων, καὶ εἶχε παρὰ τὰ ἐλαττώματά του, ὑψηλὰς ἀρετάς. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ μᾶς κάμνῃ νὰ λησμονώμεν τὸ ἄλλο, τὸ Βυζάντιον τῶν ἐπαρχιῶν, τόσο γεμάτο ἀπὸ ζωῆν, ἐνεργητικότητα, εἰλικρίνειας, τόσο ἀπλοῦν καὶ τόσο ἐγγενὲς κατὰ τὴν ἱπποτικὴν του ἀνδρείαν. Ἀναμφιβόλως, ἀπὸ μερικὰ χαρακτηριστικά, οἱ μεγάλοι φεουδάρχαι τῶν ἀσιατικῶν μερῶν, πλούσιοι, ἰσχυροί, γενναῖοι, ἀνεξάρτητοι καὶ ὑπερήφανοι, διαμένουν βαθέως καὶ ὀλοσχερῶς Βυζαντινοί. Κατὰ βάθος, εἶνε ὀλιγώτερον ἀπομακρυσμένοι παρ' ὅσον θὰ ἤμποροῦσε κανεὶς νὰ τὸ πιστεύσῃ ἀπὸ τοὺς παλατινοὺς μᾶς τῆς Δύσεως, καὶ ἔνεκα τούτου πρὸ πάντων εἶνε ἀξιοὶ τῆς προσοχῆς μᾶς. Ἐὰν μερικὰ δυτικὰ ἔθνημα ἠδυνήθησαν, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν σταυροφοριῶν, νὰ εἰσδύσουν ἀκόπως εἰς τὰς ὑψηλὰς τάξεις τοῦ βυζαντινοῦ κόσμου, εἶνε διότι εὖρον ἔδαφος ὅλως ἔτοιμον καὶ ἐκτάκτως εὐνοϊκὸν εἰς τὴν κοινωνίαν αὐτὴν τῶν λεπτῶν καὶ ἱπποτικῶν ἠθῶν.

[Μετὰφρ. Γ. ΣΤΡΑΤΗΓῆ]

CHARLES DIEHL

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΝΗΣΙΟΥ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΜΥΛΟΥ ΜΟΥ

Στὸ μέρος τὸ ἀνεμοδαρμένο,
Πού θὲ νὰ γύρω μιὰ φορὰ,
Ἐχὼ ἓνα μύλο ξερειωμένο
Χωρὶς σκεπὴ, χωρὶς φτερά,
Στὸ μέρος τὸ ἀνεμοδαρμένο.

Ἐκεῖ θὰ μένω, ἐκεῖ θὰ γράφω
Καὶ θὰ θυμᾶμαι τὰ παλῆρὰ
Καὶ θάχω σπῆτι μου καὶ τάφο
Τοῦ μύλου μου τὴ σιγαλιά,
Ἐκεῖ θὰ μένω, ἐκεῖ θὰ γράφω.

Τί τάφος ὄμορφος, ἀλήθεια,
Γιὰ τῆς ζωῆς τὸν ἀσκητή!
Οὔτε σαυτὰ τὰ παραμῦθια
Δὲν τὸ ἐφαντάστης, ποιητή,
Τί τάφος ὄμορφος, ἀλήθεια!

Καὶ θὰ περνοῦν νὰ λὲν μιὰ μέρα:
— «Ἐναν καιρὸ καὶ μιὰ φορὰ
Τὸ βουναλάκι αὐτὸ ἐκεῖ πέρα
Ἐἶχε ἓνα μύλο μὲ φτερὰ
Πάλεθε σιὰρι νύχτα μέρα.

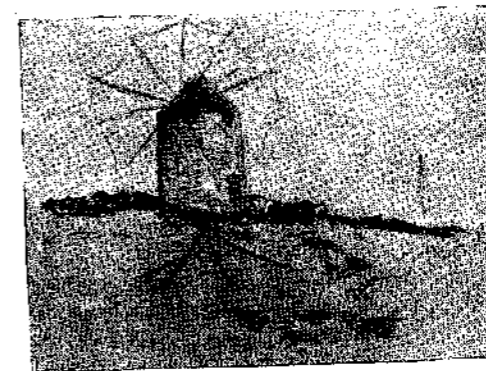
Πότε στὴ γῆ, πότε στὰ οὐράνια
Γύριζε πάντα στοργικὰ
Μὰ καὶ μὲ κάποια περηφάνεια
Τάγνὰ φτερὰ του τὰ λευκά,
Πότε στὴ γῆ, πότε στὰ οὐράνια.

Ἐστρεφε κῆψαλλε ὁ καυμένος
Αἰώνια μὲ χαρὰ κρυφῆ,
Δὲς κῆταν πάντα μαγεμένος,
Ποῦδινε στὸ νησί τροφή,
Ἐστρεφε κῆψαλλε ὁ καυμένος.

Μὰ στρέψε-στρέψε ἴστον ἀγέρα
Καὶ ψάλε-ψάλε μοναχά,
Σωριάζεται ἀψυχος μιὰ μέρα
Μὲ τὰ φτερὰ του τὰ φτωχὰ,
Στρέψε καὶ ψάλε ἴστον ἀγέρα....

Ἐτέλειωσε τὸ παραμῦθι
Τοῦ μύλου μας μὲ τὰ φτερὰ».
— Κι ὁ Ποιητής;
— Ἐλησμονήθη,
Καὶ πὼς ἂν ζοῦσε μιὰ φορὰ....
Ἐτοὶ τὸ λέει τὸ παραμῦθι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓῆΣ

ΤΟ ΚΑΝΑΡΙΝΙ

Στην αδελφή μου

Δέν θυμούμαι ποιος απ' τους τρεις μας, εγώ ή κανένας απ' τους αδελφούς μου, είχε φέρει στο σπίτι το κλουβί με το ολοκίτρινο καναρίνι. Ένα όμορφο τελείο κλουβί, σε σχήμα παγόδας και μ' ένα γαλάζιο χοντρό χάντρο κρεμασμένο στον κουμπέ του, για το κακό το μάτι. Όσο πειά για το καναρίνι εκείνο, ήτον ένα καναρίνι σπάνιο. Απ' την αυγή ως τη νύχτα το σπίτι αντιλαλούσε απ' το κελάιδισμά του, που δέν έπανε παρά μιά ώρα το μεσημέρι. Τόσο, που πειά δέν ξέραμε ό καθένας μας πώς να το περιποιηθούμε, ποιός να πρωτοπροφτάξη να του βάλη νερό και ποιός καναβούρι κ' ή αδελφή μας Άγγελα—μιά την είχαμε και τραγουδούσε πολύ γλυκά—απ' το πρωί ως το βράδυ με το εργόχειρό της αντίκρου του το συντρόφεινε με το τραγούδιμά της.

Μ' απ' όλους μας—μητέρα δέν είχαμε—τη μεγαλύτερη αδυναμία την είχαν ό πατέρας γι' αυτό το πουλί. Απ' την ώρα που το φέραμε στο σπίτι, ό γέρος δέν έννουσε να βγίη πειά έξω. Πράγμα παράξενο, γιατί προτύτερα ό πατέρας αγαπούσε πολύ να φέρη γύρω τα φιλικά μας σπύτια, πηγαίνοντας για συντροφιά. Και συχνά του λέγαμε:

— Πάλι για φώτισμα, πατέρα; Χωρίς άλλο κοντεύει ή ώρα που θα σε βαρεθούν!

Μά εκείνος όρθιος στο κατώφλιο της θύρας, ύψηλός και στήθος, τολιγμένος στη βεδιγκότα του, με τα μακρυνά του γένεια άσπρα βαμβάκι και με την εγγενική και πρόσχαρη μορφή του γεμάτη αυτοπεποίθησι, έκαμνε με τα μεγάλα λιγνά του χέρια μιάν άπέραντη χειρονομία, που τη ξεμαύριανεν άκόμη το μαστούνι που βαστούσε και που της έκολλούσε στην άκρη, σά γά ήθελε να ειπή:

— Τή δουλειά σας! Δέν υπάρχει φόβος! Ξέρω εγώ!

Και κατέβαιναν άποφασιστικά τα πέτρινα σκαλοπάτια της έξοπορας.

Ό γέρος δέν έγελιούνταν! Να τον βαρεθούν; Κάθε άλλο ήταν άνθρωπος του σαλονιού μιά φορά και τέλειος. Κανείς σαν εκείνον δέν ήξερε να μιλήση στις γυναίκες τη γλώσσα τους, να πη της κάθε μιάς εκείνο που θα την εύχαριστούσε, μήτε να τις πρερθή καλύτερα. Γι' αυτό και όταν ήταν νέος, έλεγαν πως είχε θανατουργήση. Μά και γέρος που ήταν έβδομηντα πέντε χρόνων, —πειότερο μπορεί, λιγότερο όχι— πάλι εύρισκε τρόπο ώρες ώρες να τις συγκυή. Το ίδιο και με τους άνδρες. Διηγείτο τόσο εύμορφα, που όλοι μικροί και μεγάλοι κρεμόντανε από τα χείλη του. Προικισμένος με φαντασία όχι τυχαία και πνεύμα πολύ λεπτό, συνείθιζε πάντα

τη διήγησί του να χρωματίζη, την αλήθεια με το ψέμα, για να την παρασαιή, όπως έλεγε, ώραιότερη και το κατάφερνε τόσο καλά που ό κόσμος τον εθαύμαζε. Με λίγα λόγια ήταν μάγος σωστός και γι' αυτό περιζήτητος.

Μά, από την ήμέρα που το καναρίνι ήλθε στο σπίτι, ό γέρος άλλαξε: σιγά-σιγά έκοψε όλες τις βίβιτες που είχε με τη γειτονιά. Δέν πήγαινε πειά ούτε σε όρφανοτροφείο που ήταν αντίκρου μας να καθήση κάτω από τον τύλλιο της αυλής και να χωρατέη με την κυρία Φωτίκα τη διευθύντρια, μιά βαρέλ' από πάχος χλωμό που κλούσεν αιώνια απ' άκρη σ' άκρη του αλόγου με την πρόφρασι πώς θα προσέξη τάχα τα παιδιά, μά αλήθεια γιατί γύρευε και καλά ν' άδυνατίση. Σαπλωμένος τώρα στο σοφά στο έμβασμα του σπιτιού με τα γόνατα όρθια για να χωρέσουν τα μακρυνά κανιά του, ό γέρος κρεμιούσεν αντίκρου του το καναρίνι και πειά δέν ξεκαρφωνεν απ' αυτό τα μάτια. Άλλοίμονο στο γάτο που θα τολμούσε να προβάλη το κεφάλι απ' το κατώφλιο της θύρας του περιβολιού: το μαστούνι ήταν εκεί κοντά άπειλητικό, έτοιμο να του κατεβή στο κεφάλι. Ένα άγριο ψιτ και το ζώο έφηνε με τα τέσσερα.

Η ίδια προσοχή όταν κανείς από μās άνεσήκωνε την πόρτα του κλουβιού για να βάλη στο καναρίνι τροφή ή για να του αλλάξη το νερό. Ό γέρος έβαζεν εύδως τις φωνές, κάτι φωνές πελώριες:

— Νίκο, Σπύρο, τα μάτια σου! Σου λέω θα φύγη το πουλί!

Στην άρχη δέν μās εφαινετο τίποτε. Μά σιγά σιγά άρχισε να μās κινή έντύπωσι και ν' άνησυχούμε γιό τον γέρο. Ένα τέτοιο βίγλισμα για ένα καναρί, δέν ήταν φυσικό. Μά βάλετε δά και στην κάμαρά του! Και που να του εναντιωθή κανείς! Ό γέρος άμέσως άγρίευε, μās έδειχνε τ' άσπραδία των ματιών του και τίναζε ως το ταβάνι τα χέρια του:

— Έτσι θέλω! τί διάολο!

Και τον άφίναμε, αφού έτσι ήθελε.

***

Πέρασαν ένα δυό μήνες έως που μπήκαμε στο Σεπτέμβρη, τον μήνα των κουβαλιδιών κ' έπειδή το σπίτι που είχαμε με το νοτιό δέν μās χωρούσε καλά καλά, είχαμε άποφασίση από καιρό να πάμε σε άλλο μεγαλύτερο. Το καινούριο που βρήκαμε άδειάζε στις 15, και ύστερ' από δυό μέρες, ως που να το παστρέψουν εκείνο, έπρεπε ν' άδειάσουμε κ' έμεις το δικό μας γιατί

κι' αυτό είχε νοικιασθή σε άλλους, όπως συνήθως γίνεται σαν άλυσίδα, και ή Σμύρνη όλόκληρη μοιάζει σά να βγαίη στους δρόμους για περίπατο. Και θυμούμαι τα είχαμε απ' την παραμονή ξεσηκώση όλα, απ' τις κουρτίνες έως τους καναπέδες και τα παικρικά: τα σεντούκια, γεμάτ' άσπρόροουχα, καθάλιευαν το ένα το άλλο μόνο τα κρεβάτια μας ήταν όπως πάντα στρωμένα μέσα στις άνάστατες κάμαρες, και στη δική μου το τραπέζι δίχως τα βιβλία μου με το καλαμάρι μόνο και λίγο χαρτί γιατί συνείθιζα πάντα, πριν κοιμηθώ, να γράφω το βράδυ.

Ό πατέρας, αφού ξεκρέμασε το κλουβί για να το πάρη στην κάμαρά του, μου είχε ειπή καληνύχτα και πήγε να κοιμηθί. Η Άγγελα το ίδιο το ίδιο κι' ό Νίκος ό μικρότερος απ' όλους μας: μόνον ό Σπύρος, ό δεύτερος, καλλιγράφι στην άψη του και λίγο ξενύχτης, δέν είχε γυρίση άκόμη στο σπίτι και έμειν' άργά να τον περιμένο ως που να έλθη...

Θά ήταν ίσως περασμένα μεσάνυχτα κ' έγγραφα στην κάμαρά μου, όταν έξαφνα μπήκεν ή αδελφή μου Ξυπόλυτη, με μιά άσπρη μακρυνά ρόμπα, που φορούσε το πρωί όταν ξεσηκόνετο απ' το κρεβάτι, και με τα μαλλιά χυμένα στις πλάτες. Από την πόρτα έβαλε στα χείλη το δάχτυλο για να σιωπήσω και πατώντας στα νύχια ήλθε κοντά μου.

— Τί είναι; έρώτησα με ταραγμένη φωνή.

— Σε καλό σου! με τρώμαζες... μά γιατί γελάς;

— Νά, ό πατέρας, ξέρεις, είναι μιά ώρα τώρα που σηκώθηκε, άναψε το κερί του, άκούμπησε τον άγκώνα στο προκεφάλι και το κεφάλι στον άγκώνα του και κάθεται και βλέπει το πουλί.

Είχε παύση να γελά και σά να είχαν ή σκέψη της μαντέπει τη δική μου, ένιωσα πώς ή αδελφή μου άνετριχίαζε κάτω από την άσπρη ρόμπα της.

Έχεις δίκαιο, επρόθεσε, δέν είναι να γελά κανείς. Είναι δυό τρεις βραδυές τώρα που κάθεται και ξενοχά έτσι για να το βλέπη. Αυτό πειά καταντά άρρώστια, ή μανία με το πουλί.

Δέν ξέρω πώς μου φάνηκε και της ειπα:

— Άνίσως και δέν είν' άρρώστια πολύ βαρεία.

— Σ' αυτό δά έχεις λάθος: ό πατέρας είναι πολύ καλά.

— Δέν μπορεί νάναι κανένας βέβαιος ξεχνάς πώς είναι έβδομηντα πέντε χρόνων;

— Μά, αφού δέν παραπονέθηκε ποτέ;

Σ' αυτό επάνω ή έξοπορα χτύπησε σιγά-σιγά. Χλωμάσαμε κ' οι δυό μας, πριν προφθάσουμε να καλοσκεφθούμε πώς ήταν ό Σπύρος.

Κατέβηκα και του άνοιξα. Όταν ξαναβήκα, κίτταξα πέρα στο διάδρομο, και στην κάμαρα του πατέρα το κερί άναβε.

Ό Σπύρος ήλθε στη δική μου.

Όταν είδεν εκεί την Άγγελα, είπε μισονυσταγμένος με άμέλεια.

— Κάτι ξυπητοί. τέτοια ώρα; Συμβούλιο έχετε;

— Ακριβώς, του είπα: μιλούμε για τον πατέρα. Και του διηγηθήκαμε με συντομία το περιστατικό του γέρου.

— Έδώ χρειάζεται άπόφασις, ειπε, αφού μās άκουσε. Να φευγατίσουμε το καναρί κ' έτσι θα μείνη ό γέρος ήσυχος.

— Δέν ξέρω αν είναι σωστό αυτό, παρετήρησε ή Άγγελα.

— Έ, τί να γείνη; δέν είσαι μονάχη σου! τ' αγαπούμε όλοι μās: είν' ένα καναρί αλήθεια σπάνιο: μά παρά να τυραννιέται ό γέρος, καλύτερα να χαθί το πουλί. Ναι! ναι! ειπεν ό Σπύρος. Πρέπει να το φευγατίσουμε κι' αύριο πρωί πρωί μάλιστα, την ώρα που ό πατέρας πηγαίνει να λυθί.

Έγώ δέν έλεγα μήτε ναι μήτε όχι: έβλεπα μόνο πώς, όπως είμαστε έτσι κ' οι τρεις σιγομιλώντας όλόγυρα στο τραπέζι, κάτω από το φως του κεριού, που άχνότρουμε κ' έκανε τα πρόσωπά μας χλωμά, έμοιάζαμε σαν τρεις συνενόχους, που μελετούσαν κάποιον κακούργημα.

***

Τό πρωί, όπως το ειπεν ό Σπύρος έτσι κ' έγείνε την ώρα που ό πατέρας κατέβηκε να λυθί στο πηγάδι, έπήραμε κ' οι τρεις το κλουβί, άνοιξαμε την πορτίτσα του και χτυπώντας με τα δάχτυλα στα τέλια από την άλλη μεριά, γιατί το καναρί δέν ήθελε να βγίη, του δώκαμε το δρόμο του.

Ένα κίτρινο πέταγμα, δειλό, έσχισε τρεμάμενο τον άέρα, και το καναρί έχάθηκε πέρα, στις αϊλές των άντικρυνών σπιτιών. Ύστερα έπήγαμε, κρεμάσαμε το άδειο κλουβί στο καρφι του, στην κάμαρα μέσα του πατέρα κ' έπεριμέναμε με καρδιοχτύπι το τί έμελλε να συμβή και για να προσποιηθούμε τάχα τους άνήξερους, ξεσηκώναμε επάνω και κάτω, ό,τι είχαν άπομείνη άκόμη στη θέσι του.

Σε λίγο τα βαρεία βήματα του πατέρα άκούσθηκαν στη σκάλα.

Ό γέρος άνέβαινε.

Η άναπνοή μās είχε κοπή όσο νειώθαμε πώς έκόντενε στην κάμαρά του. Εύτυχώς εκείνη τη στιγμή ήλθαν οι χαμάληδες, κι' ό πατέρας με το προσόψι στο χέρι και με τάσπρα τον μακρυνά γένεια άκόμη ύγρα σαν κάποιου ποταμίσου θεού, έγύρισε πίσω για να ιδίη να βγαίη το πρώτο φόρτωμα.

Μά ό,τι φοβούμαστε δέν άρχισε να γείνη.

Μόλις οι χαμάληδες έφυγαν, κι' ό γέρος άνέβηκε στην κάμαρά του. Δυό τρία λεπτά ήσυχίας για κείνον, άγωνίας για μās, κ' έξαφνα μιά μεγάλη φωνή που μās πάγωσε.

— Ἀγγέλα, Νίκο, Σπύρο, Ἀνδρέα, πάει τὸ πουλί!

— Μὲ μιὰ ματιὰ συνεννοηθήκαμε κ' ἐτρέξαμ' ἐπάνω. Ὁ πατέρας μισοντυμένος, μὲ τὰ στήθεια γυμνά, πού τὰ σκέπαζαν πυκνὲς ἀσπρόμαυρες τρίχες, βαστοῦσε τὸ ἄδειο κλουβὶ κ' ἐφώναζε.

— Πάει τὸ πουλί! ἔννοῶ νὰ βρεθῆ τὸ πουλί! ἀμέσως νὰ βρεθῆ τὸ πουλί!

— Ἐμεῖς, πατέρα, δὲν τὸ εἶδαμε. Τὸ εἶδες ἐσύ, Ἀγγέλα, Σπύρο, Νίκο;

Ἐλέγαμε ὄχι ἀνασηκόνοντας ὄλοι μαζί τὰ κεφάλια στριμωγμένοι κ' οἱ τέσσερες στὸ ὕψος τῆς σκάλας.

Ὁ γέρος ἐγύριζε μέσα κ' ἔξω στὶς κάμαρες διασκελώντας τὰ σπαρμένα ἐπιπλα πάντα μὲ τὸ ἄδειο κλουβὶ στὸ χέρι καὶ μὲ τὴν ἴδια φωνὴ πού ὄσο πήγαινε χαμηλώνει παίρνοντας τόνους βαθεῖας ἀπελπισίας.

— Τὸ πουλί! ἔννοῶ νὰ βρεθῆ τὸ πουλί! δὲν καταλαβαίνετε πὼς πρέπει νὰ βρεθῆ τὸ πουλί; Ἐκάναμε τώρα πὼς ψάχναμε κάτω ἀπὸ τὰ ἐπιπλα, ὅταν στὸ τέλος κάποιος ἀπὸ μᾶς, θαρρῶ ὁ Σπύρος, εἶπε.

— Δὲν εἶναι! Τὸ πήρε χωρὶς ἄλλο ἢ γάτα.

— Καὶ τί μὲ μέλει ἔμένα ἂν τὸ πήρεν ἡ γάτα; Ἐφώναξεν ὁ γέρος καρφωμένος ἔξαφνα στὴ μέση τοῦ διαδρόμου. Ἐπρεπε νὰ τὴ σκοτώσετε! Ἐπρεπε νὰ σκοτώσετε ὅλες τὶς γάτες! Ἐπρεπε νὰ τὶς σκοτώσετε! Τώρα τί μοῦ λέτε πὼς τὸ πήρεν ἡ γάτα; Ἐγὼ ἔννοῶ νὰ βρεθῆ τὸ πουλί! Κ' ἐσήκωνεν ὑψηλὰ τὰ χέρια του ὡς τὸ ταβάνι, μὲ τὸ κλουβὶ πού ἐπηγαινοῦχετο, κ' ἡ στάσις τοῦ γέροντος μὲ σκέλια ἀνοιχτά, τὰ μάτια γυρισμένα ἀνάποδα καὶ τ' ἄσπρα του γένηια πού πετοῦσαν ἐμπρός, ἦταν τόσο τραγικὴ πού κανεὶς μᾶς δὲν ἐτόλμησε νὰ γελάσῃ.

Ὡστόσο οἱ χαμηλὲς ξαναῆλθαν γιὰ τὸ δεύτερο φόρτωμα ἀπὸ μᾶς ὁ Νίκος ὁ μικρότερος πού δὲν εἶχε πάρη καθόλου μέρος στὴ συνωμοσία, ἐπῆγε μαζί τους στὸ καινούριο σπίτι γιὰ νὰ παραλάβῃ τὰ ἐπιπλα. Τώρα τοῦ γέροντος ὁ θυμὸς εἶχεν ἀρχίσῃ νὰ πέφτῃ, ν' ἀλλάξῃ τόνο, νὰ γίνεταί ἕνα βαθὺ παράπονο κ' ἀπελπισμένο. Μᾶς ράγιζε τὴν καρδιά. Ἐξαφνα τὸν ἀκούσαμε πού εἶπε μὲ μισοσβυσμένη φωνὴ γεμάτη δάκρυα.

— Δὲν κατάλαβαν πὼς ἡ ζωὴ μου ἦταν δεμένη μ' αὐτό, δὲν τὸ κατάλαβαν!

Τότε ἐγὼ, σὰν μεγαλύτερος, ἀπεφάσισα ν' ἀνέβω καὶ νὰ τὸν παρηγορήσω.

Μόλις μὲ εἶδε, ξαγριώθηκε.

— Νὰ μὴ μοῦ μιλήσῃ κανεὶς ἂν δὲν βρεθῆ τὸ κανάρι, μ' ἀκούς; Πήγαινε! Καὶ νὰ ξέρετε ὄλοι σας πὼς ἐγὼ δὲν τὸ κουνῶ ἀπ' τὸ σπίτι αὐτὸ χωρὶς ἐκεῖνο! Ἄν θέλετε νὰ πάτε στὸ καινούριο, ὀρίστε μόνοι σας!

— Καλὰ, πατέρα, ὅπως θές, εἶπα, καὶ κατέβηκα, ἐφόρεσα τὸ καπέλλο μου κ' ἐτοιμάσθηκα νὰ βῶ.

— Πού πᾶς; μ' ἐρώτησεν ἡ Ἀγγέλα.

— Νὰ βρῶ τὸ κανάρι.

Καὶ ξεπόρτησα.

Ἐγύρισα ὄλες τὶς αὐλές. Χτύπησα ὄλες τὶς πόρτες τῆς γειτονιάς, ζητώντας συγγνώμην γιὰ τὴν ἐνόχλησιν. Οἱ νοικοκυρὲς ἤρχοντο κ' ἔψαχναν κ' ἐκεῖνες μαζί μὲς τοὺς μικροὺς των κήπους, κυττάζοντας ψηλὰ στὰ δένδρα, μὴν ἦταν κρυμμένο στὶς φυλλωσιές. Τίποτε. Τὸ κανάρι ἐστάθηκε ἀδύνατον νὰ βρεθῆ.

Θὰ πέρασεν ἔτσι καμιά ὥρα καὶ δὲν ἐτολμοῦσα νὰ μεταγυρίσω στὸ σπίτι ἐσυλλογιζόμενον τὸν γέρο' σὲ τί κατάστασι θὰ τὸν εὑρίσκα;

Ἐπὶ τέλους ἔπρεπε στὸ δρόμο ἀπάντησα τὸ Σπύρο μὲ τὸ τελευταῖο φόρτωμα τῶν χαμηλῶν. Ἀπ' τὸ πρόσωπό μου κατάλαβε.

— Κι' ὁ πατέρας; τὸν ρώτησα.

— Κάθεται καὶ δὲν θέλει νὰ λθῆ ἡ Ἀγγέλα ἔμεινε μαζί του.

Τὸν ἤδρα πραγματικῶς καθισμένο στὸ κατώφλιο τῆς ἐξώπορτας μὲ τὸ μαστοῦνι στὸ χέρι καὶ μὲ τὸ καπέλλο σηκωμένο στὸ μέτωπό του ψηλά. Τὸ βλέμμα του σκοτεινὸ κ' ἀκίνητο θαρροῦσες καὶ παρακολουθοῦσε κάπου, σ' ἕνα μέλλον σύντομο, κάποια εἰκόνα φρίκης.

Τὸν πῆρ' ἀπὸ τὸ χέρι σηκώθηκε χωρὶς ν' ἀντισταθῆ, χλωμός, γερασμένος, χλίμων χρόνων, μὲ τὸ κεφάλι σκυφτό, σὰν ἄνθρωπος πού δέχεται νὰ τὸν κόψουν ἀφοῦ ἀπέκαμε παλεύοντας μὲ τοὺς δημίους του.

Ἡ Ἀγγέλα ἀπὸ πίσω μᾶς ἐκλείδωσε τὴν πόρτα κ' ἐπῆρε μαζί της τὸ κλειδί.

Ἐτσι ἐπῆγαμε στὸ καινούριο σπίτι. Στους τρεῖς μῆνες ἐπάνω, μιὰ νύχτα τοῦ Δεκεμβρίου, ὁ γέρος πέθανε, σὰ μιὰ φλόγα πού σβῆνει ἔξαφνα.

Καὶ τῶρ' ἄς πῆ ὁποῖος θέλει πὼς δὲν τὸν ἐσκοτώσαμ' ἔμεῖς.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ἈΝΟΙΧΤΑ ΜΥΣΤΙΚΑ

I

Πάμε ἀπ' τὸ δρόμο τὸ μικρὸ στὴ ζημωμένη ῥάχη Ἐκεῖ πού πρωτοπήγαμε, θυμᾶσαι, οἱ δυὸ μονάχοι Τώρα πού πέφτουν οἱ καρποὶ καὶ πού μαδοῦν τὰ φύλλα Μὲ τοῦ χρυσοῦ φθινόπωρου τὴν πρώτη ἀνατριχίλα.

Ν' ἀκούσωμε στὴ ζεματιὰ τὸ τριξίμο τοῦ μύλου, Καὶ τ' ἀξινιοῦ τὸ χτύπημα, καὶ τὴ φωνὴ τοῦ γούλου, Καὶ μὲ τὸ ἡλιοβασίλεμα στὸ δρόμο μας νὰ δοῦμε Μαζὶ μαζὶ τοὺς ἡσκιους μας τὴν ὥρα πού γυροῦμε.

II

Εἶναι τὸ σπίτι μου μικρὴ καλύβα μακρυσμένη, Εἶναι φωλιά ὀλάνοιχτη πού ἡ ἀγάπη τὴ θερμαίνει Κρυμμένο μὲς στὶς φυλλωσιές, φτωχό, λησμονημένο, Μὰ ἔχει μέσα θησαυρὸ γιὰ μένανε κρυμμένο.

Ἐχει στολίδια περισσὰ τὰ δυὸ μου τ' ἀγγελοῦδια Καὶ τῆς καρδιάς μου τὰ θερμὰ τὰ νέα μου τραγοῦδια Κ' ἔχει καὶ δυὸ ἀξέτιμητα δυὸ κάδρα ἀληθινὰ Τὰ δυὸ του τὰ παράθυρα πού βλέπουν στὰ βουνά.

III

Καλύβι ἀνεμοσάλευτο, σὰν πόσα δὲν μοῦ λέγει Τὰ δραδυνό σου κάπνισμα κ' ἡ χαμηλὴ σου στέγη. Στὴν ἐρημιὰ πού ὀλόγυρα σὲ ζώνει πάντα μόνο, Λησμονημένο στέκεσαι μὲ τὸν κρυφὸ σου πόνο.

Μιὰ μοῖρα σὰν ἐπέρασε στὴν ἐρημὴ σου στράτα, Ποῦχε ἀπὸ πλοῦτη τὴν ποδιὰ τὰ χέρια της γεμάτα, Εἶπε: δὲν βλέπω τίποτα, καλύβα νὰ σοῦ λείπῃ. Δὲν ἔχεις οὔτε ἕνα σκαμνὶ γιὰ νὰ καθῆσῃ ἡ λύπη.

IV

Μὲ τὸ χαμηλοπέταμα τοῦ λέλεκα τὸ βράδυ Τὴν ὥρα πού ἀργοκίνητο γυρίζει τὸ κοπάδι Ἀγαπῶ τὴν ἀσπρη στράτα πού πηγαίνει στὸ χωριὸ Καὶ μὲς στὸ γαλάζιο αἰθέρα τὸ μικρὸ καμπαναριό.

ΛΑΕΚΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

ΤΟ ΝΑΥΠΛΙΟΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ

Ἀπόσπασμα ἐκ τῆς ἀνεκδότου Β' ἐκδόσεως τῆς Ἱστορίας τῆς Ναυπλίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς. Τὸ πρῶτον μέρος τῆς Ἱστορίας τῆς Ναυπλίας κατὰ τοὺς Ῥωμαίους καὶ Βυζαντινοὺς χρόνους ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ 12ον τεῦχος τοῦ Παραρτήματος τῶν «Ἀθηνῶν» τοῦ παρελθόντος Νοεμβρίου.

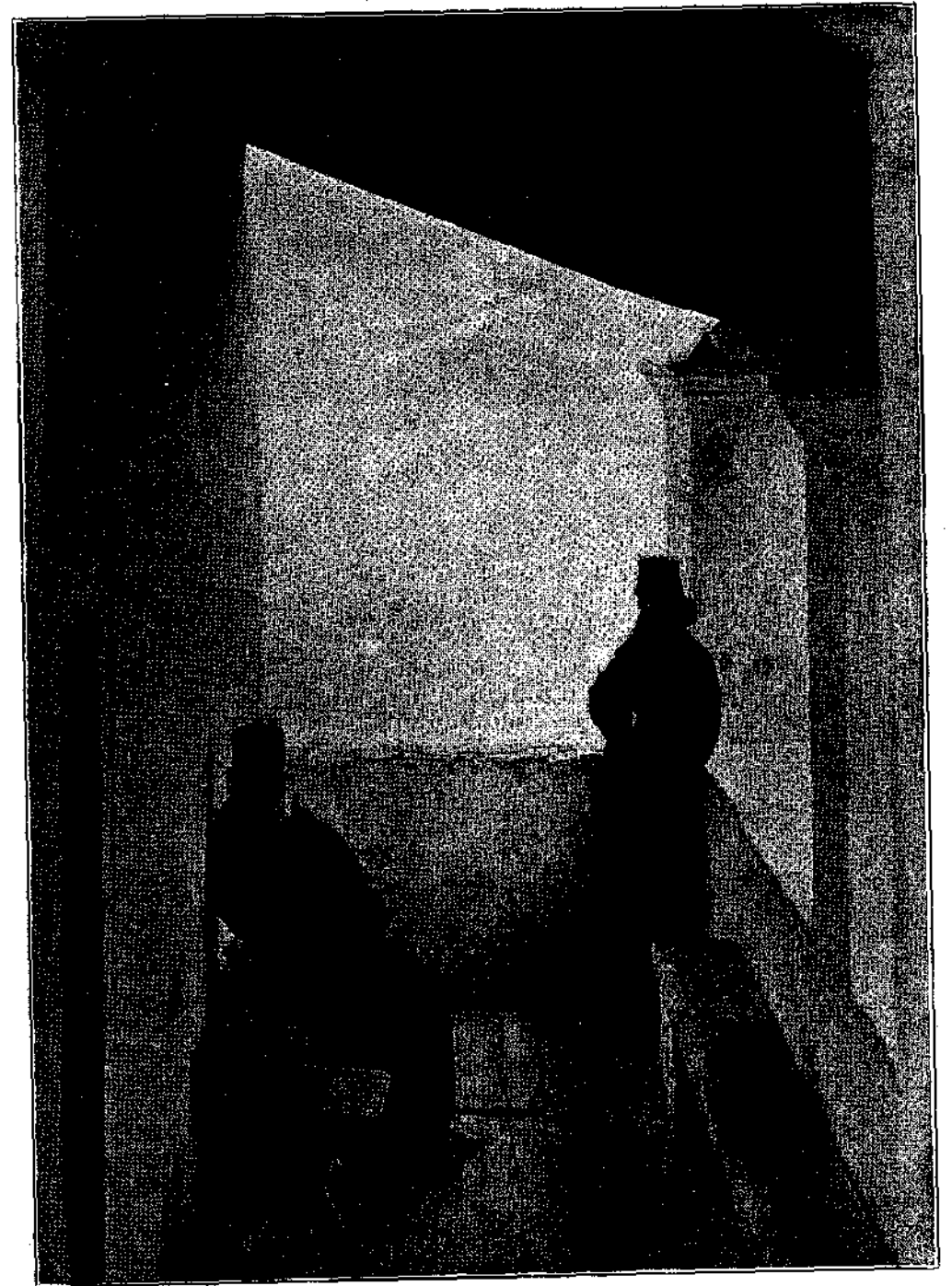
Ἀπὸ τῶν πρώτων ἰδία χρόνων τῆς δευτέρας μετὰ Χριστὸν χιλιετηρίδος, ἀρχεται ἡ σημαντικότης καὶ ἡ ἱστορικὴ δράσις τοῦ Ναυπλίου, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ πόλις αὕτη ἐξῆλθε τῆς μακράωνος ἀφανείας ὅπως ἐκπληρώσῃ ἓνα τῶν σπουδαιότερων προορισμῶν ἐν τῇ ἐνεσθῆεν ἱστορίᾳ τῆς καθόλου ἀνθρωπότητος κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ διαπρεποῦς Γερμανοῦ ἱστοριογράφου Κουρτίου.

Ἐκ τοῦ τίτλου τοῦ Στρατηγοῦ Ναυπλίου, ὃν ἔφερον ὁ Βυζαντινὸς Πατριάρχης Νικηφόρος Καραντηνός, ὁ κατὰ τὴν 28^{ην} Ἰουλίου 1032 ἐν συμπαύσει μετὰ τῶν Ῥαγουζαίων καταναυμαχίσας παρὰ τὴν Σικελίαν τοὺς Ἀραβας, οἵτινες ἀρτι εἶχον λεηλατήσει τὴν Ἰλλυρίαν καὶ τὴν Κέρκυραν¹, καὶ ἐξ ἄλλων συγχρόνων δεδομένων δύναται τις ἀσφαλῶς νὰ συμπεράνῃ ὅτι οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου, ἀν' ὅχι καὶ πρότερον, βεβαίως ὁμως κατὰ τὴν δεκάτην ἢ ἐνδεκάτην μ.Χ. ἑκατονταετηρίδα, κατιδόντες τὴν σημαντικότητα τῆς θέσεως εἶχον ἰκανῶς ὀχυρώσει τὴν βραχώδη τοῦ Ναυπλίου ἄκρην καὶ καθιδρῦσθαι ἐν αὐτῇ στρατιωτικὸν καὶ ναυτικὸν ἄξιον λόγου σταθμὸν τὸ ἔργον αὐτοῦ κύριον σκοπὸν εἶχε τὴν περιφρούρησιν τῆς ἀνατολικῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν παραλίων τῆς Ἀττικῆς κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν βαρβάρων καὶ τῶν ληξομένων τότε τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου πολυπληθῶν πειρατῶν, θαλαττιῶν ληστῶν, ὃν μνησίαν ποιεῖται καὶ ὁ σύγχρονος σχεδὸν ἐπίσκοπος Ναυπλίου καὶ Ἀργους Λέων ἐν τῷ προδημοσιευθέντι ἔργῳ αὐτοῦ, μνημονεύων συνάμα ἐν τῷ Τυπικῷ καὶ περὶ Μοναχῶν διαμενοντῶν ἐν Ναυπλίῳ ἢ Ἀναυπλίῳ, ὅς ἀποκαλῶν ξενοκουρήτας ἀποκλείει τῆς ἡγουμενείας τῆς ἐγγύς παρὰ τὴν Ἀρειαυ ἢ αὐτοῦ ἰδρυθείσης Ἁγίας Μονῆς.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τοῦ χρόνου, ἦτοι κατὰ Μάιον τοῦ 1082 καὶ Αὐγούστιον τοῦ 1126, φέρεται ὅτι τὸ Ἐνετικὸν Κράτος ἐπέτυχε παρὰ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων Ἀλεξίου Α' τοῦ Κομνηνοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Ἰωάννου Β' τὴν ἐλευθέραν ἐμπορείαν ἐν τῷ λιμένι τοῦ Ναυπλίου βραδύτερον δὲ διὰ τῆς μεταξὺ τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Γ' τοῦ Ἀγγέλου καὶ τῆς Ἐνετικῆς Γερουσίας

συνομολογηθείσης συνθήκης ἐν ἔτει 1199 ἡ ἐλευθέρᾳ ἐμπορείᾳ τῶν Ἐνετῶν ἐπεξετάθη ἐξ ὅλου τοῦ Θέματος τῆς Πελοποννήσου εἰς τὰ ὄρια Πατρῶν, Μεθώνης καὶ Ναυπλίου — Ἀργους — Κορίνθου¹. Ἐκ τούτου δὲ δύναται τις εὐλόγως νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἐξ ὁλοκλήρου τοῦ Θέματος τῆς Πελοποννήσου μόναι αἱ εἰρημέναι ἐπαρχίαι, ὄρια, ὑπέκειντο τότε ὑπὸ τὴν ἄμεσον κυριαρχίαν τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων, τῆς λοιπῆς χώρας ὑπαγομένης ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν αὐτοτελῶν ἀρχόντων ἢ τοπαρχῶν, Δεσποτῶν. Κατὰ τοὺς αὐτοὺς περίπου χρόνους φέρονται ἀπαλλασσόμενοι τοῦ στρατιωτικοῦ φόρου οἱ ἐν Ναυπλίῳ κατεργαζόμενοι τὴν πολύτιμον βαφικὴν ὕλην, Πορφύραν, ἣτις ἐξήγετο ἐκ τῶν ἀφθό- νως κατὰ τὰ παράλια τῆς Ἐρμιονίδος καὶ καθ' ὅλον τὸν Ἀργολικὸν κόλπον ἐν γένει ἀλιευόμενης ὁμωνύμου κογχύλης, ἐξ ἧς καὶ κογχυλασταὶ ἐκαλοῦντο. Ἡ βαφὴ αὕτη ἐχρησίμευεν ἰδίᾳ εἰς τὰ ἐν Θήβαις περιώνυμα ὑφαντήρια πρὸς χρωματισμὸν τῶν αὐτόθι κατασκευαζομένων πολυτελῶν ὀλοσηρικῶν ὑφασμάτων, τῶν ἐκ τῆς βαφῆς ἐπικαλουμένων Πορφύρων, τῶν προσωρισμένων διὰ τὰς Αὔλας καὶ τὴν ἀνωτάτην Ἐκκλησιαστικὴν Ἱεραρχίαν.

Τὸ Ναύπλιον, ὡς ἦν ἐπόμενον, γενόμενον ἀπαξ σημεῖον στρατηγικόν, ἀπέβαιεν ἡμέρα τῇ ἡμέρα σημαντικώτερον καὶ ὡς κέντρον ἐμπορικόν, ἐν τῷ ὁποίῳ οἱ ἐμπορευόμενοι ἐτύγχανον πάσης ἀσφαλείας, σπανίζουσης κατὰ τοὺς χρό- νους ἐκείνους, ἰδίως εἰς τὰ παράλια. Ἐν ἔτει 1180 ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Μανουὴλ ὁ Κομνηνὸς κατέστησεν ἀρχοντα τοῦ Ναυπλίου τὸν πλούσιον Ναυπλιέα εὐπατριδὴν Θεόδωρον (:) Σγουρόν, ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ ὁποίου, τῷ 1189, ἡ ἐπισκοπὴ τοῦ Ναυπλίου καὶ Ἀργους προ- βιβάσθη εἰς Μητρόπολιν. Εἰς τὸν Σγουρόν τοῦ- τον, ὃς ἡ ἀρχοντία περὶοριζετο ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ Ναυπλίου, μετὰ δέκα ἔτη, τῷ 1199, ἕτερος αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος Γ' ὁ Ἀγγελὸς ἀνέθετο τὴν καταδίωξιν τῶν καταπλημμυρισάντων τότε τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, τῆς Στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῶν Νήσων θαλασσιῶν ληστῶν διὰ στόλου, ὃν ἐπέτρεψεν αὐτῷ νὰ κατασκευάσῃ ἐξ ἀναγκαστικῶν εἰσφορῶν ὑπὲρ πλοῦμων, ἃς κατ' ἰδίαν κρῖσιν ἐπέβαλεν εἰς τὰς ἐκ τῶν πειρα- τῶν κασφούσας ἐπαρχίας, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μιχαὴλ Ἀκομινά- του ἢ Χωνιάτου: «..... ἦνίκα πάλιν ὑπὲρ πλοῦ- μων τῷ Σγουρῷ καὶ τῷ Πραΐτωρι ποσότητα

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΔΙΑ — ΚΕΡΚΥΡΑ ΠΑΛΗΟΚΑΣΤΡΗΣ

ΦΩΤΟΓΡ. ΜΠΟΥΛΕΣΟΝΑ

¹ E. Muralt Essai de Chronogr. Byzant. Τόμ. Α', σελ. 608.

¹ Νευρά τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου Γ' τοῦ Ἀγγέ- λου, παρὰ Ζαχαρ. Νεαρ. σελ. 561.

» νομισμάτων δεδοκαμεν (οἱ Ἀθηναῖοι) ἀπαιτη-
» θέντες καὶ ἄκοντες, ὁπόσην οὐδὲ τὸ ὄριον
» Θηβῶν καὶ Εὐρύπου κατεβάλετο»¹. Καὶ κατὰ
πόσον μὲν ἢ καταδίωξις τῶν πειρατῶν ὑπὸ τοῦ
Σγουροῦ ὑπῆρξεν ἀποτελεσματικῆ ἀποβαίνει
ἄγνωστον, ὁποσοῦν ὅμως φαίνεται ὅτι διὰ
τῆς αὐτοκρατορικῆς ταύτης εὐνοίας ὁ πολυμήχανος
ἄρχων τοῦ Ναυπλίου θείει τὴν χεῖρα αὐτοῦ
ἐπὶ τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων τοῦ Ἀργολικοῦ
κόλπου, τῶν Ἀθηνῶν, τῶν Θηβῶν καὶ αὐτῆς
τῆς Εὐβοίας, ἐνισχύθη οὐκ ὀλίγον καὶ ἠθικῶς
καὶ ὕλικῶς, καταλιπὼν ἀμιγζούσαν καὶ ἰσχυρὰν
τὴν ἀρχοντίαν αὐτοῦ τῷ ἰδίῳ υἱῷ καὶ διαδόχῳ
Λέοντι Σγουρῷ.

Ἐν τῷ Λέων Σγουρῷ ἀναλαβὼν ἀρχομένου τοῦ
Π' αἰῶνος, τὴν ἀρχοντίαν τοῦ Ναυπλίου ἐν τῇ
ἄκμῃ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἦτο ἐμπεποτισμένος ὑπὸ
ἀσπόνδου μίσους καὶ ἐχθρότητος κατὰ τῶν κλη-
ρικῶν καὶ τῶν μοναχῶν, καθ' ὧν ἐπεκράτει τότε
καταφορὰ παρὰ τοῖς ἀρειμανίους τῶν νέων, τῶν
ἐν ὄπλοις καὶ πολέμοις βιούτων, τῶν καὶ μονα-
χοφάγων ἐπικαλουμένων. Τὸν Λέοντα Σγουρῶν,
ἅμα τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ ὁ τότε Μη-
τροπολίτης Κορίνθου Νικόλαος εἶτε ἐκ προσω-
πικῆς ἀντιπαθείας ἢ ἀλλοτριᾶς ὑποβολῆς ἢ καὶ
ἐκ προνοίας ἐπεχείρησεν ἐξ ἀπίνης νὰ καταπολε-
μήσῃ, ὅπως, πρὶν ἔτι ἐνισχυθῆ καὶ καταστῆ
ἐπικίνδυνος, ἀφαιρέσῃ, εἰ δυνατόν, τὴν ἐκ πατρι-
κῆς κληρονομίας περιελθοῦσαν αὐτῷ ἀρχοντίαν
τοῦ Ναυπλίου ἢ ὁποσοῦν ἐξασθενίση αὐτόν.
Ἐν τῷ Λέων Σγουρῷ, καίτοι ἀπαράσκευος καταλη-
φθεὶς, κατώρθωσε τὸ πρῶτον μὲν νὰ ἀποκρούσῃ
πρὸς τὸ Ἄργος τὸν Μητροπολίτην Κορίνθου,
ἐπὶ κεφαλῆς ἰσχυρᾶς στρατιάς χωρήσαντα μέχρι
τῶν πυλῶν τοῦ Ναυπλίου, μετ' οὐ πολὺ δὲ, συγ-
κεντρώσας μεζώνας δυνάμεις καὶ ἐπὶ κεφαλῆς
αὐτῶν ἐπιδραμῶν, ἐκυρίευσεν τῷ 1203 τὸ Ἄργος
οὗ τὸν Μητροπολίτην ἐτιμώρησε διὰ τὴν παρα-
σχεθεῖσαν τῷ Μητροπολίτῃ Κορίνθου συνδρομήν·
τῷ δὲ ἐπιόντι εἶτε ὑπερβάς τὰς στενοπορείας τοῦ
Τρητοῦ ἐγένετο εὐχερῶς κύριος τῆς Κορίνθου,
τῆς ὁποίας τὸν Μητροπολίτην Νικόλαον, παρα-
δοθέντα αὐτῷ, ἐτύφλωσε καὶ δέσμιον μετήνεγκεν
εἰς Ναυπλίον, ὅπου ἀπηγγόνισεν ἢ μᾶλλον ἐκηρύ-
κτισεν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν ἐκ τῶν ἀπο-
κρήμων δυτικῶν βράχων τῆς Ἀκρονάυπλιας.
«..... Ὁ δὲ ἱεράρχης Κορίνθου οὐδ' ὅπως ἠφάν-
» τωται τοῖς πολλοῖς ὠμολογῆται, ἀλλ' οἱ μὲν
» φασιν ἐκ τῶν παρακρήμων Ναυπλίου σκοπέ-
» λων ὠσθέντα εἰς βυθὸν ριφθῆναι θαλάσσιον,
» οἱ δὲ νευραῖς τόξων ἀπαχονισθῆναι ἰσχυρί-
» ζονται»². Ἡ ἀπάνθρωπος αὕτη πράξις ἡμαῦ-

ρωσε τὰς ἀπαρχὰς τοῦ βίου τοῦ Λέοντος Σγου-
ροῦ, ὃν οἱ σύγχρονοι Βυζαντινοὶ χρονολογοῦσι
ἀποκαλοῦσι φοβερὸν βέβηλον στρατιώτην, οἱ δὲ
Φράγκοι ἐπιβόητον τύραννον τοῦ Μωρέως¹.

Μετὰ τὴν κατάληψιν τῆς Κορίνθου ὁ Λέων
Σγουρῷ διελθὼν τὸν Ἰσθμὸν εἰσέβαλεν εἰς τὴν
Μεγαρίδα καὶ Ἀττικὴν καὶ ἐπολιορκήσας τὰς
Ἀθήνας, ἐνθα ὅμως ἐρωμένης τυχῶν ἀντιστά-
σεως παρὰ τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν Μιχαὴλ
Ἀκομινάτου ἢ Χωνιάτου ἠναγκάσθη νὰ ἀποχω-
ρήσῃ καὶ ἐπιστρέψῃ εἰς Κόρινθον. Ὁ Λέων
Σγουρῷ πολλῆς ἀπήλαυεν εὐνοίας καὶ προστα-
σίας παρὰ τῇ Αὐλῇ τῆς Κωνσταντινουπόλεως
καὶ τοῖς κηδεσταῖς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου
Γ' τοῦ Ἀγγέλου καὶ ἐξαιρέτως ὑπὸ τοῦ Μεγάλου
Δουκὸς Μιχαὴλ τοῦ Στρυφνοῦ, ἐφ' ᾧ καὶ ἀπό-
βως προέβαιναν εἰς τὴν ἐξάπλωσιν τῶν ὄριων
τῆς ἀρχοντίας αὐτοῦ, γινόμενος ὁ ἰσχυρότερος
τῶν συγχρόνων Βυζαντινῶν δεσποτῶν τῆς Πελο-
ποννήσου.

Ἐν τῷ Συγγραφεὶ τοῦ Βιβλίου τῆς Κορυκίας,
ἢ «τοῦ Χρονικοῦ τῶν ἐν Ρωμανίᾳ καὶ μάλιστα
ἐν Μωρέᾳ πολέμων τῶν Φράγκων» οὕτω χαρα-
κτηρίζει τὸν Λέοντα Σγουρῶν:

«Ὁ κάποιος μέγας ἄνθρωπος καὶ φοβερός στρατιώτης.
» Κ' εἶχε τὴν Κόρινθον ἀλλοθῆ, τὸ Ἄργος καὶ τ' Ἀνάλλι,
» ὡς κεφαλὴ καὶ φυσικὸς Ἀσθέντης τὰ ὑπεράτους.
» Ἐκ μέρους γὰρ τοῦ βασιλέως ἐκείνου τῶν Ρωμαίων.
» Σγουρῶν τὸν ὀνομάζασιν, οὕτως εἶχε τὰ ἐπίκληση».

Ἦττων εὐμενῆς ἀποβαίνει, ὡς φαίνεται, ὁ
σύγχρονος σχεδὸν Βυζαντινὸς μοναχὸς Εὐφραί-
μος, ὅστις τοιαύτην ποιεῖται μνησίαν τοῦ ἡμετέ-
ρου ἥρωος,

« ὅστις ἐξέφυ μὲν ἐκ κλίματος Ναυπλίου
» πατρῶος ἀρχὸν μετρίως κληρονομίας,
» ἀνωμαλίᾳ καιρικῇ δὲ πραγματίων,
» φορᾷ τε τύχης ἀσπίτου καὶ συγχύσει
» αἰεὶ προῖων ἐκ μικροῦ μέγας ἔφυ».

Ἐν τῷ Λέων Σγουρῷ δὲν ἐβράδυνεν ἐνισχυθεὶς νὰ
ἐπιδράμῃ καὶ αὐθις μετὰ μεγαλειτέρων δυνάμεων
θαλασσίων καὶ χερσαίων κατὰ τῶν Ἀθηνῶν,
ὧν ὁ Μητροπολίτης Μιχαὴλ ἀποῦ ματαίως παρή-
νεσε τὸν Λέοντα, μετ' οὗ τῶς φίλιος διέκειτο
καὶ ὃν ἐν πνεύματι νιδὸν ἀπεκάλε «μηδ' ἄλλως
ἀσυνήθως ἔχοντα πρὸς αὐτόν»², νὰ ἀποχωρήσῃ
τῶν Ἀθηνῶν, ἠναγκάσθη, ἐγκαταλιπὼν τὴν
ὑπαιθρὸν πόλιν εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐπιδρο-
μέως, νὰ ἀνέλθῃ εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἐνθα στε-
νῶς ἐπολιορκεῖτο. Ὁ Σγουρῷ, ὅπως λύσῃ τὴν
πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἀποχωρήσῃ
τῶν Ἀθηνῶν, ἤξιον παρὰ τοῦ Μητροπολίτου
Μιχαὴλ νὰ παραδώσῃ αὐτῷ ἀρχεῖον τινα νεανίαν,
ἀπίσθαλον, ὑβριστὴν, ὃν ἤθελε νὰ τιμωρήσῃ
διὰ τὰς κατ' αὐτοῦ ὑβρεῖς τοῦτον ὅμως ὁ ἐνά-

ρετος Μητροπολίτης, καίτοι σκαιῶς καὶ οὗτος
πολλάκις ὑβρισθεὶς παρ' αὐτοῦ, δὲν ἐπέιδετο νὰ
παραδώσῃ εἰς τὴν ἐκδίωξιν τοῦ Λέοντος ἐκ τῶν
προτέρων γνωρίζων τὴν ἀναμένουσαν αὐτόν
τύχην. Ὁ Λέων τέλος, εἶτε μὴ δυνηθεὶς νὰ
ἐκπορθῆσῃ τὴν ἀκρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν, εἶτε
καὶ καμψθεὶς ἐκ τῶν παραινέσεων τοῦ ἀγαθοῦ
Μητροπολίτου, ὃν ἄλλως ἐσέβετο καὶ ἐτίμα, διέ-
λυσε τὴν πολιορκίαν μετ' οὐ πολὺ, ἀποχωρήσας
τῆς Ἀττικῆς καὶ ἐστράφη ἐπὶ τὰς Θήβας, ὧν
εὐχερῶς ἐγένετο κύριος ἐκεῖθεν δὲ διελθὼν τὰς
Θερμοπύλας εἰσέβαλεν εἰς τὴν Θεσσαλίαν καὶ
κατέλαβε τὴν Λαρίσσαν ἐν ἔτει 1204, μελετῶν
νὰ προβῆ καὶ ἐπὶ τὴν Θεσσαλονίκην, ὅπως ἐπὶ
τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως εἰς χεῖρας τῶν Φράγκων ἰδρῶσθ' ἴδιον εὐρὸν
κράτος ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀπὸ καταπεσούσης
βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Ἐν Λαρίσῃ παραγενόμενος ὁ ἄρχων Ναυ-
πλίου Λέων Σγουρῷ συνεζεύχθη τῷ αὐτῷ ἔτει
τὴν θυγατέρα τοῦ ἐκείσε καταφυγόντος ἐκπιώτου
πρόην αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως
Ἀλεξίου τοῦ Γ' Εὐδοκίαν, χήραν τοῦ ἐπὶ τρεῖς
μῆνας βασιλεύσαντος τελευταίου Βυζαντινοῦ αὐ-
τοκράτορος Ἀλεξίου Ε' Δούκα τοῦ Μουρτζού-
φλου, ἧτις καὶ ἕτερον πρὸ αὐτοῦ ἔσχε σύζυγον
τὸν Κράλλη τῶν Τριβαλλῶν Στέφανον¹. «Ὁυ-
» κοῦν Θερμοπύλας διῶν (ὁ Λέων Σγουρῷς)
» καὶ τὴν Οἴτην ὑπερκαταβάς εἰς Λαρίσσαν
» ἔξεισι..... καὶ τῆς ἐκείνου (τοῦ αὐτοκράτορος
» Ἀλεξίου Γ') θυγατρὸς Εὐδοκίας εὐνέτης γίνε-
» ται»². Κατὰ τὸ χρονικὸν τοῦ Γεωργίου Ἀκρο-
πολίτου ὁ Ἀλέξιος Γ', οὐχὶ ἐν Λαρίσῃ ὡς
γράφει ὁ Χωνιάτης ἀλλ' «εἰς Κόρινθον ἀφικό-
» μενος (τὴν κόρην αὐτοῦ Εὐδοκίαν) τῷ ἐκείσε
» τῆς χώρας καταρχοντι συνεζεύχεται Σγουρῷ».
Τούτῳ συμφωνεῖ καὶ ὁ ἀνώνυμος συγγραφεὺς
«τῆς Χρονικῆς Συνόψεως», καθ' ὃν «Εὐδοκίαν
» συνέζευξεν Ἀλέξιος ἐν Κορίνθῳ μετὰ Σγουροῦ
» ὃν καὶ κατάρχοντα καὶ δεσπότην ἐτίμησεν».

Ἀνακατόγαμβρος ἦτοι γαμβρὸς τοῦ αὐτοκρά-
τορος γινόμενος ὁ Λέων Σγουρῷς προσέλαβεν
ὡς εἰκὸς καὶ τὸν τίτλον τοῦ Σεβαστοκράτορος
ἢ Σεβαστοῦπερτάτου, ὃν ἔσπευσε νὰ χαραξῇ καὶ

¹ Ληγουῆς τῆς IB' μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος, περὶ
τὸ ἔτος 1198, ὁ υἱὸς τοῦ Κράλλη ἢ Ζουπάνου τῶν
Τριβαλλῶν (Σέρβων) Στεφάνου Α' Νομάνια Στέφα-
νος Β' ἐνυμφεύθη μίαν τῶν τριῶν θυγατέρων τοῦ
αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἀλεξίου Γ'
καὶ τῆς Εὐφροσύνης τὸ γένος Καματεροῦ Εὐδοκίαν,
ἣν ἀσθενήσασαν ἀπέπεμφεν οἴκῳ. Ἡ Εὐδοκία δευτέρον
ἔλαβε σύζυγον ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸν Ἀλέξιον Ε'
Δούκαν, τὸν ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν ὀφρῶν καὶ Μουρτζού-
φλου ἐπικληθέντα, τελευταῖον αὐτοκράτορα, ὅστις μετὰ
τὴν ὑπὸ τῶν Φράγκων ἀλώσιν τῆς Κωνσταντινουπό-
λεως συλληφθεὶς ἐτυφλώθη καὶ εἶτα ἐφρονεῦθη κρημι-
σθεὶς ἐκ τοῦ κίονος τοῦ Ταύρου.

² Νικήτα Χωνιάτου σελ. 804.

ἐπὶ τῆς σφραγίδος αὐτοῦ, φερούσης ἐπὶ τῆς μίας
πλευρᾶς τὴν εἰκόνα τοῦ προστάτου τῶν στρατιω-
τῶν ἁγίου Θεοδώρου τοῦ Στρατηλάτου μετὰ τῆς
ὑπογραφῆς

«ΑΠΙΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ»

καὶ ἐπὶ τῆς ἑτέρας τὰ ἐπόμενα δίστιχον:

ΣΕΒΑΣΤΟΥΠΕΡΤΑΤΟΝ ΜΑΡΤΙΣ ΜΕ ΣΚΕΠΟΙΣ
ΛΕΟΝΤΑ ΣΓΟΥΡΟΝ ΕΚ ΓΕΝΟΥΣ ΚΑΤΗΓΜΕΝΟΝ

Ἡ μέχρι Λαρίσσης ἐπιστρατεία αὕτη τοῦ Λέον-
τος Σγουροῦ δὲν ὑπῆρξεν, ὡς φαίνεται τοσοῦτον
εἰρηλικῆ ἐν ἐπιστολῇ πρὸς τὸν ἀνεψιὸν αὐτοῦ
Γεώργιον Σεβαστὸν τοιαῦτα τινα προσπιπέφει
περὶ τοῦ Λέοντος Σγουροῦ «τοῦ Ναυπλιώτου
τυράννου» ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν
Μιχαὴλ. «Τῶν γὰρ αὐτοῦ (τοῦ Λέοντος Σγου-
ροῦ) κατώσεων αἱ παρὰ τούτων τῶν Ἰταλῶν
» φίλανθρωπότεροι, καὶ δοκοῦσι τοῦ ὁμογενοῦς
» οἱ ἕτερογενεῖς ἡμερώτεροι Ρωμαῖοι καὶ ὡς ἐπὶ
» πᾶν ἐπιεικέστεροι. Τεκμήριον δὲ ἀπὸ τῶν δου-
» λουμένων τοῖς Ἰταλοῖς πόλεων οὐδεὶς ὡς ὁμο-
» φύλῳ τῷ τοιαῦδε προσπέφυγε. Τούτῳ γὰρ
» οὐδὲν ἦν, ἀλλ' ἢ φεύγοντα κινδὸν ἐπιπίπτειν
» πύρι. Ἐκ δὲ τῶν τυραννουμένων αὐτῷ φρου-
» ρίων, ὅσοι ἂν ὑπεκδύναται δύναντο, αὐτομολοῦσι
» πρὸς τούτους ἄσμενοι, καὶ ὡς ἐξ ἄδου αὐτοῦ
» ἀναλύονται. Μαρτυρεῖ δὲ σφίσι καὶ ἡ τῶν
» πραγμάτων ἐνάργεια· ποῦ γὰρ οἱ τόσοι Ἄρ-
» γους, Ἐρμιόνης, Αἰγίνης οἰκήτορες; ποῦ οἱ
» τῆς Κορίνθου πολῖται οἱ ὀλβιοὶ; οὐκ οἴχον-
» ται αἰστοὶ πάντες ἄπυστοι; Ἀθηναῖοι γε μὴν,
» Θηβαῖοι καὶ οἱ Χαλκιδαῖς καὶ οἱ ἀνωτέρω
» ἐπιβαλαττίδιοι μένουσιν οἴκοι καὶ οὐδέπω τὰς
» εἰσὶν οἰκίας περυσύγασιν».

Καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Μητροπολίτου Ἀθηνῶν
Μιχαὴλ, ὁ ἱστοριογράφος Νικήτας Χωνιάτης
δὲν ὑπῆρξεν ἐπιεικέστερος, γράφων τὰ ἐπόμενα:
«Ὁ δὲ Σγουρῷς οὗτος ἐκ τοῦ Ναυπλίου γεγεν-
» νημένος, χρόνον μὲν τινα τῶν ἐκ τοῦ γένους
» βία μᾶλλον ἢ περὶ πειθοῦ κατέσχευε πατρῶν τι
» μέτρον ἀναληρῶν καὶ χειρῶν οὐχ αἰμάτων
» καθαρεῖον κληροῦχημα. Ἀεὶ δὲ τῷ τῶν πραγ-
» μάτων ἀνωμάλῳ ἐκιδούσῳ καὶ στασιώδεσι και-
» ροῖς οἰδαινόμενος μέγας ἐκ μικροῦ πρόσεισιν,
» ὡς οἱ χεῖμαρροι τοῖς ὄμβροισι καὶ τοῖς βιαίοις
» τὰ κύματα πνεύμασιν. Τὸ γὰρ ἱππόβοτον Ἄργος
» ὑπονοθεύσας καὶ ἐπὶ τῷδε τὴν Κόρινθον ληϊ-
» σάμενος καὶ προῖων φεῖ τοῖς ληστεύμασιν, εἶτα
» καὶ ταῖς Ἀθήναις αὐταῖς προσήραξε μετὰ πολε-
» μικῶν νηῶν καὶ τὸν Ἰσθμὸν διελθόντος στρα-
» τεύματος¹».

Ἐθρικόμεθα ἤδη εἰς τοὺς χρόνους τῆς ὑπὸ
τῶν Σταυροφόρων ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινου-
πόλεως καὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν καταλύσεως τοῦ ὄρθου-

¹ Νικήτα Χωνιάτου σελ. 800.

¹ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου, Ὑπομνηματικὸν εἰς τὸν
βασιλέα Ἀλέξιον Κομνηνόν.

² Μιχαὴλ Ἀκομινάτου ἐπιστολὴ πρὸς τὸν ἀνεψιὸν
αὐτοῦ Γεώργιον Σεβαστόν.

¹ Le miserable tyran ou roi de la Morée, appelé
Sgouros, né à Nauplie.

² Νικήτα Χωνιάτου σελ. 800—801.

δόξον Θεόν των Βυζαντινών αυτοκρατόρων, ἀντί της ἀπελευθέρωσης των Ἱεροσολύμων ἀπὸ των χειρῶν των ἀπίστων, ἦν ἐπηγγέλλοντο. Ὁ εὐλογῆσας τὰ ὄπλα των πρὸς ἀπολύτρωσιν των ἁγίων τόπων ἀπερχομένων σταυροφόρων Μαρκαριώτατος Πάπας τῆς Ῥώμης Ἰννοκέντιος Γ' τοιαύτην τινὰ ἀπηύθυνε πρὸς αὐτοὺς ἀναχωροῦντας παραίνεσιν: «Πορευθήτε, ὦ Στρατιῶται τοῦ Σταυροῦ, εἰς σωτηρίαν τῆς πίστεως. Ὁ ἐργαζόμενος ὑπὲρ τοῦ Σταυροῦ ἐργάζεται ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ, τοῦ κυρίου τοῦ παντός, καὶ δύναται ἀνεξετάστως καὶ ἀφόβως πάντα τοῦ ἐξουσιαίου πᾶν τὸ προστυχόν καὶ αὐτῷ διὰ τροφήν, ἀνάπαυσιν καὶ ἐφόδιον χρησίμων ἄλλα ταῦτα πάντα ὀφείλει νὰ ἀραιῇ μετὰ φόβου Θεοῦ!» Ὑπὸ τοιαύτας εὐλογίας τοῦ Ἀνωτάτου τῆς Καθολικῆς ἐκκλησίας Ποντίφηκος οἱ Σταυροφόροι, ὡς ἦν ἐπόμενοι, ἀντὶ νὰ τρέχωσιν εἰς Παλαιστίνην πρὸς ἀνάληψιν των Ἁγίων τόπων ἀπὸ των χειρῶν των δουλευσάντων αὐτοὺς Μωαμεθανῶν ἐνόμισαν ἐνκοτώτερον κατὰ τὴν πορείαν αὐτῶν νὰ καταλάβωσιν τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ διανεμηθῶσιν τὴν ἐξησθενημένην τότε Ὀρθόδοξον ἀνατολικὴν αυτοκρατορίαν.

Μετὰ τὴν ὑπὸ των Φράγκων, ἀρχομένου τοῦ ἔτους 1204, ἄλωσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως κατὰ τὴν γενομένην διανομὴν των κτήσεων τῆς ἀνατολικῆς αυτοκρατορίας, τὸ Θέμα Θεσσαλονίκης μετὰ τῆς κυρίας Ἑλλάδος ἔλαχεν εἰς τὸν Βονιφάτιον Μαρκίωνα τοῦ Μομφερράτου, ἕνα των διαπρεπεστέρων ἀρχηγῶν των Σταυροφόρων καὶ τὸν μετριοφρονέστερον ἴσως. Ἡ Πελοπόννησος παρεχωρήθη τοῖς Ἑνετοῖς ἄλλ' ἐπειδὴ οὗτοι ἔσπερον τότε χερσαίον δυνάμειν πρὸς ἀπόκτησιν αὐτῆς ἀπὸ των κατὰ τόπους Βυζαντινῶν δεσποτῶν καὶ ἀρχόντων, ἐπελήφθη τῆς κατακτήσεως καὶ ταύτης ὁ Βονιφάτιος. Ὁ Μαρκίων τοῦ Μομφερράτου κατεβῆκεν εἰς Θεσσαλονίκην, ὅμα τῆ ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, συνελεύθη ἐκεῖ μετὰ τῆς ἐξ Οὐγγαρίας Μαργαρίτας ἢ Μαρίας, τῆς χήρας τοῦ πρώην αυτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἰσαακίου Β' τοῦ Ἀγγέλου, ἦν διὰ τοῦ Καρδινάλιου Σοφρέδου μετατρέψας εἰς τὸ καθολικὸν δόγμα ἀφῆκεν ἐπίτροπον τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ εἰς Θεσσαλονίκην οὗτος δέ, ἀκολουθούμενος ὑπὸ στρατιᾶς ἐκ Γερμανῶν, Νορμανδῶν, Βουργουνδίων καὶ Καμπανιῶν Ἰπποτῶν καὶ πολλῶν Ἑλλήνων εὐπατριδῶν, τάχθεντων ὑπὸ τὰς σημαίας αὐτοῦ διὰ τὰ εὐγενῆ καὶ ἠπιον τοῦ χαρακτήρος, καὶ φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν πρόγονον Μιχαὴλ Ἀγγέλου, υἱὸν τοῦ αυτοκράτορος Ἰσαακίου καὶ τῆς χήρας καὶ ἤδη συζύγου αὐτοῦ Μαργαρίτας, ἐπεχείρησε κατὰ φθινόπωρον τοῦ 1204 νὰ κατακτήσῃ δόκιμον τὴν κληροδοτηθεῖσαν αὐτῷ χώραν μετὰ τῆς Πελοποννήσου, βαδίσας διὰ ξηρᾶς πρὸς τὴν Λάρισσαν, ἦν κατέσχεν ἄρτι ὁ Λέων Σγουρός.

Κατὰ τὸν συναγωνιστὴν τοῦ Βονιφάτιου, τὸν ἐκ Καμπανίας Στρατηλάτην καὶ Χρονογράφον τῆς τελευταίας κατακτήσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως Γοδεφρείδον Βιλλαρδουίνον τὸν πρεσβύτερον, «εἰς τὸν Βονιφάτιον τοῦ Μομφερράτου, ἀνακηρυχθέντα Βασιλέα τῆς Μακεδονίας, πάντες οἱ κάτοικοι τῆς λαχούσης αὐτῷ χώρας (la terr et li país) ἤρχισαν ἐκουσίως νὰ ὑποτάσσωνται ἐξαιρέσει ἐξόχον τινὸς ἀνδρός (haltz hom), καλουμένου δεόντως Σγουροῦ (Lasgur), δεσπόζοντος δύο παραλίων πόλεων, τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ Ναυπλίου, αἵτινες ἦσαν ἐκ των δυνωτέρων πόλεων τῆς ὑψηλῆς (des plus fortz desol ciel). Τὸν Λέοντα Σγουρόν, ὅστις μετὰ τόλμης ἀνθίστατο κατὰ τῆς προέλασεως τοῦ Βονιφάτιου, ἐπὶ κεφαλῆς ἰκανῆς μοίρας Ἑλλήνων στρατιωτῶν, ἐμμήθη καὶ ἕτερος Ἑλλήν Μιχαῆλ Michalis, (προφανῶς ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος Κομνηνός), ὅστις ἀκολουθῶν τέως τὸν Βονιφάτιον ἐγκατέλειπεν αὐτὸν καὶ κατέλαβε τὴν Ἄρταν¹».

Ὁ ἄρχων τοῦ Ναυπλίου, μὴ κεκτημένος ἀρκούσας δυνάμεις ὅπως προστατεύσῃ τὴν Λάρισσαν κατὰ των ἐπερχομένων Φράγκων καὶ μηδεμίαν τυγχάνων ἐπιχωρίου ἐνισχύσεως, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν Θεσσαλίαν μετὰ τῆς οὐιογενείας αὐτοῦ καὶ τοῦ παρακολουθούντος αὐτὸν πενθεροῦ ἀναπαιθῆς δ' ἐπὶ μικρὸν ἐν Θερμοπύλαις, ἐνθα ἐσκέφθη πρὸ στιγμῆν ὀχυρούμενος νὰ ἀντιστῇ, ἐτράπη προτροπᾶδην πρὸς τὴν Πελοπόννησον, μὴ ἔχων τὰ νῶτα ἐξησφαλισμένα καὶ ἐλείπειν ἐντὸς των τειχῶν τοῦ Ἀκροκορίνθου, ἐν οἷς εἰσήγαγε καὶ ἠσφάλισε τὰς γυναῖκας καὶ τοὺς πολυτίμους θησαυροὺς καὶ τὰ κειμήλια τῆς πόλεως Κορίνθου, καταλειφθείσης εἰς τὴν τύχην αὐτῆς. Τὴν βίαιαν ταύτην ὑποχώρησιν τοῦ Λέοντος Σγουροῦ οὕτως ἐκείθην ὁ πάντοτε διαμενῆς πρὸς αὐτὸν ἱστορικῶς Νοστήτας Χωνιάτης: «... Ὅπῃ δὲ μόλις περὶ τὰς Θερμοπύλας λόχον ὁ Σγουρός Λέων ὑποκαθίσας, μηδὲν τι δρᾶσας γενναίον, ἀλλὰ καὶ πρὸς μόνην τὴν των ἰππέων Λατίνων ὄψιν ἀλλοφρονήσας φυγὰς ἐκείθεν εἰς τὸν Ἀκροκορίνθον ἦρχετο».

Ὁ Βονιφάτιος παρακολουθῶν τὸν Σγουρόν κατὰ πόδας, ἀφοῦ διὰ τοῦ ἱππικοῦ αὐτοῦ διεσκέδασε πᾶσαν ἐν Θερμοπύλαις καὶ ἐφεξῆς ἀνίστασιν, διέβη ἀμαχητὶ τὸν ἰσθμὸν καὶ ἐτράπη ἐπὶ τὴν Κορίνθον, ἦτις μετὰ τοῦ Ναυπλίου ἦσαν τὰ τελευταῖα ἐρύματα τοῦ Λέοντος Σγουροῦ, ἐθεωροῦντο δὲ ὡς δύο των δυνωτέρων πόλεων τοῦ κόσμου κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ προμνησθέντος χρονογράφου Γοδεφρείδου Βιλλαρδουίνου, deus des plus fortz citez dou monde.

¹ Geoffroi De Ville—Hardouin Marechal de Champagne, Conquête de Constantinople. Κεφαλ. LXVII § 301. Ἴδὲ καὶ Pauli Ramnusii. Historia de bello Constantinopolitano e.t.c. σελ. 157.

ΒΛΑΗΝΙΚΑ ΤΑΞΙΑΙΑ — Η ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΤΟΥ ΑΡΓΟΥΣ

ΦΩΤΟΓΡ' ΜΠΟΥΑΣΩΝΑ

Ἡ Πελοπόννησος τότε δώδεκα ὄλα ἐπέκρητο ὀχυρὰ σημεῖα.

«Ὁ τόπος ὅλος τοῦ Μωραῖως, ὅσον καὶ ἂν περιέχει, ὁδὲν εἶχε κατὰ παντοῦ μόνον δώδεκα κάστη¹».

Ἦσαν δὲ ταῦτα ἡ Κόρινθος, τὸ Ἀνάπλιον, τὸ Ἄργος, αἱ Πάτραι, ὁ Ποντικός, ἡ Ἀρκαδία, ἡ Κορώνη, ἡ Καλαμάτα, ἡ Μεθώνη, τὸ Νίκλι, ἡ Λακεδαιμονία καὶ ἡ Μογεμβασία.

Ὁ Βονιφάτιος, ἐξαίφνης εἰσβαλὼν εἰς τὴν ὄλως ἀνοχύρωτον ὑπαιθρον πόλιν τῆς Κορίνθου, εὐχερῶς ἐγένετο αὐτῆς κύριος ἀνευ τινὸς ἀντιστάσεως. Ἐνταῦθα κατέλαβε καὶ ἠχμαλώτισε τὸν ἀνυπόπτως παραμένοντα πενθερὸν τοῦ Λέοντος Σγουροῦ ἐκπτώτον αυτοκράτορα Ἀλέξιον Γ' καὶ τὴν σύζυγον αὐτοῦ Εὐφροσύνην, οὗς γυμνώσας ἀδήγησεν ἐν συνοδείᾳ Λομβαρδῶν στρατιωτῶν εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ Mont-ferrat τὰ δὲ αυτοκρατορικὰ αὐτῶν σήματα καὶ τὰ χρυσοποικίλα πορφυρὰ πέδιλα ἀπέστειλεν ὡς δῶρον εἰς τὸν Λατίνον αυτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως Βαλδουίνον². Κατὰ τὴν μετάβασιν αὐτῶν εἰς Ἰταλίαν οἱ ἐκπτώτοι αυτοκράτορες

τοῦ Βυζαντίου, δελεάσαντες τοὺς συνοδεύοντας αὐτοὺς Λομβαρδοὺς φύλακας διὰ παντὸς πολυτίμου, ὅπερ μεθ' ἑαυτῶν ἔφερον, κατάρθρωσαν νὰ ἀποδράσωσι, καταφυγόντες γυμνοὶ σχεδὸν πρὸς τὸν πρωτεξάδελφον αὐτῶν Μιχαὴλ Ἀγγέλου Κομνηνόν, Δεσπότην Ἄρτης καὶ Ἡπείρου ἄρτι ἀναδειχθέντα¹.

Μετὰ τὴν ἀναίμακτον ταύτην κατάληψιν τῆς πόλεως Κορίνθου, ὁ Βονιφάτιος μὴ κρίνων εὐχερῆ καὶ τὴν ἄλωσιν των τειχῶν τοῦ Ἀκροκορίνθου ἰσχυρῶς κατεχομένων ὑπὸ τοῦ Λέοντος Σγουροῦ, ἀφῆκεν ἐνταῦθα πρὸς πολιορκίαν ἀρκούσαν στρατιωτικὴν δύναμιν ὑπὸ τὸν Ἰάκωβον Ἄβεντες, εἰς ὃν ἐνεπιστεύθη καὶ πάντας τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τραυματίας αὐτῶν δὲ μετὰ τοῦ Γουλιέλμου Χαμιλίττου (Chamlitte) ἐτράπη ἐπὶ τὸ Ἄργος καὶ τὸ Ναύπλιον.

«Ἐνταῦθα ἐπήρασι βουλήν ν' ἀπελθοῦν εἰς τὸ Ἄργος. ἔπηραν τὰ βρουσάτα τους καὶ διάβηκαν ἐκεῖθεν²».

ΜΙΧΑΗΛ Γ. ΛΑΜΠΡΙΝΙΑΗΣ

¹ Ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος Κομνηνός Δούκας Δεσπότης Ἄρτης καὶ Ἡπείρου, ἦν κόθος υἱὸς τοῦ Σεβαστοκράτορος Ἰωάννου, ἀδελφοῦ τοῦ αυτοκράτορος Ἀνδρονίκου, οὗ υἱὸς ἦν ὁ Ἀλέξιος Γ'.

² Βιβλ. Κουγκ. σιγ. 190—191.

¹ Βιβλίον Κουγκ. σιγ. 73—74.

² G. Ville—Hardouin, Conquete de Constant. Κεφαλ. LXVIII § 309.

ΜΙ ΦΙΛΙ ΤΟΥ ΓΚΑΙΤΕ

Μία γλυκυτάτη μητέρα έσκυβεν επάνω από τὸ λίκνον τοῦ μικροῦ Βολφγκάγγ, καὶ τοῦ ἐχάριζε πολὺτιμον κληρονομίαν προσήγειαν καὶ φαντασίαν ζωηράν, πού ἐτρελλαινετο διὰ παραμύθια. Μία ἀφωσιωμένη ἀδελφὴ ὑπῆρξεν ἡ σύντροφος τῶν πρώτων τοῦ παιχιδιῶν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐνεκιστεῦθη τὰ πρώτα τοῦ ὄνειρα καὶ τὰ πρώτα ποιητικὰ τοῦ δοκιμα. Ἐμεγάλωσε μέσα εἰς ἀτμόσφαιραν στοργῆς.

Ἡ γυναῖκα εἶνε πάντοτε ἐκείνη, — εἶτε μητέρα εἶτε ἔρωμένη — ἡ ὁποία ἀποκαλύπτει τοὺς θησαυροὺς τῆς τρυφερότητος εἰς τὸν ἄνδρα, καὶ τὸν μανθάνει ν' ἀγαπᾷ.

Ἡ διδασκαλία αὐτῆ τοῦ ἔρωτος διήρκεσε διὰ τὸν Γκαίτε ὁλόκληρον τὴν ζωὴν του; καὶ ἔχουν γραφῆ τόμοι ὁλόκληροι διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν ἐρώτων τοῦ ποιητοῦ καὶ διὰ τὰς ὥραιας του φίλιας.

Καὶ μὴ νομίση κανεὶς ὅτι μόνον ἡ ἱστορικὴ περιέργεια καὶ ἡ νοσηρὰ κλίσις εἰς σκανδαλώδη ἀνέκδοτα, ὑπηγόρευσαν τὰ ἔργα αὐτὰ τὰ κάποτε ἀνιαρὰ ἢ ἀδιάκριτα. Ὑπάρχει καὶ φιλολογικὴ ἀνάγκη μέσα εἰς τὴν λεπτομερῆ αὐτῶν ἔρευναν.

Ὁ Γκαίτε δὲν ἤρκετο ν' ἀγαπᾷ. Ἦθελε καὶ νὰ ψάλλῃ τὸν ἔρωτά του. Ἐζητοῦσεν ἀκόμη ἀπὸ τὴν ποίησιν, τὴν παρηγορίαν διὰ τοὺς πόνοὺς τῆς καρδίας του.

Ὁ ποιητὴς, ὁ ὁποῖος τόσον συχνὰ ἐκατηγορήθη ὡς ἐγωϊστῆς, ἐπειδὴ πρὸ πάντων ἦτον ἄσιατος, ἦτο καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του καὶ ἀκόμη μέχρι βραδέος γήρατος ὑπερβολικὰ εὐαίσθητος. Ὁ ἐλάχιστος αἰσθηματικὸς κλονισμὸς ἔκρουεν ὀδυνηρῶς τὰς μυχιατικὰς χορδὰς τῆς καρδίας του κατὰ τὰς στιγμὰς αὐτὰς ἠσθάνετο, ὅπως ὅλοι οἱ ἀληθινοὶ ποιηταί, τὴν ἐπιβλητικὴν καὶ ἀκαταγώνιστον ἀνάγκην ν' ἀποκρυσταλλώσῃ τὴν ὀδύνην του εἰς τὴν πλαστικότητα τῶν στίχων, νὰ λικνίσῃ τὸν πόνον του εἰς τοὺς ὄνθυμους τῶν στροφῶν. «Ἡ ποίησις λέγει ὁ Μεζιέρ, τὸν ἀπῆλλαττεν ἀπὸ τὸ ἔχειλισμα τῆς εὐαισθησίας».

Κατὰ τοῦτο λοιπὸν εἶνε ἐνδιαφέρονσα ἡ ἔρωτικὴ ἱστορία τοῦ Γκαίτε, διότι μέσα εἰς τὰ ἀπαράμιλλα ἔργα, τὰ ὁποία ἐνέπνευσαν εἰς τὸν ποιητὴν ἡ χαρὰ τῶν παραφόρων ἐναγκαλισμῶν καὶ ἡ πικρία τῶν ἀπογοητεύσεων, εἰμποροῦμεν νὰ μελετήσωμεν συγχρόνως τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν ποιητὴν. Ἀπὸ τὴν πλουσίαν συγκομιδῶν τῶν αἰσθηματικῶν τῶν ποιημάτων θὰ διαλέξωμεν μόνον ὀλίγα λουλουδία. Αὐτὰ ἀκοῦν διὰ νὰ σχηματίσωμεν θαυμασίαν ἀνθοδέσμη, ὅπου ἡ λεπτὴ εὐωδία τοῦ ἴου θὰ συνδυάζεται μετὰ τὸ ἡλιγγιώδες ἄρωμα τοῦ Ἰνδικοῦ λωτοῦ, καὶ ὅπου ἡ σκοτεινὴ φωτιά τῶν περσικῶν ῥόδων θὰ δείχνῃ δροσερωτέραν τὴν πρᾶντικὴν χλω-

μότητα τῶν μυσοσωτίδων. Καὶ ἀφοῦ μεθυσθῶμεν μετὰ τὸ παραξένον ἄρωμα, θὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ὁ ποιητὴς τῶν «Τραγουδιῶν τῆς Φρειδερίκας», καὶ τοῦ «Ἀντικοαντολικοῦ Διβανιοῦ», εὐρίσκειται εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν μετὰ τὸν Πετράρχην, τὸν Κάτουλον καὶ τὸν Μυσοῦ.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ

Αἱ πρώται φίλαι τοῦ ποιητοῦ ἦσαν ταπειναὶ κόραι τοῦ λαοῦ. Ἡ ξανθὴ Γκρέτχεν, ἐργάτρια τεχνιτῶν ἀνθέων, ἡ κάποια κελλνερόνα, ἦτο ἡ πρώτη πού ἐνεγράφη εἰς τὸ βιβλίον τοῦ ἔρωτος, τὸ ὁποῖον ἐκόσμησαν ἀργότερα τόσα ἀριστοκρατικὰ οἰκόσημα. Ἐρως ἀθῶος, ἀγνὴ διάχυσις ἐφηβικῆς καρδίας, ἡ ὁποία ἐξεδηλώθη μόνον μετὰ τὴν φιλίαν τοῦ Γκρέτχεν εἰς τὸ μέτωπον τοῦ νεαροῦ τῆς φίλου, ὕστερα ἀπὸ νυκτερινὸν περίπατον. Ὁ Γκαίτε διετήρησε ζωηρὰν καὶ εὐγνώμονα ἀνάμνησιν τῆς ἀγνότητος, τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς δροσερότητος τῶν πρώτων του ἐρώτων. Καὶ ὁ Γκαίτε δὲν ἔγραψε κανὲν τραγοῦδι διὰ τὴν πρώτην του φίλην. Ἴσως ἀπὸ αἰδημοσύνην, ἴσως διότι πάρα πολὺ τὴν ἠγάπησε. Τῆς ἐπεφύλαττεν ὅμως ἐνδοξον τύχην. Ἀργότερα πολὺ, τὴν ἐνεσάρκωσεν εἰς τὴν ἠρωίδα τοῦ Φάουστ.

Τὸ εἰδύλλιον αὐτὸ ἐτελείωσε κατὰ τρόπον πολὺ ὀλίγον ποιητικόν. Οἱ γονεῖς, εἰδοποιηθέντες, ἔθεσαν τέρμα εἰς τὰς συνεντεύξεις. Ὁ Γκαίτε ἐνόμιζεν, ὅτι θ' ἀποθιάνῃ ἀπὸ τὴν λύπην του. Ἐκλαυσε, ἔκλαυσε τόσον πολὺ, ὥστε ἠρέθισε τὸν λαιμόν του καὶ ἔβηκε. Καὶ ἔπειτα ἡ φασκομηλιά καὶ τὰ διάφορα μαλακτικὰ ἐθεράπευσαν τὸν βῆχα καὶ τὸν ἔρωτα τοῦ συναχωμένου ποιητοῦ. Ὁ Γκαίτε ἦτο τότε δέκα πέντε ἐτῶν.

ΑΝΝΕΤΑ

Ὅσοι ἔχουν σπουδάζῃ εἰς τὴν Γερμανίαν θὰ διατηροῦν βέβαια τὴν τρυφερὰν ἀνάμνησιν τῆς νεαρᾶς κόρης, ἡ ὁποία τοὺς ἔφερε κάθε πρῶτῃ εἰς τὸ δωμάτιον τῆς pension των, τὸν πρωῖνὸν καφέ. Δὲν εἶνε οὔτε ὑπηρετρία, οὔτε θαλαμηπόλος. Εἶνε συνήθως ἡ κόρη, ἡ καμία συγγενῆς τῆς οἰκοδοποιήσης. Εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πολὺ φρόνιμη, καὶ δὲν εἶνε πάντοτε εὐκόλον νὰ κερδίσῃ κανεὶς τὴν εὐνοίαν της, καὶ τὰ φιλιὰ πού κατορθώνουν νὰ τῆς κλέψουν ἔχουν τὴν γεῦσιν τοῦ ἀπηγορευμένου καρπού. Εἶνε ἡ μυστικοσύμβουλος, ἡ παρηγορητρία τοῦ σπουδαστοῦ. Τὸ δροσερόν της γέλιο σκορπίζει τὴν χαρὰν μέσα εἰς τὸ σπίτι, καὶ ἡ γυναικεῖα της διαίσθησις εὐρίσκει χιλίους τρόπους διὰ νὰ κάμῃ ἀναπαυτικώτερον, οἰκογενειακώτερον τὸν βίον, μέσα εἰς τὸ φοιτητικὸν δωμάτιον, τὸ ἐνοικιασμέ-

νον μετὰ τὸν μήνα. Διὰ τὸν νέον πού ζῆ μακρὰν τῆς οἰκογενείας του, ἀναπληρῶνει τὴν μητέρα, τὴν ἀδελφὴν καὶ πολλὰκις γίνεται ἡ λατρευτὴ σύζυγος. Εἶνε τὸ κορίτσι τοῦ σπιτιοῦ, τὸ τόσον προσφιλὲς εἰς τὰς αἰσθηματικὰς καρδίας τῆς φοιτητικῆς νεολαίας τῆς Γερμανίας.

Ὁ Γκαίτε, ὁ ὁποῖος ἦτο σπουδαστὴς εἰς τὴν Λειψίαν, καὶ μάλιστα σπουδαστὴς ἀπὸ τοὺς θορυβωδεστέρους, ἠγάπησε καὶ αὐτὸς τὸ κορίτσι τοῦ σπιτιοῦ. Ὀνομάζετο Ἄννα-Αἰκατερίνη Σένκοπφ· ὁ δὲ πατὴρ της ἐδέχετο μερικὸς σπουδαστὰς οἰκοτρόφους. Ἄς ἀφήσωμεν τὸν λόγον εἰς τὸν Γκαίτε.

«Ἡ Ἄννετα αὐτὴ, ἡ ὁποία διεδέχθη εἰς τὴν ἀγάπην μου τὴν Γκρέτχεν, ἦτο νέα, εὐμορφη, εὐθυμη, καλὴ καὶ τόσον θελκτικὴ, ὥστε τῆς ἤξιζε νὰ τὴν φυλάττῃ κανεὶς μέσα εἰς τὸν βωμόν τῆς καρδίας, ὡσὰν μικρὰν ἄγίαν, καὶ νὰ τῆς ἀφιερῶσιν ὅλην ἐκείνην τὴν λατρείαν, ἡ ὁποία κάμνει εὐτυχιστέρους ἐκείνους πού τὴν προσφέρουν μᾶλλον, παρὰ ἐκείνους πού τὴν δέχονται. Τὴν ἔβλεπα κάθε ἡμέραν ἐντελῶς ἐλεύθερα, ἐβοηθοῦσεν εἰς τὴν προετοιμασίαν τῶν δειπνῶν μου τὸ βράδυ, μοῦ ἔφερε τὸ κρασί τῆς ἀρσεκείας μου. Ἄλλ' ὅσον ἀθώωτοί εἶνε οἱ δεσμοὶ αὐτοί, τόσον περισσότερον μονότονον κατανοῦν ἐπὶ τέλους, καὶ μ' ἔπιασεν ἡ κακεντροχὴς ἐκείνη μαγία, ἡ ὁποία μᾶς κάμνει νὰ εὐρισκώμεν διασκέδασιν βασιάνιζοντες τὴν ἀγαπημένην κόρην μετὰ τὰς αὐθαιρέτους καὶ τυραννικὰς ιδιοτροπίας μας. Ἐχλοῦσα τὰς ὥραιότερας μου ἡμέρας μετὰ σιγὰς ζηλοτυπίας, γελοίας καὶ ἀβασίμου· ὅλα τὰ ὑπέφερε μετὰ ἀπίστευτον ὑπομονήν, τὴν ὁποίαν εἶχα τὴν σκληρότητα νὰ ὑποβάλλω εἰς τὰς ἐσχάτας δοκιμασίας. Ἄλλ' ἐπὶ τέλους, πρὸς μεγίστην μου κατασχύνην καὶ ἀπελπισίαν, ἀνεγνώρισα, ὅτι μετὰ τὴν διαγωγὴν μου αὐτὴν εἶχα ἀποξενωθῆ ἀπὸ τὴν καρδίαν της. Ἐγιναν τότε φοβεραὶ σιγναὶ μεταξύ μας, αὐτὸ ὅμως δὲν με ἀφέλησεν εἰς τίποτε, καὶ μόνον τότε ἠσθάνθη πόσον τὴν ἀγαποῦσα καὶ ὅτι μοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ τὴν ἀποχωρισθῶ. Τὸ πάθος μου ὀλονὲν ἠῤῥεαν καὶ ἐξεδηλώνετο ὑφ' ὄλας τὰς μορφάς. Ἐπὶ τέλους ἤρχισα νὰ ἐπινοῶ μυσίους τρόπους διὰ νὰ ἐπανακτήσω τὴν ἀγάπην της. Ἦτο ὁμοῦ ἀργὰ πλέον, διότι τὴν εἶχα χάσει ὀριστικῶς. (Ποίησις καὶ πραγματικότης, II, 7).

Διὰ νὰ καταπραῖνῃ τὰς βασάνους του καὶ νὰ λησμονήσῃ τὰς ἀπογοητεύσεις του ὁ νεαρὸς σπουδαστὴς ἔγραψεν ὀλίγον καιρὸν κατόπιν τὸ πρῶτον του δραματικὸν ἔργον, «Ἰδιοτροπία ἔραστοῦ». Διὰ νὰ ψάλλῃ τὴν λατρευτὴν του ἔγραψε τότε, εἰς τὸ ἐπίπλαστον καὶ πομπῶδες ὕφος τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὸ βιβλίον τῶν «Τραγουδιῶν τῆς Λειψίας». Μερικὰ ὅμως ἐξ αὐτῶν ἔχουν τὸσσην εἰλικρινείαν καὶ δροσερότητα, ὥστε εἰμποροῦν νὰ καταταχθοῦν μαζί μετὰ τὰ καλλιτερά του.

Παραθέτομεν τὴν μετάφρασιν ἐνὸς χαριτωμένου μικροῦ ποιήματος, τὸ ὁποῖον ἐπίσης χαριτωμένα ἐμμίγη ὁ Μυσοῦ.

Ἀπάτη

Τὸ μπερνεδάκι τῆς γετόνισσάς μου
Ἄνασηκῶνεται ἀπαλά·
Μοῦ φαίνεται, πὺς πίσω του ἡ μικρούλα
Κρυμμένη μετὰ παραφυλά.

Στοχάζομαι, πὺς θέλει γὰ νὰ μάθῃ,
Ἄν πάντα ἡ ζήλεια ἡ πικρὴ
Βαθεῖά μου σιγοτρῶει τὰ σωθικά μου,
Καὶ κρυφοβλέπω ἀπ' ἀντικρῶ.

Ἄλλοίμονο! Τὸ ὄραϊο τὸ κοριτσάκι
Δὲν νοιάθει τίποτε ἀπ' αὐτά,
Καὶ τ' ἀγεράκι μόνο σιγοπαίζει
Μετὰ τὸν μπερνετὴ τῆς ἀπαλά.

Ἐν τούτοις μετὰ ὅλα αὐτὰ δὲν ἔμεινε ὁ Γκαίτε πιστὸς εἰς τὴν ἀνάμνησιν τῆς Ἄννετας καθ' ὅλην τὴν διαμονὴν του εἰς τὴν Λειψίαν. Εἶχε πλείστας περιπετείας ἐρωτικὰς, αἱ δὲ σχέσεις του μετὰ τὰς φίλιας του τὰς παροδικὰς δὲν ἦσαν τόσον περιωρισμένα, ὅπως μετὰ τὴν κόρην τοῦ οἰκοδοστοῦ του.

ΦΡΕΙΔΕΡΙΚΑ

Τὸ Σεξενχάιμ εἶνε μικρὸν χωριὸν τῆς Ἀλσατίας, τοῦ ὁποῖου αἱ οἰκίαι στέγαι εἶνε σκεπασμένα μετὰ πρασινοσμένα κεραμίδια, αἱ δὲ λευκαὶ προσόψεις τῶν σπιτιῶν ποικίλλονται μετὰ στακτικὰ πάτερα τῆς ξυλοσιᾶς.

Ἐκεῖ, ὀπισθεν τῶν κήπων, μία συστάς δένδρων στεφανώνει μικρὸν ὕψωμα γῆς. Ὀλίγον παρῆκει ὑπάρχει μία φιλόρα, ἡ ἀγαπημένη φίλινα τῆς Φρειδερίκας, τῆς κόρης τοῦ ἐφημερίου. Εἰς τὴν ἐρημικὴν καὶ ἤρημον αὐτὴν γωνίαν μόνον ὁ βόμβος τῶν ἐντόμων ἀκούεται. Ἄντικρὸν ἀπλόνεται ἡ γαλαζία γραμμὴ τῶν Βοσγίων. Αἱ δροσεραὶ πνοαὶ τοῦ Ρήνου φθάνουν κάπου-κάπου ἔως ἐδῶ καὶ θωπεύουν τὰ φύλλα τοῦ γέρω-τίλλιου. Μέσα εἰς τὸ ἀγροτικὸν αὐτὸ περιβάλλον, μετὰ τοὺς γαλαζίους δροζοντας πλανᾶται ἡ ἀνάμνησις τοῦ ὀδυνηροῦ ἔρωτος τῆς ξανθῆς Φρειδερίκας, πού ἦτο τόσον «ἐλαφρὰ καὶ ἐκίνητη», μετὰ τὸ κοντὸ της φουσανάκι, τὸ ἄσπρο ὑποκαμισάκι καὶ τὴν μαύρην μεταξωτὴν ποδιά. «Ἐλεριπατοῦσεν ἀνάλαφρα, ὡσὰν νὰ ἦτον ἄυλος, καὶ ὁ λεπτὸς της τράχηλος ἐφαίνετο ὡσὰν νὰ ἐλύγιζε κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῶν ξανθῶν πλεξίδων τῆς ὥραιας της κεφαλῆς. Τὰ μαγευτικὰ γαλανά της μάτια ἔρριπταν δλόγυρα ἔξυπνα βλέμματα, ἡ δὲ εὐμορφη ἀνασηκωμένη μυτίτσα της ἐφαίνετο ὡσὰν νὰ ἐπίστευεν, ὅτι δὲν εἰμπορεῖ νὰ ὑπάρῃ καμμία φροντίς εἰς τὸν κόσμον». (Ποίησις καὶ πραγματικότης, II, 10).

Ἡ Φρειδερίκα ἦτο ἀξιαγάπητος, καὶ ὁ Γκαίτε τὴν ἠγάπησε τρελλὰ. Χάρην αὐτῆς ἔγραψε τὰ ἐξαισια ἐκείνα «Τραγοῦδια τῆς Φρειδερίκας», τὰ

γεμάτα από εμπνευσιν αληθινήν, αδράν και άγνήν, τὰ ὁποῖα θὰ ἤρουν νὰ τὸν ἀπαθανάτισουν.

«Καὶ μακρὰν τῆς ὄταν ἤμην, ἠσχολούμην με αὐτὴν καὶ ἐπροσπάθουν με νέα δῶρα νὰ τὴν κάμνω νὰ με ἐνθυμῆται. Ἐσυνηθίζοντο τότε ζωγραφισμένες κορδέλλες. Τῆς ἐξωγράφισα μερικὲς, καὶ τῆς τὰς ἔστειλα μαζί με μερικὸς στίχους».

Διὰ τὴν ἀνταπόση τὴν λατρευτὴν τοῦ ὁ Γκαίτε, δὲν ὑποχωρεῖ πρὸ οὐδενὸς κινδύνου, δὲν φοβεῖται οἰονδήποτε κόπον.

Τὸ Σεξεντάμι ἀπέχει ἀπὸ τὸ Στρασβοῦργον πενήντα περίπου χιλιόμετρα. Πολλάκις διέτρεξε τὸν δρόμον αὐτὸν ὁ Γκαίτε ἐπὶ καλλιζόντος ἵππου, τὸν ὁποῖον ἐπετρονοκοπεῖ ἡ ἀνυπομονή-σῶν τοῦ ἑρωτός του. «Ὅσον καὶ ἂν ἐβίαζα τὸν ἵππον μου, ἡ νύκτα με κατελάμβανε. Δὲν εἴμποροῦσα νὰ χάσω τὸν δρόμον μου ἢ σελήνην ἐφώτιζε τὴν τολμηρὰν μου ἐκδρομὴν. Ἡ νύκτα ἦτο θυελλώδης καὶ πένθιμος, καὶ ὅμως ἐβίαζα ἀκόμη περισσότερο τὸν ἵππον μου. Μοῦ ἦτο ἀδύνατον νὰ περμεῖνω ἕως αὔριον διὰ νὰ ἰδῶ τὴν Φρειδερίκην».

Ἴδου καὶ ἡ ποιητικὴ περιγραφή τῆς νυκτερινῆς αὐτῆς ἱππασίας :

Χτυποῦσεν ἡ καρδιά μου, γρήγορα σὺ ἄλογο!
Δὲν πρόφθασα νὰ τὸ συλλογισθῶ κ' ἔγινε.
Τὸ βράδυ ναοῦριζε κ' ὄλας τὴ γῆ,
Ἄπ' τὰ βουνὰ κατέβαιναν ἡ νύκτα.
Μέσα στὴν καταχνιά ἡ βελανιδιά στεκῶταν
Σὰν μαῦρος γίγαντας,
Στὴν ἀκρὴ τοῦ δρόμου, ὅπου μέσα ἀπὸ τοὺς θάμνους
Τὸ σκοτάδι ἀγάντευε μ' ἑκατὸ μαῦρα μάτια.

Πίσω ἀπὸ ἕνα βράχον ἀπὸ σύγγεφα
Κρουκουττάζει θλιβερὰ τὸ φεγγάρι.
Τὰ κουρασμένα φτερά τῶν ἀνέμων
Ἐβουβοῦσαν πένθιμα στ' αὐτὰ μου.
Ἡ νύκτα ἐγεννοῦσε χιλίες τρομάρες.
Τὴ φωτιά μέσα ἔς τῆς φλέβες μου!
Τὴ πάθος μέσα ἔς τὴν καρδιά μου!

Σὲ εἶδα, κ' ἡ γλυκεῖά σου ἡ μάτια
Μιὰν ἡσυχὴν χαρὰ μοῦ ἔχαρισε.
Ὀλόκληρη ἡ καρδιά μου ἦταν δική σου,
Κάθε πνοή μου ἦταν γιὰ σένα!
Μιὰν ἀνοιξὴν τριανταφυλλένια
Περιτογύριζε τὸ ἀγαπημένο σου τὸ πρόσωπο,
Καὶ τὴν ἀγάπη σου... ὦ θεοί!
Τὴν ἠλίτσα, μὰ δὲν τὴν ἀξίζα.

Ἄλλοίμονο! με τὴν αὐγὴ
σφίγγει ὁ χωρισμὸς με πόνο τὴν καρδιά μου.
Τὴ γλῶσσα στὰ φίλιά σου!
Στὰ μάτια σου τί θλίψη!
Ἐφυγα στέκεσαι κατὰ γῆς κοττάζοντας.
Ἐπειτα μ' ἀκολουθεῖ ὄγρη ἡ ματιά σου.
Κι' ὅμως νὰ σ' ἀγαποῦνε, τί χαρὰ!
Καὶ ν' ἀγαπᾷς, θεοί, τί εὐτυχία!

Μιὰν ἡσυχὴν καὶ μελαγχολικὴν βραδειὰν τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1771, ὁ Γκαίτε, ὑστερον ἀπὸ μιὰν τελευταίαν θλιβερὰν ἐπίσκεψιν ἐγκατέλειπε διὰ παντός τὴν κόρην τοῦ πάστορος. Δυστυχῆς Φρειδερίκα! Ὑπετάχθη εἰς τὴν μοῖραν τῆς, ἀλλὰ ποτε δὲν ἐλησμόνησε.

Καὶ ὅμως δὲν ἐμνηστικαίκε κατὰ τοῦ ἀχαρίστου ἑραστοῦ τῆς. Ἡ θλιβερὰ καὶ ἔρημη ζωὴ τῆς ἐπέ-ρασε με μόνην τὴν παρηγορίαν τῆς περασμένης ἀγάπης. «Ἐκεῖνη ποὺ ἀγαπήθη ἀπὸ τὸν Γκαίτε, δὲν εἴμπορεῖ νὰ ἀνήκη εἰς κανένα ἄλλον».

Καὶ ὄλλας ἡμέρας ἀκόμη πρὶν ἀποθάνῃ, ἐδιά-βαζε τὰ κητρινισμένα φύλλα, ὅπου ὁ Γκαίτε τῆς ὑπέσχετο τὴν εὐτυχίαν :

Εἰς τὴν ἐκλεκτὴν μου

Χέρι με χέρι, στόμα με στόμα,
Ἀγαπημένη κόρη, μείνε μου πιστή!
Ἐχε γεία. Στὸ δρόμο του ὁ φίλος σου,
Θὰ σκοντάψῃ σὲ πέτρες πολλές.
Ὅμως μιὰ μέρα, ὅστερ' ἀπ' τὴ φουρτούνα,
Σὰν ἔμπη σὲ λιμάνι,
Ἄς τὸν τιμωρήσουν οἱ θεοί,
Ἄν χαρῆ τὴ ζωὴ του χωρὶς ἐσένα.

Ἡ νίκη εἶνε γιὰ τοὺς τολμηροὺς.
Τὸ ἔργο μου εἶνε μισοτελειωμένο.
Στὸν οὐρανὸ μου λάμπουν τ' ἄστρα σὰν ἥλιοι,
Γιὰ τὸν δεῖλό μονάχα εἰν' ἡ νύκτα.
Ἄν πλάι σου ἀπραγὸς ἔμενα ἀκόμα,
Πῶς θὰ μ' ἐπλάκωνε ἡ φροντίδα!
Ὅμως τώρα, μακριὰ σου,
Γιὰ σένα μόνο ἅπαντα κ' ἀκούραστα δουλεύω.

Τὸν ἦρα κ' ὄλας τὸν κάμπο,
Ποῦ θὰ πάμε μαζί μιὰ μέρα,
Καὶ θὰ καθώμαστε τὸ δειλινὸ,
Νὰ βλέπωμε τὸ ποταμὸν ἡσυχὰ νὰ κυλάῃ.

Ὁ! ἡ λεῦκες στὰ λειβάδια!
Τὰ πουρνάρια μέσ' στοὺς θάμνους,
Καὶ μέσα σ' ὄλες αὐτὲς τῆς πρασινάδες,
Ἐνα μικρὸ καλύβι θὰ λουφάζῃ.

[Ἐπεται συνέχεια]

(Μετάφρασις Αἰ. Θ.)

ERNST VIERLING

Ενδείξεις τῆς οικονομικῆς εὐρωστίας ἐνὸς τόπου εἶνε, ἐκτός τῆς γεωργικῆς καὶ βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως καὶ προαγωγῆς, καὶ ὁ πολλαπλασιασμὸς τῶν πιστωτικῶν ἰδρυμάτων. Εἰς τὴν χώραν μας ἀπὸ τινῶν ἐτῶν, μεθ' ὄλας τὰς περὶ τοῦ ἐναντίου δοξασίας ἐνίων, ἕνας νέος χυμὸς ἤρχισεν νὰ κυκλοφορῇ εἰς τὸν οικονομικὸν οργανισμόν τῆς. Καὶ διὰ νὰ γίνῃ τοῦτο ἀσφαλῶς, συντέλεσαν αἷτινα τινὰ ἐκ τῶν ὁποίων τὸ σπουδαιότερον εἶνε, ὅτι παρήλθεν εὐτυχῶς ὁ καιρὸς ὅπου ἡ πολιτικὴ φρασεολογία ἐθώπευε χωρὶς κανένα πρακτικὸν ἀποτελεσματὸν τὴν δξύνουσαν καὶ τὴν ἐργατικότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Εἶνε βέβαιον ὅτι ἡ Ἑλλάς ἀπὸ οικονομολογικῆς ἀποψέως διατρέχει τὴν μεταβατικὴν τῆς ἐποχῆν καὶ συνεπῶς ἡ θέσις τῆς δὲν καθωρίσθη τελείως εἰς τὰς χρηματιστικὰς ἀγορὰς τῆς Εὐρώπης, ἐν τούτοις ἀπὸ πολλοῦ χρόνου αἱ πολιτικαὶ καὶ οικονομολογικαὶ θεωρίαι με τοὺς στενοὺς κύκλους τῆς δράσεως καὶ τὰ ἀτομικὰ συμφέροντα ἤρχισαν νὰ ὑποχωροῦν ἐνώπιον τῶν γενικωτέρων συμφερόντων τῆς ὀλότητος. Κάθε Ἑλλήν σήμερον, ἀδιάφορον ἂν ἀνήκη εἰς τὸν ἔσω ἢ τὸν ἔξω Ἑλληνισμόν, ἀξιοὶ νὰ βλέπῃ τὰ πράγματα καὶ τὸν ἑαυτὸν του, ὅπως εἶνε, δηλαδὴ ὡς ζῶντα οργανισμόν ὑποτελῆ ὄλων τῶν νόμων τῆς ἀναπτύξεως καὶ τῆς προαγωγῆς.

Ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὴν φύσιν, συμβαίνει καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν. Ἐπομένως καὶ εἰς τοὺς διάφορους κλάδους τοῦ ἐπιστητοῦ. Ὅπως ἀπομακρύνεται κανεὶς ἐνστικτικῶς ἀπὸ τὰς ἀμεθόδους καὶ κομπογιαννικὰς λύσεις τῶν ζητημάτων τὰ ὅποια θίγουν τὴν ἐπιστήμην, τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μετὰ τὰ οικονομικὰ ζητήματα τὰ ὅποια ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των εἶνε μεγάλα κοινωνικὰ προβλήματα.

Τὸ χρέμα σήμερον εἶνε ἡ κινητήριος δύναμις τῶν κοινωνιῶν. Δι' αὐτοῦ τὰ Ἑθνη μεγαλύνονται, καὶ ἄνευ αὐτοῦ καθίστανται νεκρὰ καὶ αἱ ὑψηλότεραι τῶν ἰδεῶν μεθ' ὄλας τὰς τάσεις των πρὸς τὰ ἔμπροσ. Αἱ ὄραια τέχναι καὶ ἡ ποίησις, αἱ ἐπιστήμαι καὶ ἐν γένει τὰ ἔργα τῆς διανοίας προάγονται καὶ εὐδοκιοῦν εἰς τὰς κοινωνίας ὅπου ὁ χρυσὸς εἶνε ἀφθονος καὶ κυκλοφορεῖ ἀνέτως. Τὰ ἔθνη δνεῖρα ὡσαύτως. Οἱ στρατοὶ καὶ οἱ στόλοι δημιουργοῦνται ταχύτερον ἐκεῖ ὅπου ἡ γεωργία καὶ ἡ βιομηχανία ἀκμάζον, ὅπου τὸ ἐμπόριον ἀνθεῖ καὶ ὄλαι αἱ πλουτο-παραγωγικαὶ δυνάμεις ζευδίζονται εἰς διηνεκὴ κίνησιν.

***

Τὴν τοιαύτην ὠφελιμότητα τοῦ χρήματος ὡς κινητήριον δυνάμειος πρὸς κοινωνικὴν καὶ ἐθνικὴν δράσιν ἀνιελήφθη καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς μετὰ

τὴν ἐθνικὴν ἀποκατάστασιν ἐνὸς μέρους τῶν ἑδαφικῶν του κήσεων. Κατ' ἀρχὰς ὀλιγώτερον ἀλλὰ πολὺ περισσότερον εἰς τὰ νεώτερα χρόνια. Ἐγκατέλειπεν ἐν μέρει τὰς παλαιὰς μεθόδους τῆς ἐμπορικῆς καὶ τραπεζικῆς δράσεως καὶ προσεταιρίσθη τὰς νέας. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι οἱ ἰθύνοντες τὴν ἐλευθέραν Ἑλλάδα δὲν εἰργάσθησαν διὰ νὰ μορφώσουν ἐπιστημονικῶς τὸν γεωργικὸν μας πληθυσμόν, ὥστε δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου νὰ ἐπιτύχουν ἀνάλογα ἀποτελέσματα ὑπὲρ τῆς ἐθνικῆς εὐημερίας, ὅπως εἰργάσθησαν οἱ Ἀμερικανοὶ πολιτικοὶ οἱ ὅποιοι κατὰ τὸν Πλάτωνα Δρακούλην «δὲν εἶνε προδοταὶ τοῦ Ἀμερικανικοῦ μέλλοντος θεωροῦντες τὴν εὐημερίαν τῶν μελλουσῶν γενεῶν ὡς παρακαταθήρην διαπιστευθεῖσαν αὐτοῖς», ἀλλ' ὅπως δήποτε χάρις εἰς τὴν ἀτομικὴν πρωτοβουλίαν καὶ εἰς τὸν σκληρὸν νόμον τῆς αὐτοσυντηρησίας ἡ ἐπιτελεσθεῖσα πρόβος, ἂν δὲν εἶνε ἡ ὄνειροπολουμένη παρ' ὀλλῶν φαινεῖν διανοιῶν, εἶνε ὅμως ἀρκούντως ἰα-νοποιητικὴ.

Τὸ κεφάλαιον τὸ ὁποῖον ἄλλοτε ἐσπάνιζεν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἤδη δὲν εἶνε τόσον δυσεῦρετον. Ἐξασκοῦνθεὶ νὰ εἶνε εὐαίσθητον, ἀλλ' ἐνηγκαλίσθη τὴν ἐργασίαν ἣτις ἐπίσης εἶνε εὐαίσθητος καὶ ζητεῖ ἀσφαλῆ στηρίγματα διὰ νὰ μεγαλοοργήσῃ. Καὶ ὅ,τι εἶνε ἡ γεωργικὴ τέχνη εἰς τὸν ἀγρόν, τὸ ἴδιον εἶνε ἡ ἐμπορικὴ, βιομηχανικὴ καὶ τραπεζικὴ τέχνη διὰ τὸ κεφάλαιον τὸ ὁποῖον μένει χέρσος γῆ, ἐγκαταλειπόμενον νεκρόν, καὶ τοῦ ὁποῖου ἡ ἀληθὴς ἀξία ἐγκείται εἰς τὴν ἀνα-παραγωγὴν κερδῶν.

ὑποθέτω ὅτι τοιαῦται σκέψεις κινητοποιήσεως τῶν κεφαλαίων, τὰ ὅποια εἰς τὴν χώραν μας κατὰ τὸ πλεῖστον μένουσιν νεκρὰ ἐλλείπει εὐρύτερας πίστεως, ὡς ἐκ τοῦ πληθμελοῦς τῆς πολιτικῆς δικονομίας καὶ τῆς ὑφισταμένης ἐσέτι ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας, ἐπεκράτησαν εἰς τὸν διοικητὴν τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς κ. Στέφανον Στρέιτ, ὅστις συνέλαβε τὸ ὄραιον σχέδιον τῆς ἰδρύσεως τῆς Τραπεζῆς τῆς Ἀνατολῆς. Ἡ Τράπεζα συνεστήθη τότε διὰ Β. Διατάγματος τὴν 7^{ην} Δεκεμβρίου 1904 με κεφάλαιον δέκα ἑκατομμυρίων φρ. καταβληθέντων συμπράξει καὶ τῆς Γερμανικῆς Τραπεζῆς, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ὅμως ἠναγκάσθη, ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν σύστασίν τῆς ν' ἀποσπρῆθῇ, διακαλονισθεῖσις φιλικῶς πάσης διαφοράς διὰ τῆς παραχωρήσεως εἰς αὐτὴν τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ πρακτορείου τοῦ Ἀμβούργου. Καὶ τοῦτο διότι ἐκρίθη δύσκολος ἡ ἐν τῇ διοικήσει σύμπραξις τῆς Γερμανικῆς Τραπεζῆς, καθόσον καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη ἡ Τράπεζα τῆς Ἀνατολῆς ὠφείλε νὰ καθιστᾷ ἑναργῆ τὸν ἑλληνικὸν τῆς χαρα-

κίηρα, αφού ή ίδρουσίς της δέν απέβλεπε μόνον εϊς τήν συγκομιδήν κερδών διά τής κηνητοποιήσεως τών κεφαλαίων επ' όφελεία τών μετόχων της, αλλά και εϊς τήν παροχήν εθνικών υπηρεσιών διά τής αναπτύξεως εμπορικών και τραπεζικών σχέσεων μεταξύ τής Ελλάδος και τών μεγάλων κέντρων τής Ανατολής.

***

Ός βλέπετε, ή ιστορία τής Τραπεζής τής Ανατολής δέν εϊνε μακρά, αριθμούσης βίον μόλις τεσσάρων ετών. "Αν θέλετε μάλιστα, τώρα εισέρχεται εϊς τήν οικονομικήν ιστορίαν τής χώρας διά τών επιτυχών εργασιών της. "Εχω ενώπιόν μου τās εκθέσεις του Διοικητικού Συμβουλίου προς τās γενικάς συνελεύσεις τών μετόχων, καθώς και τούς γενικούς ισολογισμούς, οι όποιοι εϊνε το κάτοπτρον τής δρασεώς της. Το πρώτον ετος τὰ γραφεία της ενταύθα ήρχισαν να λειτουργούν τον Απρίλιον του 1905, εουστήθησαν δε υποκαταστήματα αυτής εν Θεσσαλονίκη και Σμύρνη περι τὰ τέλη τής πρώτης εξαμηνίας και εν Αλεξανδρεία περι τὸ τέλος τής δευτέρας εξαμηνίας του αυτού ετους. Συνεπώς τὸ πρώτον ετος τὰ τρία αυτά υποκαταστήματα της εϊργάσθησαν μόνον τέσσαρας μήνας, διότι τὸ του Καίρου συνεστήθη τούς πρώτους μήνας του 1906, και όμως απέφεραν καθαρά κέρδη κατά τὸ τετράμηνον αυτό διάστημα τής λειτουργίας των άνω τών 248 χιλ. φράγκων.

Τὸ δεύτερον ετος από τής συστάσεώς της ή Τράπεζα δέν υπήρξεν ολιγώτερον εύντυχς εϊς τās εργασίας της. Τήν πρώτην εξαμηνίαν έδωκε καθαρά κέρδη περι τās 388 χιλιάδας φράγκων, ενῶ συγχρόνως κατά τον Ιούλιον του 1906 ηύξησε κατά πέντε εκατομμύρια τὰ κεφάλαιά της, ώστε εϊς τὸ τέλος τής εξαμηνίας να δώση καθαρόν κέρδος φράγκων 655,739 και 71/100, τὸ δὲ ἐπιόν ετος του 1907 επίσης καθαρόν κέρδος 1,413,862.

Η ικανοποιητική αυτή διά τούς μετόχους πρόδοος τών εργασιών τής Τραπεζής μεθ' όλην τήν χρηματικήν κρίσιν ήτις έταλάνισε και ταλανίζει ακόμη τās αγοράς τής Ευρώπης και τής Ανατολής, ιδίως τής Αιγύπτου όπου ή Τράπεζα έχει αναπτύξει εθρὸν κύκλον εργασιών, οὐδεμία άμφιβολία ότι όφείλεται εϊς τήν τελείαν διοργά-

νωσιν τής Τραπεζής. Ο Γενικός Διευθυντής αυτής κ. Μανουήλ Καμάρας, ο διευθυντής κ. Λουδοβίκος Νικολαΐδης καθώς και οι λοιποί διευθυνται τών υποκαταστημάτων, κατέχονται από τὸ πνεύμα τής συντηρητικότητος εκείνης, ή όποία δέν απομακρύνεται από τήν έπιστήμην και τήν πείραν τών πραγμάτων, ώστε να τηρώνται όλα αι δυνατά αναλογίαι μεταξύ τής ασφαλοῦς κινήσεως τών κεφαλαίων και τών υποχρεώσεων τής Τραπεζής.

Διά τούτο και δέν εκπλήττεται κανείς παρατηρών τοιαύτην δρασιν τής Τραπεζής εϊς τὰ κέντρα τής Ανατολής και τής Αιγύπτου. Εϊς τήν Σμύρνην ή δρασίς του εκεί υποκαταστήματος διευθυνόμενον παρα τών κ. κ. Δημητρίου Ζεβελέκη και Λουκά υπερέβη πάσαν προσδοκίαν. Ηύξησαν αι τραπεζικαί εργασίαι του επι βλάβει τών εργασιών τής Οθωμανικής Τραπεζής και τής Λυωνικής Πίστεως διότι τὸ υποκατάστημα τής Τραπεζής τής Ανατολής έλαβε χαρακτηριστικά καθαρώς τοιακόν ώστε όχι μόνον οι Έλληνες αλλά και οι ξένοι να συντελοῦν εϊς τήν πρόδόν του. Εϊς τήν Θεσσαλονίκην όπου τὸ υποκατάστημα διευθύνεται από τούς κ.κ. Χατζηλάζαρον και Γεωργιάδην, επίσης. "Αλλ' εκεί όπου ή Τράπεζα έδωκεν όλον τὸ μέτρον τής διοικητικής της ικανότητος εϊνε τὰ υποκαταστήματα τής Αιγύπτου, τὸ τής Αλεξανδρείας διευθυνόμενον παρα τών κ. κ. Ν. Φραγκοῦδην και Δημ. Ταμπσκοπούλου και τὸ του Καίρου διευθυνόμενον παρα του κ. Έμ. Ροδοκανάκη. Και τὰ δύο αυτά υποκαταστήματα κατά τήν διάρκειαν τής κρίσεως ήτις τόσον απειλητική εϊχεν ενσκήψει παρασύρουσα ολοκλήρους περιουσίας εϊς τὸν καιάδαν τής καταστροφής, κατώρθωσαν να εξέλθουν όχι μόνον αλώβητα, αλλά και να πραγματοποιήσουν κέρδη σημαντικά διά τής σώφρονος δρασεως τών διευθυντών. "Αν υπό τοιαύτας δυσμενεϊς οικονομικὰς συνθήκας ή Τράπεζα τής Ανατολής κατορθώνη να πραγματοποιηί βάσιμα κέρδη και να ευρύνη τὸν κύκλον τών εργασιών της διά συστάσεως νέων πρακτορειών ανά τήν Ανατολήν και Μακεδονίαν, οὐδεμία άμφιβολία ότι δύναται κανείς ν' απενίξη προς αυτήν μετά πεποιθήσεως ως προς τήν αποστολήν της τήν εθνικήν και να προσδοκῇ άποτελέσματα εϊς τὸ μέλλον περισσότερον εάρεστα και ζωτικά διά τὸν Έλληνισμόν.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Τὸ Λεξικόν

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ. — Εϊμπορούσατε να υποθέσετε ποτέ, ότι ένα ζήτημα τόσον ακαδημαϊκόν, όπως τὸ ζήτημα του μεγάλου Έλληνικού Λεξικού, τὸ όποϊον προπαρασκευάζει τὸ Κράτος, διά τήν εκατονταετηρίδα τής ανεξαρτησίας του, ήμπορούσε να γεννησῆ τόσην συζητήσιν και τσας αντιρρήσεις;

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Όχι μόνον τὸ υπέθετα, αλλά και τὸ ἐπερίμενα. Έλησμονήσατε ότι οι Έλληνες, περισσότερον από κάθε άλλον λαόν τρεφόμεθα με λέξεις, άναπνεόμεν με λέξεις και κινούμεθα με λέξεις; Λέγονν ότι ο Σαΐξηρη εϊς τήν γνωστήν άπάντησιν του Αμλέτου προς τὸν Πολώνιον, έφαντάζετο τὸν ήρωά του κρατούντα τήν Ιστορίαν τής Ελλάδος εϊς τὰ χέρια του. Και δι' αυτό άπεκρίθη: Words, words, words!

Ο ΜΑΘ. — Δέν εννοῶ όμως τήν άγρίαν πολεμικήν του κ. Μυστριώτη. Τί θέλει επι τέλους αυτός ο άνθρωπος διά να ησυχάζη και να μη συγχίζεται εϊς μίαν ηλικίαν, κατά τήν όποιάν ή όργη εϊναι επίσης επικίνδυνος όπως και ο έρως;

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Μ' ερωτάτε τί θέλει; Εϊναι τόσον εύκολον να τὸ εννοήσετε. Ο κ. Μυστριώτης εϊναι πεπεισμένος ότι εύρισκόμεθα ολίγα χρόνια μετά τούς Μηδικούς πολέμους. Πολλοί έπροσπάθησαν να τὸν πείσουν ότι τὰ χρόνια έπέρασαν και ότι εύρισκόμεθα εϊς πολὺ μεταγενέστερον εποχήν. Εκείνος όμως δέν θέλει να πεισθῆ και επιμένει να φαντάζεται ότι ή μεσαιωνική και ή νεωτέρα ιστορία του Έλληνικού Έθνους εϊναι άπλῶς μία άστεία φάρσα επιτηδείων άκατεσώνων. Εϊναι πολὺ φυσικόν επομένως ότι όλα αι νεότερα μορφαί τών λέξεων εϊναι δι' αὐτὸν ὡς να μη υπάρχουν και δέν εννοεϊ πῶς εϊναι δυνατόν να συμπεριληφθοῦν ποτέ εϊς ένα έπίσημον λεξικόν. "Εάν αναγνωρισωμεν, σκέπτεται, όλας αυτές τās λέξεις ὡς ιδιὰς μας, θα δώσωμεν οι ίδιοι τὰ ισχυρότερα όπλα εϊς τούς εχθρούς μας.

Ο ΜΑΘ. — Και ποιοι εϊναι αυτοι οι εχθροί μας; Οι Τούρκοι, οι Βούλγαροι;

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Όχι δά. Αὐτούς ποίος τούς λογαριάζει; Εϊναι οι Ευρωπαίοι και μάλιστα οι Ευρωπαίοι σοφοί. Αὐτοι έχουν τήν μονομανίαν να πιστεύουν ότι ή Ελλάς έζησεν υπό τήν Ρώμην, τὸ Βυζάντιον, τούς Τούρκους και έζησεν με τήν γλώσσαν της, τήν όποιαν έχουν πάλιν τήν άδυναμίαν να μελετοῦν και να εξετάζουν, με τήν ιδίαν επιμονήν, με τήν όποιαν ο κ. Μυστριώτης μελετῇ τήν γλώσσαν του Πλάτωνος και του Εсноφώντος. "Εάν κάμωμεν κ' εμεϊς τὸ ίδιον, εϊναι ὡς να αναγνωρισωμεν ότι ή Ελλάς υπεδουλώθη μίαν ήμέραν κ' έπαυσε να εϊναι κοσμοκράτειρα. Αυτό εϊναι μία πράξις αντιπατριωτική. "Ενῶ, επιμένοντες να διμλοῦμεν και να γράφωμεν εϊς τήν γλώσσαν τών παλαιότερων προγόνων μας, θα πείσωμεν τούς Ευρωπαίους ότι όλα τὰ ιστορικά γεγονότα τὰ όποια σῶς ανέφερα, δέν συνέβησεν ποτέ και ότι εϊναι άπλῶς πλάσματα κακέντροχου φαντασίας.

Ο ΜΑΘ. — Όποτε τὸ σύστημα του κ. Μυστριώτη βασίζεται επι τής άπάτης. Πρόκειται να γελάσωμεν τούς Ευρωπαίους.

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Ο σκοπός εξαναγκάζει τὰ μέσα. Μία άπάτη τόσον ευγενής και τόσον πατριωτική δέν ήμπορεί να όνομασθῆ άπάτη.

Ο ΜΑΘ. — Πιστεύετε εν τούτοις ότι εϊναι τόσον εύκολον πράγμα να πατήσωμεν τούς άθλίους αυτούς Ευρωπαίους;

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Εγὼ δέν τὸ πιστεύω. Ο κ. Μυστριώτης όμως, ο όποϊος κάτι γνωρίζει περισσότερον από έμένα, τὸ πιστεύει. "Όλα εϊναι πιθανά. Οι κουτόφραγκοι ήμπορει να πειθοῦν επι τέλους, όταν ιδούν, ότι εξακολουθοῦμεν να επιμένωμεν. Qui dura vince!

Ο ΜΑΘ. — Να επιμένωμεν δηλαδή εϊς τὸ άρχαϊόν λεξικόν.

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Βεβαίως. Αϊ λέξεις τās όποιās ενεκόλαψεν ή δουλεία εϊς τὸ έθνος μας, εϊναι άγενεϊς, άσχημοι και βάνανσοι.

Ο ΜΑΘ. — Δέν ήμπορεσα να εννοήσω εν τούτοις ποῦ εγκριεται ή άσχημία μιάς λέξεως και δέν φαντάζομαι κατά τί ή λέξις φιλι π. χ. εϊναι άσχημότερη από τήν λέξιν εκπαγλος.

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Με ολίγην καλήν θέλησιν θα τὸ κατορθώσετε. Μία νέα λέξις διαφέρει από μίαν άρχαϊαν όσον διαφέρει ο Έρμής του Πραξιτέλους από ένα σύγχρονον Έλληνα.

Ο ΜΑΘ. — Π. χ. τὸν κ. Μυστριώτην;

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Έστῶ. Τὸν κ. Μυστριώτην.

Ο ΜΑΘ. — Αλλά τότε, δέν φοβεταί ο κ. Μυστριώτης, εισάγων τόσον επικίνδυνα δαιμόνια διά τὸν έαυτόν του, τās πιθανὰς συνεπειὰς του κηρύγματός του;

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Τί εννοεϊτε;

Ο ΜΑΘ. — Εννοῶ ότι αν αι ιδέαι του κ. Μυστριώτη άποκτήσουν περισσότερους όπαδούς, θα υπάρξουν άνθρωποι οι όποιοι θα νομίσουν ότι ο σεβαστός καθηγητής άποτελει και αυτός μαζί με τās λέξεις, ένα όπλον εϊς χείρας τών εχθρῶν του Έλληνισμού. Και ή ζωή του ήμπορεί να διατρέξη σπουδαϊον κίνδυνον από τούς ιδικούς του φίλους και όπαδούς.

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Ένας άνθρωπος, άγωνιζόμενος διά μίαν ιδέαν δέν πτοεΐται τὸν θάνατον. "Αλλος τε ο κ. Μυστριώτης τὸ εδῆλωσεν ήδη ότι εϊναι πρόθυμος ναποθάνη, μαχόμενος επι τών εαλάξεων. Και θ' αποθάνη ενδόξως.

Ο ΜΑΘ. — Δέν εφανταζόμουν ποτέ, ότι ο κ. Μυστριώτης θα εύρισκον εϊς τὸ πρόσωπόν σας ένα τόσον θερμόν υπέρμαχον.

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — Οὐτ' εγὼ δέν τὸ εφανταζόμουν. Και όμως βλέπετε τί κάμνονν αι λέξεις! Μεθοῦν ὡπως τὸ καλύτερον κρασί. Και έχουν τσας αναλογίαι με αυτό. "Όσον άρχαϊότερα εϊναι, τόσον γίνονται δυνατώτερα. "Όπως βλέπετε, έμέθισα από παλαιόν οϊνον και αισθάνομαι τήν ανάγκην να τραγουδήσω.

Ο ΜΑΘ. — "Ας τραγουδήσωμεν λοιπόν.

Ο κ. ΑΣΟΦΟΣ. — "Ας τραγουδήσωμεν.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

Κλιματοφιλολογία

ΕΙΣ γνωστόν δραματικόν συγγραφέα εϊπε διαβάτης κριτικός—οι περισσότεροι διαβάται εϊνε κριτικοί. — Καλό τὸ έργον σου, φιλε μου, αλλά υπερβόρειον. "Ιδού, με τήν αλήθεια, μια θαυμασία κατά καιρούς διάκρισις εϊς τήν φιλολογίαν, επαναλαμβάνομένη συχνά, ακριβῶς διότι δέν λέγει τίποτε.

Κατ' αυτήν έχομεν έργα βόρεια, νότια, ανατολικά, δυτικά, νοτιοδυτικά και καθέξις.

"Όποτε γινόμενης συζητήσεως περι λογοτεχνηματός τινος θ' άκούονται περιπου αυτά, τὰ όποια συνήθως

απαδιάζουν οι καλές νοικοκυράδες την την Σεπτεμβρίου όταν επιχειρούν την ένοικίαν σπιτιού.

Νομίζω μόνον ότι ζητούντες εις την Τέχνην τα σημεία του όριζόντος, αντί να εύρισκωμεν, χάνομεν μάλλον τον μπουσούλα, πράγμα που κανείς δεν επιθυμεί να συμβή και το όποιον άτυχώς συμβαίνει.

Σεβαστή βέβαια κάθε θεωρία στηριζόμενη εις δυνατά επιχειρήματα, και πολύ σεβαστή φυσικά ή θεωρία του περιβάλλοντος. Άλλα πρέπει να εφαρμόζεται με κάποιαν λογικήν, όχι όπως τύχη. Έν έργον έπειδή απαιτεί προσήλωσιν της σκέψεως εινε βόρειον—δηλαδή σκοτεινόν, δυσάρεστον, άπροσέγγιστον δι' Έλληνας πολίτας· εν άλλο άνόητον με πεταχτές καντσονέτες βαπτίζεται ανατολικομεσημβρινόν—δηλαδή χαριτωμένον, κομψόν, έλκυστικόν.

Η κατά κλίματα άσθητά κατάταξις των φιλολογικών προϊόντων μου ένθυμίζει άνεκδοτον άποδιδόμενον εις γηραιόν δανήν που άπεφάσισε κάποτε να ταξεί δεύση πρός το Παρίσι. Έπήγε εις του Κούκ, έπήγε εισιτηρίον, έλαβεν όλας τας καταλλήλους συμβουλάς δια να σωθή από τους άπάχηδες, κι' επί τέλους έπεβίβασθη εις το Μσοάξερ.

Σεύρετε τί έζητησεν έπιμόπως;

Μεσημβρινή καμπίνα. Διότι και αυτός δεν-έγνοστάριζε καθόλου τα όπερβόρεια.

ΣΑΝΤΣΟΣ

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Άγωγή του Πολίτου υπό Μιχαήλ Βολονάκη Γυμνασάρχου. — Δευκωσία 1908.

ΕΚΕΙΝΟΙ που είτε έγνωριον εκ του πλησίον, είτε παρεκολούθησαν από μακράν την δράσιν του Γυμνασιάρχου του Παγκρατίου γυμνασίου κ. Μιχαήλ Δ. Βολονάκη, είμαι βέβαιοι ότι δεν θα ξεπλάγησαν όταν έλαβον το άληθές ωραίον και πρακτικόν βιβλίον του ή «Άγωγή του Πολίτου». Το έργον αυτό δεν έγραφη προς διασκέδασιν, αλλά με τον σκοπόν να μορφώση τους μαθητάς της μέσης εκπαιδεύσεως, και είναι προϊόν όχι μόνον μικράς επιστημονικής και παιδαγωγικής μελέτης αλλά και αγάπης έθνικής. Η μόρφωσις του πολίτου είναι άναγκη κοινωνική και χάριν της ατομικής αναπτίξεως και έπ' όφελεία του Έθνους εις το όποιον ανήκουν αυτοί οι πολίται. Λαός του όποιοι οι άνθρωποι είναι μορφωμένοι, γνωρίζουν τας υποχρεώσεις των προς άλλήλους και προς το σύνολον, άποτελεί πολιτείαν ισχυράν δυναμένην και των ξένων έθνών να προκαλή τον σεβασμόν και τον ίδιον οργανισμόν να όδηγή προς έπιτέλεσιν μεγάλων έργων.

Εις την άρχαίαν Ελλάδα ή μόρφωσις του πολίτου ήτο μία από τας φροντίδας της Πολιτείας. Έγίνετο τότε ό,τι γίνεται σήμερα εις την Ευρώπην όπου μεγάλοι προσπάθειαι καταβάλλονται δια την μόρφωσιν αληθινών πολιτών. Εις τα σχολεία της χωρις να παραβλέπεται ή γλωσσική μόρφωσις συντελείται και ή ψυχική ανατροφή του μαθητού δια της εκμαθήσεως των συνθηκών του βίου, των σχέσεων των άτομων προς την πολιτείαν, του σεβασμού προς τους νόμους και του σεβασμού προς άλλήλους ούτως ώστε τα άτομα άποτελούντα ένα έθνος να συντελούν εις την πρόοδον του συνόλου και όχι εις την παράλυσιν αυτού.

Με ένα τέτοιο πνεύμα έχει γράψει και ο κ. Βολονάκης το βιβλίον του ή «Άγωγή του Πολίτου», το όποιον είναι γεμάτο όχι από νεωτέρας έθνικής παραινέσεις που πολύ συχνά βλέπομεν εις τοιαύτον είδους βιβλία, αλλά από ζωντανάς σκέψεις καταλλήλους δια την κοινωνικήν μόρφωσιν ενός μαθητού από τον άρχαιον χαρακτήρα του όποιοι ή Πολιτεία προσδοκά πολλά πράγματα. Διότι εις το έθνος μας, εκείνο που μας λείπει είναι ή μόρφωσις έθνικου χαρακτήρος ή

όποια έπιτελείται δια τοιαύτων διδασκάλων όπως ο κ. Βολονάκης εις την ψυχήν του όποιοι δονείται το όνειρον του άλυτρώτου άκόμη Έλληνος, και δια τοιαύτων βιβλίων όπως ή «Άγωγή του Πολίτου» την όποιαν θα έτόλμων να συστήσω όχι μόνον εις την Πολιτείαν της Κύπρου αλλά και εις το ύπουργείον της Παιδείας ένταύθα όπως την άνετύπωναν και την διέπειμον δωρεάν εις κάθε Έλληνα που διαβάσει.

Π. Ζ.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Ώδειον Λόττνερ

ΤΟ Ώδειον Λόττνερ είσακούσαν θερμήν παράκλησιν όλίγων μόν άλλά εκλεκτών όπαδών της σοβαράς και κλασικής Μούσης, καθιέρωσε έβδομαδιαίας συναυτίας όρισαν συγγράφως και την λαϊκωτέραν τιμήν της μιάς δραχμής. Η διευθύντρια Δνίς Αίνα φόν Λόττνερ και οι καθηγηται Δνίς Χέρσελμαν (πίανο) οι κ. κ. Σούλτσε (βιολι) και Μπέμερ (βιολοντσέλλο), καλλιτέχνηι έγνωσμένης αξίας και ικανότητας, άνέλαιον να γίνουιν διεργμηνείς των μεγαλοφυών εμπνεύσεων των Μπετόβεν, Μότσαρτ, Σούμαν, Χάυδν κλπ. Γεννημένοι και άνταθεθραμμένοι εις περιβάλλον από το όποιον άνεπτυχθήσαν αι μελωδίαι αυται, είναι οι μόνον εις τον τόπον μας ένδεδειγμένοι άκριβείς εκτελεσται των.

Όσοι ήτύχησαν εις την πρώτην συναυλίαν να άκούσουν το Andante του Τριο του Raff, θα έθαύμασαν ώρισμένως την τελειότητα της εκτελέσεως. Όμολογώ ότι περισσότερο από κάθε άλλην φοράν μου έφάνησαν τα δοξάρια των κ. κ. Σούλτσε και Μπέμερ εύλωττα συναγωνιζόμενα μεταξύ των εις την τελειότητα. Άλλά και πόσον είναι άφαιος ο διάλογος δύο καλών δοξαρίων. Δεν νομίζετε ότι άκόμη και δύο εύγενείς υπάργεις έρωτευμένοι δεν έμπορούν να είπουν περισσότερο και διαχυτικώτερα άφ' όσα λέγουν δύο καλά δοξάρια; Οι άνωτέρω τέσσαρες διακεκριμένοι καλλιτέχνηι χρωματίζουν την εκτέλεσιν των με τον τοπικόν των χρωματισμόν τον όποιον ποικίλλει ίσως και κάποια άδριστος ιδέα νοσταλγίας.

Συμβουλευθόν τους αληθείς λάτρεις της κλασικής μουσικής να συχνάζουν εις τας συναυτίας αυτάς, διότι έχω την πεποίθησιν ότι εκεί μέσα εις την σεμνήν κομψήν αίθουσαν γίνεται κατά Σάββατον ο ιδανικώτερος της Τέχνης έσπερινός.

Θ. Ι. ΣΑΚΕΒΑΑΡΙΑΗΣ

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Άλέκος Φωτιάδης

ΔΕΝ έχει συχνά δημοσιεύσει στα «Παναθήνια» στίχους του. Μά όσοι τους έδιάβωσαν, δεν θα τους έχον λησμονήσει. Μοιάζει ή τέχνη με την αγάπην. Το καλλιτέχνημα που κάτι μας ελπε και μας έσυγγίνησε μια φορά, πάντα εύχάριστα το αναπολούμεν, όπως πάντα ζή μέσα μας, και λησμονημένη άκόμη, παληά αγάπη. Το παραμικρό ξαναφέρνει το συναίσθημα που επρωτοβλάστησε στην ψυχή μας με την πρώτη γνωριμία.

Τώρα εκδίδει τα ποιήματά του εις βιβλίον. «Άνοιχτά Μυστικά» τα όνομάζει. Στίχοι άρμονικά γραμμένα, άλλα ζωγραφίς, έμορφα έργασμένες και υποβλητικές. Το πλαισίον των είναι ο ούρανός του χωριού, τα βουνά και οι στρατές του χωριού και άκόμοι οτενώτερα το άλών και του χωρικού ή καλύβα. Γιατί τον περισσότερο καιρόν έζησε και ζή ο ποιητής στο χωριό, όχι πολύ μακρά από την Σμύρνην, το Σεβδίκοι. Χωριό μελαγχολικόν όπου τα βουνά που το φυλάγουν, έχον

την όψη βαρεία, συλλογισμένη. Πριν πάσχη την πένα ο κ. Φωτιάδης, έζησε κάθε στιγμήν της άπλής μά πλουσίας εις εικόνας ζωής του γεωργού, ήκουσε τα καλάμια να παίζουν το μονότονον τραγούδι τους, είδε τον κάμπον τον χρυσαυμένον από τα στάχυα και τον κάμπον τον έρημωμένον από κάθε βλάστησιν, έπερπάτησε μονάχος στη ρύμη, όπου

τα στείρα τα κλωνιά τάχει γυρμένα ο πόνος.

ΑΛΕΚΟΣ ΦΩΤΙΑΔΗΣ

Και με εικόνες γεννημένες από την έμορφή της αλήθειας που την έστόλισαν ή τέχνη και το αίσθημα, λέγει και υποβάλλει χιλια όραία πράγματα. Γιατί ο ποιητής, ζωγραφίζων την ζωήν του χωριού, έτραγούδησε μαζί και το τραγούδι της ζωής της έσωτερικής. Η φωνή του χωριού και ή ζωή των άγροτών είναι το μοτίβο όπου επάνω σ' αυτό γράφει τους τόνους που ένοιωσε μέσα του και οι όποιοι ζητοθούν τον ρυθμόν και την μελωδίαν του στίχου. Και άν το τραγούδι του παίρηγ καμιά φορά το χρώμα του παρατόνου ή της αγάπης που φαίνεται να δόνησαν τις χορδές της λύρας του, γρήγορα ξαναφαίνεται ο ζωγράφος που θέλει να κρύψη στην τέχνην το αίσθημα που κόντευε να τον παρασύρη.

Δεν μου άρέσει να τον όνομάσω βουκολικόν ποιητήν. Προτιμώ να τον είπω άπλώς ποιητήν. Του πρέπει καλύτερα. Άκούστε τον να τραγουδή το άνεμοσάλευτο καλύβι που τίποτε δεν του λείπει και

δεν έχει ούτε ένα σκαμνί για να καθήση ή λύπη.

Εις το άπλουν αυτό σύμβολον κρύβεται κάτι που δεν θέλει να μείνη φυλακισμένο μέσα στα όρια που δίδομεν διαφούντες την ποιήσιν εις είδη. Το έρημωμένο καλύβι είναι το ίδιο με το παλάτι που το κατοικεί του πόνου ή έρημιά.

Εις δύο-τρεις εβδομάδας που χροιάσθησαν δια την εκτύπωσιν των «Άνοιχτών Μυστικών» ο ποιητής έμεινε μαζί μας άπ' όλους άπαρημένος. Και τας έζησαμεν, ο μικρός μας κύκλος, που μαζεσόμεθα κάθε βράδου στο καταφύγιον της όδου Πανεπιστημίου όπου το τιμόνι οι έργαται του πνεύματος και του δίνει κάποτε φτερά ή γυναικεία πνοή, (πάντα μέσα από τον κύκλον της τέχνης), τας έζησαμεν με τους στίχους του Σμυρναίου ποιητού. Άκούσαμεν την βαρεία φωνή του ν' άπαγγέλλη με τον ιδιόν του άπλουν τρόπον. Και έτσι μου άρέσει ο ποιητής, ν' άπαγγέλλη όχι με κανόνας, αλλά με τον τόνον τον ιδιόν του, εκείνον που ασθάνθηκε με την γέννησιν των στίχων, όπως μαζί με αυτούς γεννιέται μέσα του και ή μουσική των.

Τώρα, στην Ίωνική άερογαλιά που θα διαβάξη τις γραμμές αυτές, ως δεχθή από μακράν τον χαιρετισμόν των φίλων του.

ΚΙΜΩΝ ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Άγγελική Παναγιωτάτου

ΕΙΣ την πόλιν όπου τα παλαιά χρόνια έκελάδησε το φιλοσοφικόν και φωτεινόν τραγούδι της ή Ύπατία, ένα χειμερινόν δειλινόν εις το σπίτι του διαπρεπούς παιδιάρου κ. Παύλου Γνευτού έγνωρισα την ύψηγήτριαν της Έπιδημιολογίας κ. Άγγελικήν Παναγιωτάτου. Και την έγνωρισα προσωπικώς τότε, διότι νοσηκώς είχομεν γνωρισθή από την έποχήν όπου, πρώτη από τας Έλληνίδας ελχε τον ήρωισμόν μαζί με την επίσης εξαιρετικής διανοίας αδελφήν της, να ύπερηδήση όλας τας κοινωνικάς προλήψεις και καθήση εις τα Πανεπιστημιακά έδωλια ως φοιτήτρια της Ίατρικής. Μου φαίνεται δι' έκτοτε ελχεν άρχίσει να έμφανίζεται και εις διάφορα ήμερολόγια ως διηγηματογράφος μερικά των όποιοιν ήσαν γραμμένα με πολλήν παρατήρησιν και αλήθειαν αλλά και με γλωσσικήν άσθηρότητα ύπερβολικήν.

Είμπορείτε να φαντασθήτε λοιπόν πόσον ή γνωριμία της μ' έσαγήνευσεν. Ένθυμούμαι ότι έπ' όσον μου όμιλούσε, τόσον διηνοίγετο έμπρός μου μία γυναίκα που έγνωριζε βαθεία τί λέγει, που ελχεν ένα νοϋν έρευνητικόν και που είξευρε τί πρέπει να παίρηγ και εις και τί ν' άπορρίπτει από τα διάφορα βιβλία που μελετά. Και το ουσιαστικώτερον έγνωριζε πως να προσηλούται και παρακολούθη την εξέλιξιν μιας ιδέας από της συλλήψεως αυτής μέχρι της πραγματοποιήσεως της, όπως το κάμνουν όλοι οι όπαδοί της δυνάμεως των ιδεών οι ποτισμένοι από τα πλούσια νάματα της Έσωτερικής φιλοσοφίας.

Από την συνομιλίαν μας εκείνην την μακράν δια την λογοτεχνικήν και επιστημονικήν πρόοδον της πατρίδος μας παρετήρησα ότι μία λεπτοτάτη καλλιτεχνική αίσθησις, όλος άβρα και γυναικεία, συνδυασμένη με σκέψην ώμαλέαν άνδρικού νοϋ άνεδίδετο από τα λόγια της. Και όσον μου όμιλούσε τόσον άνεκαλύπτα κάτι πολύ χαρακτηριστικόν που είχε μέσα της αυτή ή γυναίκα, μίαν άρχαίαν αλήθειαν που πολύ συχνά λησμονούν οι περισσότεροι των πλέον άνεπτυγμένων άνδρών και γυναικών της έποχής μας. Την αλήθειαν τού να μη άφήνη την αίσθηματικότητά της άνεξέλεγκτον και ακράτητον ώστε να παραλύη την ζωικήν ένεργειαν και το να μη έγκαταλείπεται πάλιν εις τον πικρόν εκείνον σκεπτικισμόν που νεκρώνει κάθε αγάπην προς το όραίον, κάθε σκίρτημα της ψυχής.

Έπειτα από τέτοια προτερήματα ψυχικά και νοητικά, φυσικά και έπικτήτα, έπειτα από την τελείαν γνώσιν του ίσοσταθμισμού της ζωής και των κοινωνικών άπαιτήσεων — πρόκειται πάντοτε περι μορφωμένης κοινωνίας — δεν ξεπλάγην καθόλου και όταν ήκουσα ότι ή κ. Παναγιωτάτου άνηγορεύθη ύψηγήτρια εις το Πανεπιστήμιον και όταν προχθές άκόμη παρουσιάσθη εις το κοινόν δια το έναρκτήριον μάθημά της. Μέσα εις το παιδαγωγικόν εκείνο, όπου συνηντώντο δια τελευταίαν άς έλλίσωμεν φοράν, ή ανατολή του φωτεινού πνεύματος με την δόσαν του όπισθοδρομικού, κάθε άδύνατος χαρακτήρ θα όπισθοχωρούσεν, άλλ' αυτή χωρίς να παραχθή, σεμνή και ύπερόχος, όπως ή νεοπλατωνική Ύπατία όταν άδηγείτο εις το μαρτύριον, έξηκολούθησε το μάθημά της άνοιγούσα εις τας όμοφύλους της τόν δρόμον που όδηγεί εις τους άρχαίους ναούς της επιστημονικής δόξης.

Θέλετε και ένα ιδιαίτερον χαρακτηριστικόν της κ. Παναγιωτάτου; Σάς το άποκαλύπτω. Είναι πολύ δυνατή πιανίστα. Πάγι εις τα βιβλία της όπου διηγεκώς κύπτουν τα φιλέρευνα βλέμματά της είναι και το

πiano της. Συχνά βυθίζεται εις τους άικανούς των ήχων, και οστις δέν ήκουσε παιζόμενον από τα λεπτά της δάκτυλα της «Παθητικήν Σονάταν» του Μπετόβεν και την «Bergsuse» του Γκρήγκ άσφαλώς δέν θα έχη τελείαν γνώσιν αυτής της γυναικός που με την ώραιαν ύπομονή της συντριβει προλήψεις και εξυψώνει τό φύλον της εις την περιωπήν που έπρεπε να ήτο πρό πολλού τώρα.

Π. Ζ.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΕΛΙΣ

Η εισήγησις του προϋπολογισμού.—Τά νέα νομοσχέδια.—Θεωρία και πράξις.—Η έγχεις φορολογία.—Τό φορολογικόν τόλμημα.—Ανάγκη συστήματος.

ΤΟ σημαντικώτερον πολιτικόν γεγονός του δεκαετημέρου υπήρξεν ή υποβολή του προϋπολογισμού της χρήσεως του έτους 1909 εις την Βουλήν υπό του Υπουργού των Οικονομικών. Η έγκαιρος κατά τάς καταστασιακάς διατάξεις υποβολή του προϋπολογισμού εις την Βουλήν, δύο μήνας πρό της χρήσεως, και ή εκ τούτου προβλεπομένη άποφυγή των δωδεκατημυρίων εις τά όποια έπι σειράν έτών τώρα κατέφευγον οι Κυβερνήσεις, άποτελει την πρώτην εις τάς ιστορίας εντύπωσιν. Η όλη έπι πλέον εισήγησις του ύπουργού κ. Γούναρη εις τόν προϋπολογισμόν έμπνέει την πεποιθήσιν ότι εξήλθομεν με στερεόν βήμα της παλαιάς έμπειρικης μεθόδου της συντάξεως των προϋπολογισμών κατά την όποιαν ο προϋπολογισμός έπρεπε να προσαρμοσθή με την εισήγησιν, την όποιαν θα έκαμνεν ο ύπουργός και όχι ή εισήγησις να άπορρέη εκ των δεδομένων του προϋπολογισμού μετά των συναφών προς αυτόν νομοσχεδίων. Ο νέος ύπουργός άμείλησεν έπι άρχων και έδειχθη προσπαθών να άναγάγη την σύνταξιν του προϋπολογισμού εις τό ύψος θέματος γενικής πολιτικής, άποβλεπούσης, πέραν του ίσοζυγίου των εσόδων και έξόδων του Κράτους, εις τό γενικόν καλόν της Κοινωνίας. Αύτάν εις τάς προθέσεις του κ. ύπουργού των Οικονομικών, των όποιων όμως άσθενής έναρξις έγένετο. Ο νέος ύπουργός πρό της χαλαρότητος του διοικητικού οργανισμού άπεδειλάσε και περιορίσθη μάλλον να δείξη τί έπιθυμεί ή να εφαρμόσθ, ό τι πιστεύει. Ητο άλλως τε και βραχύν τό διάστημα κατά τό όποιον διευθίνει τό ύπουργείον ώστε να προσδοκώμεν τάς δικζικάς μεταρρυθμίσεις. Και καθόλου μόν υπήρξε έπιφυλακτικός και συντηρητικός, βαρύτεραν όμως την χειρα του έπέθεσεν εις τό δασμολόγιον και εισήγηθη την έλάττωσιν εις τό ήμισυ του δασμού της ζαχαρώσεως εξής ύπελόγισε τόν περιορισμόν των δημοσίων εσόδων εις δρ. 3.000.000 περίπου. Ως αντίσταθμισμα τούτου έπρότεινε την φορολογίαν έπι φωτιστικών ύλάν, πλήν του πετρελαίου, την έπιβολήν φόρου έπι των καταθέσεων των Τραπεζών και την αναβίωσιν της φορολογίας του οίνου με την έπιβολήν βαρύτερου φόρου έπι των οινοπνευματωδών ποτών. Η φορολογία του οίνου θα άντικαταστήσθ των στρατιαικών φόρων των άμάλων, οίκοιώς άποτυχόντα άλλως. Ομολογοϋμεν ότι αι φορολογικαι αύται μεταρρυθμίσεις εύρίσκουσι ήμας άυστηρούς έπικριτάς.

Εις τό προηγούμενον δελτίον άμείλησαμεν περί της ανάγκης της ισότητος της φορολογίας και περί της κατ' αναλογίαν μεγαλειτέρας έπιβαρύνσεως των εύπορωτέρων τάξεων. Έθεωρήσαμεν δε ως πρώτον μέλημα πάσης Κυβερνήσεως την φορολογικην μεταρρυθμίσιν έπι βάσεως ίσης κατονομήσθ. Η έγχεις φορολογία ήτο τό προσέχον σημείον από τό όποιον έπεβάλλετο πάσα φορολογική μεταρρυθμίσις. Αντι τούτου ο νέος ύπουργός έσπευσεν εις την μεταρρυθμίσιν του δασμολόγιου προς άνακούφισιν των εργατικών τάξεων ένψ έπρεπε να άπολήξθ εκει όπόθεν ήρχισε, διότι εις τοιαύτας στιγμάς οικονομικών έλλειμμάτων, κλοιών του έλέγχου

και έξωτερικών περιτροκών, μείωσις των εσόδων διά ποσού τριών εκατομμυρίων δραμίων εις τόλμημα έπικινδύνον. Ομολογοϋμεν την άναγκην έλαττωσέως των δασμών άλλ' ύπολαμβάνομεν αυτήν βαθμιαίαν και όταν προηγουμένως δεχθούν οι νέαι φορολογιαί ίκαναί να πληρώσουν τά κενά. Ουδέν έγένετο εις την περιστασιν και ο κ. ύπουργός προσέβη εις νεωτερισμόν όστις τόν δεικνύει μόν συνεπή πρός έαυτόν, διότι έπιμόνως ήγωνίσθη άλλοτε διά την μεταρρυθμίσιν του δασμολόγιου έπι τοιαύτης βάσεως, άλλα δημιουργεί κινδύνους. Έπρεπε να γίνθ έναρξις της μεταρρυθμίσεως της έγχεις φορολογίας προτού έξασθενήσθ εκ καταργήσεως δασμού ο προϋπολογισμός του Κράτους. Αλλά δέν ήτότχησεν εις τούτο μόνον ο κ. ύπουργός και τά νέα φορολογικά νομοσχέδια δέν εις εξ έκείνων τά όποια άποτελοϋν σύστημα φορολογίας άνάλογον του έπιζητουμένου υπό των άναγκών του έλληνικού Κράτους, ούτε παρέχουν έμπιστοσύνην ότι θα καλύψουν τό εκ της έλαττώσεως του δασμού έπι της ζαχαρώσεως έλλειμμα. Ο φόρος έπι του οίνου αναβιών, έπι των παλαιών βάσεων, δέν παρέχει έλπίδας εύδοκιμήσεως ήδη μάλιστα ότε ή δεινοτέρα κρίσις έχει ένοσθήσει κατά τό προϊόντος τούτου. Ο φόρος άφ' έτέρου έπι των εισοδημάτων των παρά τας Τραπεζάς καταθέσεων εις μόνον κατ' έπίρασιν δικαίος και σκόπιμος. Η λεπτομερεστέρα έρευνα έπ' αυτού τόν δεικνύει έπιβλαβή και άσκοπον. Εις χώραν διψώσαν από κεφάλαια δέν έπιβάλλονται φόροι οι όποιοι είτε δέν ύποβοηθούν την σύστασιν των κεφαλαίων είτε άθούν αυτά εις την άλλοδαπήν. Οι καταθέτοντες με τόκον 4% κατ' άνώτατον ύρον τά κεφάλαιά των εις τάς Τραπεζάς, γίνονται άφορητοί ώστε αι Τράπεζαι έπωφελώς δι' αυτάς και την Κοινωνίαν να τοποθετώσι ταύτα εις χειρας δοκιμών έπιχειρηματιών και εργατών ώστε να αύξάνεται ο έθνικός πλοϋτος. Εις τοιαύτα κεφάλαια και εις περιόδον νομισματικής κρίσεως δέν ήτο ούδέ πόρρωθεν ένδεδεδυμένος ο φόρος έπι του εισοδήματος τούτου ύπερ έδει να τύχθ ένθαρρύνσεων, εις βαθμόν ώστε και τό πνεϋμα της άποταμείσεως να αναπτύσσεται και ή κατάλληλος διανομή του χρήματος να έξασφαρίζεται. Διά τόν λόγον τούτον χαιρειζόμεν με εύφροσύνην τό πνεϋμα με τό όποιον έγενεν ή εισήγησις του προϋπολογισμού του έτους 1909, πνεϋμα ειλικρινείας, σαφηνείας έπιστήμης και άρχών, άλλ' άποκρούομεν τάς προταθείσας μεταρρυθμίσεις και προσδοκώμεν από ύπουργόν, εύρισκόμενον εις τό ύψος των ζητημάτων, την εισαγωγήν συστήματος μεταρρυθμίσεως, αι όποιαί να θεραπεύουν τάς άνάγκας της χώρας.

ΑΓΡΗΠΠΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΣΥΝΕΡΓΑΤΗΣ των «Παναθηναίων» μάς άπέστειλεν έπιστολήν σχετικήν με τό περί «Προνομίων» άρθρον του κ. Βιζουκίδη και την εις αυτό άπάντησιν του κ. Αξιωτίδη. Εις την έπιστολήν του ταύτην την όποιαν δημοσιεύομεν κατωτέρω, ο συνεργάτης μας άνασκεάζει τάς σκέψεις του κ. Αξιωτίδη και τάσεται με τό μέρος του κ. Βιζουκίδη. Έν πρώτοις, γράφει ο κ. Α. Α., νομίζω ότι ο κ. Αξιωτίδης δέν λέγει την άλήθειαν γράφων ότι ο κ. Βιζουκίδης άντι να μεταφέρθ έαυτόν εις την 15ην εκατονοτατηρίδα, μετέφερε τόν Μωάμεθ τόν Β' εις τόν 2ον αιώνα και παρουσίασεν αυτόν ποτισμόν με τάς άρχάς της Γαλλικής Έπαναστάσεως. Θέλω να πιστεύσω εκ της άναγνώσεως της περί «Προνομίων» μελέτης του, ότι ο κ. Βιζουκίδης δέν έφανέρωσθ τόν Μωάμεθ ως Ροβεσπιέρον, άλλ' ως μίαν ύπεροχον διάνοιαν, ή όποια έβλεπεν ολίγας δεκαετηρίδας άνωτέρον της εποχής του. Τοιοϋτον άλλως τε τόν παρουσιάζουν οι πράξεις του και τοιοϋτον τόν θέλει και ή Ιστορία.

1) Πλανάται οίκοιώς ο κ. Αξ. θεωρών τόν Μωάμεθ «φανατικόν και θρησκοόληπτον, όπως πάντες οι Μουσουλμάνοι». Οτι δέν ήτο τοιοϋτος τό απέδειξε διά των πράξεών του (άναφέρω έν παρόδω τό γεγονός ότι έφόνευσεν εκ του ίππου του στρατιώτην, προσπαθούνα

Ο νέος Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής κ. Τάφτ

να θραύσθ μίαν στήλην της Αγίας Σοφίας) και εκ της στάσεώς του προς τό έλληνικόν Έθνος.

2) Απομονεί ο κ. Αξ. πόσον ο Μωάμεθ και τινες—όλίγοι δυστυχώς—διάδοχοί του ένεκολώθησαν τό έλληνικόν στοιχείον και ίδίε τους έξέχοντας αυτού παράγοντας και ότι και έλληνικά νομίσματα (δηλ. με έλληνικάς έπιγραφάς) εκόπησαν.

3) Τό ζήτημα της κατακτήσεως της Κωνσταντινουπόλεως δέν τό θίγω. Ας άναμεινή ο κ. Αξ., ο όποιος δέν έμελέτησε τάς τουρκικάς πηγάς, τό έργον του κ. Χωτζη, όπου θα ίδθ, εάν ή κατάκτησις της Κωνσταντινουπόλεως έγένετο διά της σπάθης, ή διά συνθήκης, εις την όποιαν προεβλέπετο και τό άνοιγμα της Κερκόπορτας. Οι Έλληνες Ιστορικοί δέν έδιξαν τό ζήτημα διότι δέν ήθελον προφανώς να εκφράσουν ύπόνοιαν κών περί της δια προδοσίας παραδόσεως της πρωτεύουσθ. Οι Τούρκοι όμως Ιστορικοί τό άναφέρουν σαφώς.

Πρός τιμήν όμως των άγωνιστών της Αλώσεως πρέπει να προσθέσω ότι ή παράδοσις της Πόλεως δέν ειχε προδοτικόν χαρακτήρα. Υπήρχον έν Βυζαντίω από 100 έτών περίπου δύο κόμματα, τό ένωτικόν και τό άνθενωτικόν.

Τό μόν έλεγεν ότι συμφέρει μάλλον εις τό έθνος να μνημονεύσθ τόν Πάπαν και να ζητήσθ την βοήθειάν του κατά των Τούρκων, τό δε ίσχυρίζετο, ότι θα ήτο προτιμώτερον τό τουρμπάνιον του μουσουλμάνου από την τιάραν του καρδινάλιου.

Και τά δύο ένεπένοντο υπό των άγαθωτάτων προς τό έθνος σκέψων. Οτε περί τά τέλη (Νοέμβριος) του 1452 έπήλθε συνεννόησις με τόν Πάπαν περί ένώσεως και βοήθειας του Βυζαντίου, έξεμάνησαν οι άνθρσωνικοί, ότε δε ήλθεν ή κρίσιμος στιγμή προτίμησαν την παράδοσιν της Πόλεως εις τους Τούρκους. Ο Βυζαντινός Έλληνισμός εύρέθη τότε ακριβώς εις την ίδίαν θέσιν, εις την όποιαν θα εύρίσκετο ο σύγχρονος Έλληνισμός, εάν έπρόκειτο να έλλέξθ μεταξύ... Ρώσων και Τούρκων! Δέν νομίζετε ότι θα έπρωτίμα τους Τούρκους;

Ταύτα, έν γενικάς γραμμαίς. Λεπτομερείας σπουδαιότητας θα ίδωμεν εις τό σύγγραμμα του κ. Χωτζη.

4) Ο κ. Αξ. θέλει να στηρίξθ την θεωρίαν του περί διατήρησεως των προνομίων έπι του Κοράνιου. Τό Κοράνιον όμιλεί «περί Εύαγγελίου» μόνον και έννοεί τά θρησκευτικά ζήτήματα, τά όποια και οι νεότουρκοι δέν έννοούν να θίξουν. Αλλά έν τώ Εύαγγελίω ούτε περί δικαστηρίων, ούτε περί κληρονομιών, ούτε περί υιοθεσίας, ούτε περί διατροφής, ούτε περί διαθηκών γίνεται λόγος.

Όλα αύτά τά ζήτήματα είναι άστικοί χαρακτήρος και όχι εκκλησιαστικοί. Πού θα βασισθώμεν, εάν τά διεκδικήσθ μίαν ήμεραν ή Τουρκική πολιτεία;

5) Εάν στηρίζονται τά προνόμια με τό νέον καθέστω, μόνον διά της θεωρίας της συνθήκης δύναται να στηριχθώσι. Τό μέλλον δέν άνιχει εις τό Κοράνιον άλλ' εις τό διεθνές δικαίον. Ημεις δέν θα συζητήσωμεν με τόν τουρκικόν όχλον περί προνομίων, ο όποιος βέβαια τιμώ και σέβεται τό Κοράνιον, άλλα με την πολιτείαν, ή όποια δύναται να έρμηνεύθ τό Κοράνιον και να παρερμηνεύθ όπως θέλει, πολλάκις δε και να μη προσέξθ εις αυτό.

Απόδειξις ότι οι νεότουρκοι δια συνεντεύξεων κατόρθωσαν να διαδώσασιν έν Εύρώπθ την γνώμην, ότι αυτό τό Κοράνιον έχει συνταγματικάς άρχάς (τό όποιον είναι κυριολεκτικώς για γέλια, έν τούτους έγράφη κατά κόρον). Τί συνταγματικάς άρχάς δύναται να έχθ τό Κοράνιον, όταν διακρίνη μεταξύ πιστών και άπίστων, μεταξύ μουσουλμάνων και μη μουσουλμάνων (μωσλήμ βέ γκάηρ μωσλήμ).

Εάν θελήσωμεν να ύποστηρίξωμεν τά προνόμια, μόνον δι' άρχών του διεθνούς δικαίου πρέπει να τό έπιχειρήσωμεν, δια να έχωμεν και την Εύρώπην μεθ' ήμών, διότι τό Κοράνιον και τό Εύαγγέλιον δέν παίξουν ρόλον εις τά ζήτήματα της πολιτικής.

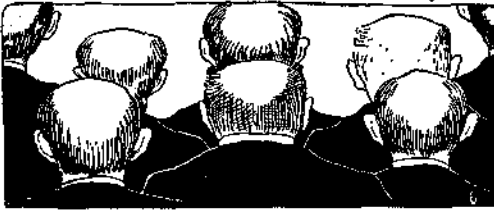
6) Πλανάται ο κ. Αξ. λέγων ότι «λησμονεί ο κ. Βιζουκίδης ύποστηρίζων ότι ή Τουρκία δέν δύναται να καταργήσθ τας Capitulations ένεκα των συνθηκών, άλλα διότι οι Εθρσπλαίοι έχουσι στρατούς και πυροβόλα, έτοιμούς εις εκάστην στιγμήν να έπιβάλλουν την

Ο έρμηνεύτης του άεροπλάνου Ράττ

θέλησιν των, έν ψ δέν συμβαίνει τό αυτό με την μικράν, πτωχήν και άνέτοιμον Έλλάδα». Πάν τούναντιόν! Ού μόνον δέν λησμονεί κανείς μας την αλήθειαν ταύτην, άλλα και προσεβόημεν ότι εάν έξασκοινοσθή ή Έλλάς να είναι άνέτοιμος, όπως πάντοτε δυστυχώς, (ότι είναι πτωχή και μικρά δέν πειράζει, είναι οι Έλληνες πλούσιοι και ο πατριωτισμός των μέγας), τότε ούδέ αι

Συγκλητικοί... Ἀθηναῖοι ὑπὸ Θ. Θ

σκέψεις τοῦ κ. Ἀξιωτίδη, οὐδ' αὐτὸ τὸ Κοράνιον θὰ σώσῃσι τὰ ἔθνη καὶ συμφέροντα!

Μὲ ἐκτίμησιν
Δ. Δ.

ΕΙΣ τὴν φθινοπωρικὴν ἔκθεσιν τῶν καλλιτεχνῶν εἰς τὸ Παρίσι δολοκλήρον διαμέρισμα εἶνε ἀφιερωμένον διὰ τὰ ἔργα τοῦ μεγάλου ζωγράφου Θεοδοκοπούλου τοῦ ἐπονομαζομένου El Greco, ὅστις λησμονημένος τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἤρχισε νὰ γίνεται τοῦ σφρημοῦ. Ἡ συγκέντρωσις μάλιστα ὅλων τῶν ἔργων τοῦ διασημοῦ Ἑλληνος καλλιτέχνη τοῦ ὁποίου εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος ἐδημοσιεύσαμεν χαρακτηριστικὸν ἔργον, εἰς τὴν φθινοπωρικὴν καλλιτεχνικὴν ἔκθεσιν ἰδιδεῖ ἀφορμὴν εἰς τοὺς τεχνοκράτας νὰ τοῦ ἀφιερώσουν μικρότατα ἄρθρα περὶ τῆς καλλιτεχνικῆς του μεγαλοφυΐας καὶ τῆς καθόλου αἰσθητικῆς του εἰς τὴν ζωγραφικὴν¹.

Ὁ Θεοδοκόπουλος, λέγει εἰς ὥραϊαν περὶ αὐτοῦ μελέτην του ὁ Κάρολος Μωρίς, εἶνε ἐκ τῶν μεγαλειτέρων καλλιτεχνῶν τοῦ κόσμου καὶ ἀνήκει εἰς τὴν αἰωνιότητα. Εἰς κανένα ἄλλον ἔργον μεγάλου ζωγράφου δὲν βλέπει κανεὶς τόσο ὥραϊα συνηρμοσμένας τὴν πνευματικὴν παντοδυναμίαν μὲ τὴν τεχνικὴν ὅσον εἰς τὰ ἔργα τοῦ Θεοδοκοπούλου. Γνωρίζει βαθύτατα τὴν τέχνην του καὶ ἐκφράζεται μόνον διὰ τοῦ ἀλφαβήτου αὐτῆς. Ἄλλ' ἐν τῇ καλλιτεχνικῇ ἐκφράσει περιέλαβεν δολοκλήρον τὸν ἄνθρωπον καὶ εἰς τὸ ἔργον του εἶνε ὁ ἄνθρωπος πού ὁμιλεῖ μὲ ὅλα τὰ μέσα τῆς τέχνης. Ἡ «τέχνη τοῦ Γρεέκο πῶς γράφει καὶ ὁ Πιέρ Ἐπ καθίσταται καταληπτὴ μᾶλλον διὰ τῆς σκέψεως». Ὅσον ὅμως καὶ ἂν εἶνε διανοητικὴ ἡ τέχνη του δὲν εἶνε ὀλιγότερον πλαστικὴ. Καὶ εἰς τὰ ἔργα τοῦ Θεοδοκοπούλου ἡ πλαστικότης εἶνε ὑπερτέρα καὶ συνδυάζει τὸν ὑπεροχον τεχνίτην μὲ τὸν ὑπεροχον ποιητήν.

Ὁ Θεοδοκόπουλος εἶνε ὁ ζωγράφος τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου. Εἶνε ἕνας ὁραματιστὴς τῆς τέχνης τοῦ ὁποίου αἱ ἐπὶ τῆς ὀνόνης φυσιογνωμίαι ἐξέρχονται τῆς πραγματικότητος καὶ ἐναγκαλίζονται τὸ ἄπειρον μακρὰν τοῦ διαστήματος καὶ τῆς φθορᾶς τοῦ χρόνου. Αἱ ἄμεσοι πραγματικότητες διὰ τὸν Θεοδοκόπουλον εἶνε ὅλως μέσα πρὸς ὑποβολὴν τῶν πραγματικότητων τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου. Τοιοῦτοτρόπος ἡ θεὰ τῶν ἔργων του ἀνοίγει ἐνώπιον τοῦ θεατοῦ τὰς πύλας τοῦ ὑπερπέρας καὶ τὸν καθιστᾷ ἀνίκανον νὰ εὖρη καταλλήλους λέξεις καὶ χαρακτηρισμῶν τὸν ἰδεαλισμὸν καὶ τὴν διανοητικὴν τῆς τέχνης τοῦ Θεοδοκοπούλου.

Ο κ. I. I. Μινέττας ὁμιλῶν ἀπὸ τὰς στήλας τῆς ἐφημερίδος αἱ «Ἀθηναί» περὶ τῆς νομισματικῆς ἐν Ἑλλάδι κρίσεως φέγει δριμύτατα τὴν Κυβέρνησιν ὡς μὴ λαμβάνουσαν ριζικὰ μέτρα πρὸς ἄρσιν τῆς αναγκαστικῆς κυκλοφορίας ἧτις εἶνε ἡ μόνη ἀφορμὴ τῆς οικονομικῆς κακοδιαμονίας τοῦ τόπου.

«Εἰς χώραν, λέγει ὁ κ. Μινέττας, ὅπου ἡ ἀνατροφή

τοῦ ἀτόμου ὑπολείπεται ἀκόμη τόσοσιν, εἰς κράτος τοῦ ὀπιλοῦ ἢ Βουλῆ διὰ νὰ συνέλθῃ εἰς ἑαυτὴν πρέπει νὰ συνέλθῃ μὲ χιλιάς δύο ρουφεκοῦποσχέςσιν τῶν ἀρχηγῶν τῆς, μὴ περιμένετε νὰ ἰδῆτε τὴν πρόοδον τοιοῦτου βαθμοῦ ἐγκαθισταμένην τοσοῦτο ταχέως, ἐκ τῶν ἰδίων τοῦ τόπου ἠθικῶν καὶ ὑλικῶν μόνον μέσων, ὅστε νὰ παγωθῇ μόνον του καὶ ὀριστικῶς τὸ νόμισμα εἰς τὸ ἄρτιον.

«Ἐπὶ τοῦ παρόντος ἔχομεν ἀκόμη ἀνάγκην φώτων καὶ ὑλικῶν μέσων ἔξωθεν. Αἴροντες σήμερον τὴν ἀναγκαστικὴν καὶ ἐπικοινωνοῦντες ἀμέσως μὲ τοὺς ἔξωθεν, ἰδίως μὲ τὸν ἀρκάζοντα εἰς πλοῦτον καὶ πείραν πολυπληθέστερον ἀπὸ ἡμᾶς ἐπίλοιπον Ἑλληνισμόν, πολλὰ θέλομεν προσπορισθῆ τὰ ὑλικά καὶ ἠθικά ὠφέλη.

«Οἱ ἔξω τῆς Ἑλλάδος ὁμόφυλοι καὶ ξένοι θὰ σπεύσῃσι νὰ ἐκμεταλλευθῶσιν ἡμᾶς τοὺς ἀνεκμεταλλεύτους ἀκόμη καὶ παρθένους· ἀλλ' εἰς τοῦτο θὰ προβῶσιν ὡς τάχιστα ὁπόταν θὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι ἡ βᾶσις, τοῦλάχιστον, πάσης αὐτῶν ἐπιχειρήσεως, τὸ κεφάλαιόν των, δὲν θὰ κλυδωνίζεται ἐκ τῆς διακυμάνσεως τῆς τιμῆς τοῦ συναλλάγματος καὶ τῆς ἀμφιβόλου ἀξίας τῆς ἑλληνικῆς δραχμῆς, ἀλλ' ὅτι θὰ ἔχη πάντοτε σταθερὰν καὶ παγίαν ἀξίαν» ἐκείνῳ δὲ τότε θέλοσι συντελέσει ἴσως νὰ διασχεθῶμεν ταχύτερον πᾶς νὰ ἐπιβαλλόμεν ἐπὶ τὸ πλεύτερον τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν προστασίαν τῶν συμφερόντων, πᾶς νὰ καλλιεργήσωμεν τὴν γῆν, οἱ τὰ κεφάλαια καὶ τὴν πείραν ἰσχυρότεροι».

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ἐντὶ τῶν δύο τευχῶν τῆς 15 καὶ 31 Δεκεμβρίου θὰ ἐκδοθῇ κατὰ τὰς 20 Δεκεμβρίου διπλοῦν τεῦχος ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΟΝ μὲ ποικιλωτάτην ἤλην καὶ πλουσιώτατα εἰκονογραφημένον.

Ὁ κ. Γ.ρ. Ξενοπούλος ἐδραματοποίησεν τὸ πρὸ ἐτῶν δημοσιευθὲν εἰς τὰ «Παναθήναι» διήγημά του Ἔρως ἐσταυρωμένος ὑπὸ τὸν τίτλον Στέλλα Βιολάνη. Ὅλοι τὴν ἐνθυμοῦνται τὴν τραγικὴν αὐτὴν ἱστορίαν. Τὸ δράμα θὰ δοθῇ γρηγορὰ εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τῆς Δοῦς Μαρίκας Κοτοπούλης.

Ὁ Βασιλεὺς μας ἀπένευμεν εἰς τὸν γνωστὸν διάσημον γάλλον συνθέτην Μασσενὲν τὸν Ταξιάρχην τοῦ τάγματος τοῦ Σωτήρος.

Εἰς τὸ Παρίσι ἤρχισαν πάλιν νὰ ἰταλίζουν. Οὕτω εἰς τὴν Opera Comique παίζεται ἡ «Μποέμ» τοῦ Πουτσίνι καὶ εἰς τὸ Théâtre Lyrique de la Gaité ἡ «Μποέμ» τοῦ Λεονκαβάλλο.

Εἰς τὸ θέατρον «Ὀλύμπια» τῶν Παρισίων μία νέα βιεννέζικη ὀπερέττα «Vera Violetta» τοῦ M. Redelsberger παίζεται μὲ καταπληκτικὴν ἐπιτυχίαν.

Εἰς τὴν Βιέννην ἐντὸς μιᾶς ἐβδομάδος τρεῖς νέα ὀπερέτται: ὁ «Τυχρὸς Γελοιοποιός» τοῦ Μπερτέ, τὸ «Παῖδι ἢ χορῖσι» τοῦ Γκρονιστάντεν καὶ ὁ «Γενναῖος στρατιώτης» τοῦ Ὁσκαρ Στράους. Ἡ τελευταία κάμνει τὸν γῆρον τοῦ κόσμου. Ἐπαίχθη ἐπανελημμένως εἰς τὴν Βιέννην, Παρίσι, Λονδίνον, Βερολίνον καὶ Νέαν Ὑόρκην. Ὁ συνθέτης τῆς Στράους ἐκλείσει ἕνα καλὸν συμπόλαιον μὲ ἕνα Ἀμερικανὸν ἱμπερατοριον ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ διευθιγῇ ὁ ἴδιος τὴν ὀρχήστραν πάντοτε εἰς τὰς πρώτας παραστάσεις.

Ὁ γνωστὸς Ἴταλὸς συνθέτης Giordano τελειώνει ἐντὸς ὀλίγου νέον του μελόδραμα ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἐορτὴ τοῦ Νεῖλου» μὲ λιμπρέττο διασκευασθὲν ἐκ τινος δράματος τοῦ Σαρδοῦ καὶ μὲ ὑπόθεσιν Ναπολεόντιον.

¹ Μελέτην περὶ Θεοδοκοπούλου ἐδημοσιεύσαμεν εἰς τὸ τεῦχος τῆς 15 Ἰουνίου 1903 ὑπὸ τῆς κ. Ἄνας Ἀντί.